

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO DLA POWIATU NOWOSAŃDECKIEGO

Nowy Sącz, listopad 2004 r.

Spis treści

I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU

II.1 Położenie, powierzchnia, ludność

II.2 Środowisko przyrodnicze

II.3 Turystyka

II.4 Zagospodarowanie przestrzenne

II.5 Gospodarka

II.6 Sfera społeczna

III. PLANOWANE ZADANIA I PROJEKTY

III.1 Zadania i projekty z zakresu potencjału gospodarczego i zmian w strukturze gospodarczej terenu

III.2 Zadania i projekty zmierzające do zmiany w sposobach użytkowania terenu

III.3 Zadania i projekty podnoszące stan komunikacji i infrastruktury lokalnej

III.4 Zadania i projekty przyczyniające się do poprawy stanu środowiska naturalnego

III.5 Zadania i projekty przyczyniające się do poprawy stanu środowiska kulturowego i potencjału turystycznego oraz sportowego

III.6 Zadania i projekty poprawiające sytuację na rynku pracy i w sektorze edukacji

III.7 Zadania i projekty zmierzające do zwiększenia współuczestnictwa mieszkańców w życiu lokalnym

III.8 Hierarchia ważności zadań

IV. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW

IV.1. Horyzont czasowy 2004-2006

IV.2. Horyzont czasowy 2007-2013

V. POWIĄZANIE ZADAŃ I PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE WOJEWÓDZTWA

VI. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

VII. ANALIZA SYTUACJI FINANSOWEJ POWIATU - PLAN FINANSOWY NA LATA 2004 – 2006 ORAZ 2007 - 2009

VII.1 Sytuacja finansowa powiatu nowosądeckiego w latach 1999 – 2004

VII.2 Sytuacja finansowa powiatu nowosądeckiego w roku 2004

VII.3 Prognoza budżetowa powiatu na lata 2004 - 2009

VIII. SYSTEM WDRAŻANIA

IX. SPOSÓB MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Załącznik

I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Podstawą do opracowania niniejszego dokumentu były wytyczne zawarte w „Uzupełnieniu Programu” do Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w wersji ostatecznej, przyjętej przez Komitet Monitorujący ZPORR w dniu 16 kwietnia 2004 r. oraz zespół przygotowawczy Komitetu Integracji Europejskiej w dniu 20 kwietnia 2004 r. W dokumencie tym zostały zaprezentowane obligatoryjne składniki oraz przykładowa struktura planu rozwoju lokalnego, która posłużyła jako matryca do niniejszego opracowania.

Przy opracowaniu wykorzystano dokumenty przygotowane przez Małopolską Szkołę Administracji Publicznej Akademii Ekonomicznej w Krakowie, realizowane w ramach Programu Rozwoju Lokalnego oraz opracowania własne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu (opracowania poszczególnych wydziałów oraz dane z „Raportu o stanie Powiatu Nowosądeckiego”). W części dotyczącej zagadnień związanych z szeroko pojętą ochroną środowiska uwzględniono „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2004 - 2011” oraz „Program Gospodarki Odpadami dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2004 – 2011” przyjęte przez Radę Powiatu Nowosądeckiego Uchwałą nr 156/XVIII/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. Zgodnie z wytycznymi „Uzupełnienia Programu” przy tworzeniu planu wykorzystano metodę społeczną. Aktywny udział w przygotowaniu części zadaniowej opracowania miały lokalne organizacje, przedstawiciele samorządów gminnych, radni powiatowi itp.

Plan został sporządzony dla powiatu nowosądeckiego, w jego granicach administracyjnych.

Plan Rozwoju Lokalnego został przygotowany w dwóch przedziałach czasowych odpowiadających horyzontowi planowania w Unii Europejskiej. Pierwszy, bliski okres planowania to lata 2004-2006, drugi horyzont planowania to lata 2007-2013.

Z natury rzeczy bliższy horyzont planu został opracowany bardziej precyzyjnie i szczegółowo, natomiast plan na lata 2007-2013 ma charakter prognostyczny.

II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU

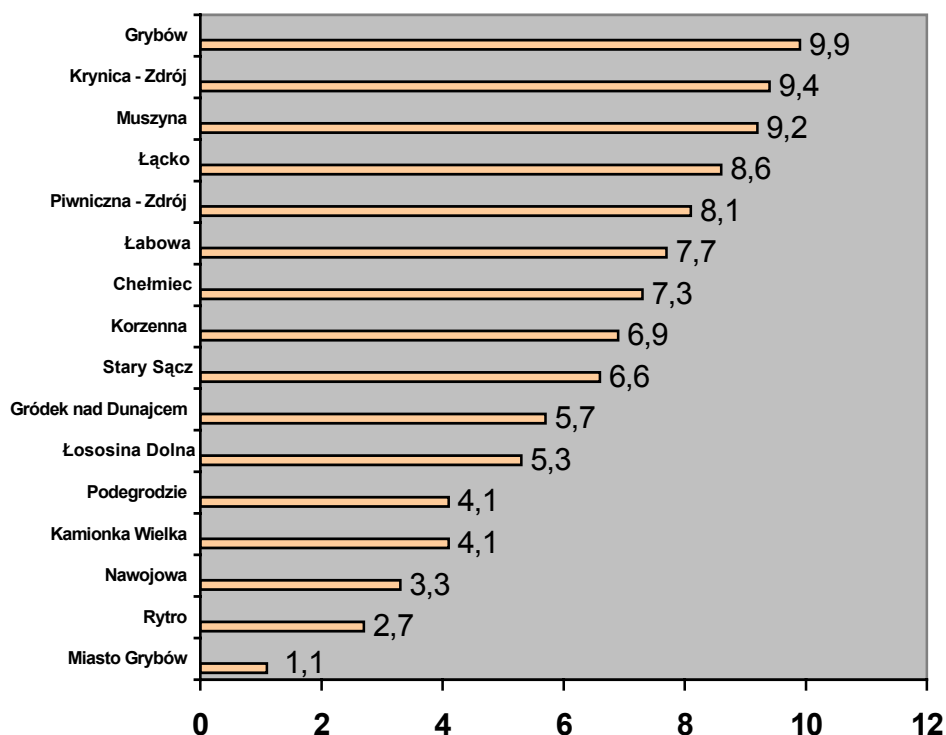
II.1 POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, LUDNOŚĆ

Powiat nowosądecki położony jest w południowo-wschodniej części województwa małopolskiego. Od południa graniczy z Republiką Słowacką (granica państwa), od wschodu z powiatem gorlickim, od północy z tarnowskim i brzeskim, a od zachodu z limanowskim i nowotarskim. Większość powierzchni powiatu zajmują tereny górskie i wyżynne (pogórza), a także doliny rzeczne Dunajca z jego głównymi dopływami: Popradem i Kamienicą. Rzeki te rozdzielają główne pasma górskie Sądecczyzny: Beskid Sądecki, Beskid Niski i Beskid Wyspowy, otaczające Kotlinę Sądecką, która stanowi główne skupienie osadnicze regionu. W jej centrum, na 49° 37' szerokości geograficznej północnej i 20° 42' długości geograficznej wschodniej, leży Nowy Sącz - siedziba władz powiatu nowosądeckiego.

Powiat nowosądecki składa się z 16 gmin, w tym 1 gminy miejskiej (Grybów), 4 gmin miejsko-wiejskich (Krynica-Zdrój, Muszyna, Piwniczna-Zdrój, Stary Sącz) oraz 11 gmin wiejskich (Chelmiec, Gródek nad Dunajcem, Grybów, Kamionka Wielka, Korzenna, Łabowa, Łącko, Łososina Dolna, Nawojowa, Podegrodzie, Rytro).

Wykres 1

Procentowy udział powierzchni gmin w powierzchni powiatu.

Źródło: Opracowanie własne Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Nowym Sączu.

Powiat obejmuje 195 sołectw (270 miejscowości) i liczy 193,5 tys. mieszkańców (stanowi to 6% ludności Małopolski). Jego powierzchnia wynosi 1.550 km², co daje mu 1 miejsce wśród

22 powiatów województwa małopolskiego. Wskaźnik urbanizacji wynosi 19,5% (2,5-krotnie mniej, niż wskaźnik wojewódzki). Gęstość zaludnienia powiatu wynosi 125 osób/km². Jest to wskaźnik zbliżony do krajowego, mniejszy z kolei od wojewódzkiego, wynoszącego 214 osób/km². Lokuje on powiat na 15-16 miejscu w skali Małopolski.

W powiecie nowosądeckim istnieje 48,8 tys. gospodarstw domowych. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosi blisko 4 (3,93 osoby).

II.2 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Geologia

Strukturę geologiczną Ziemi Sądeckiej stanowią utwory trzeciorzędowe: piaskowce, łupki i margle, które w tym okresie uległy wypiętrzeniu i sfałdowaniu.

Sądeczczyzna usytuowana jest w obrębie głównej jednostki strukturalnej Karpat, tzw. fliszowych Karpat zewnętrznych. W ich obrębie wyróżniono kilka jednostek strukturalnych (płaszczyzn) przesuniętych z południa na północ w okresie fałdowań.

Powiat nowosądecki leży, w przeważającej części, na płaszczynie magurskiej, którą podzielono na 3 serie tektoniczno – facjalne: strefę krynicką, strefę sądecką (bystrzycką) oraz strefę gorlicką (raczańską). Płaszczyzna śląska zajmuje stosunkowo niewielką powierzchnię w północno – wschodniej części powiatu (Pogórze Rożnowskie i Ciężkowickie).

Sieć hydrograficzna

Sądeczczyzna charakteryzuje się gęstą siecią hydrograficzną. Łączna długość rzek i potoków wynosi około 1900 km, z czego większość przypada na dorzecze Dunajca. Dunajec, rzeka o długości 247 km, wpływa na teren powiatu w przełomie tylmanowskim, swym korytem oddzielając Gorce od Beskidu Sądeckiego. Płynąc dalej stanowi centralną oś Kotliny Sądeckiej i skupia główne osadnictwo terenu. Za Nowym Sączem na rzece utworzono dwa zbiorniki retencyjne: Jezioro Rożnowskie oraz Jezioro Czchowskie (stanowiące naturalną granicę powiatu). Całkowita długość Dunajca na obszarze powiatu wynosi 40,5 km. W Kotlinie Sądeckiej do Dunajca uchodzi druga ważna rzeka Sądeczczyzny - Poprad. Rzeka ta o łącznej długości 170 km (63 na terenie powiatu) ma swe źródła w Tatrach Słowackich. Płynąc przez Beskid Sądecki Poprad dzieli go na dwa główne pasma: zachodnie - Radziejowej i wschodnie - Jaworzyny. Trzecią co do wielkości rzeką jest Kamienica Nawojowska, uchodząca również do Dunajca. Stanowi ona granicę między Beskidem Sądeckim, a Niskim. Całkowita długość rzeki wynosi 32,3 km. We wschodniej części powiatu płynie Biała (na terenie powiatu 34,5 km), uchodząca do Dunajca na terenie powiatu tarnowskiego. Resztę cieków wodnych stanowią liczne górskie potoki i rzeczki spływające do Popradu, Kamienicy lub bezpośrednio do Dunajca. Rzeki Sądeczczyzny charakteryzują się nieregularnością przepływów, co wynika w głównej mierze z różnych poziomów opadów i warunków ukształtowania terenu.

Gęstość stałej sieci rzecznej ustalona na podstawie mapy zawartej w Atlasie Hydrologicznym Polski (1987) wynosi na terenie powiatu nowosądeckiego około 1,5 km/km². Spadek Dunajca między Kościeliskiem i ujściem Popradu niewiele przekracza 3⁰/₀₀, zbliżony do tej wartości jest spadek Popradu między Muszyną i ujściem rzeki. Spadek Kamienicy Nawojowskiej na całej jej długości wynosi średnio 16⁰/₀₀. Natomiast spadki dopływów tych rzek przekraczają już 50⁰/₀₀, a niektórych nawet 100⁰/₀₀. Jeszcze większe spadki mają potoki wypływające spod Radziejowej i Przehyby.

Potoki i rzeki na terenie powiatu są zasilane wodami gruntowymi, roztopowymi i deszczowymi. Sezonowy rozkład zasilania cieków przez te rodzaje wód zmienia się ze wzrostem wysokości n.p.m. Obserwowane zmiany przepływu potoków i rzek stanowią efekt sumarycznego zasilania przez wymienione rodzaje wód. Największy udział w zasilaniu cieków na tym obszarze mają wody deszczowe (ponad 50 %) co tłumaczy szybkie formowanie się wezbrań. Wody gruntowe stabilizujące przepływ cieków uczestniczą tylko w 30 – 45 % w odpływie, a lokalnie nawet w mniejszym stopniu.

Klimat

Położenie geograficzne powiatu wpływa na zróżnicowanie klimatu panującego na jego obszarze. Można wyróżnić tutaj trzy piętra klimatyczne, znacznie różniące się między sobą. Do wysokości 750 m n.p.m. piętro umiarkowanie ciepłe, między 750 a 1100 m n.p.m. umiarkowanie chłodne, a powyżej 1100 m n.p.m. chłodne. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, najchłodniejszymi styczeń i luty. Zima trwa dłużej w partiach wyższych (o około dwa tygodnie w porównaniu z Kotliną Sądecką) i tutaj też dłużej zalega pokrywa śnieżna. Średnia temperatura roczna w środkowych partiach Kotliny Sądeckiej wynosi $7,5^{\circ}\text{C}$, w partiach górskich 6°C , a w rejonach szczytów 4°C .

Największy średni roczny opad występuje w górnym piętrze Beskidu Sądeckiego, gdzie dochodzi do 1400 mm. W niższych partiach gór wartość ta waha się w przedziale 700 - 900 mm. Najniższe opady przypadają na Kotlinę Sądecką i kilka regionów osłoniętych od zachodu górami, w wyniku czego pozostają one w tzw. cieniu opadowym (630 – 770 mm). Największa ilość opadów przypada na miesiące czerwiec i lipiec, przy czym suma opadów porą jesienną przewyższa ilość opadów na wiosnę. Na Sądecczyźnie dominują wiatry południowe i zachodnie; górskie położenie powiatu powoduje, że występują tutaj wiatry fenowe w postaci wiatrów ryterskich, wiejących głównie w dolinie Popradu.

Surowce naturalne

Budowa geologiczna i tektonika oraz urozmaicona morfologia Karpat fliszowych, w obrębie których usytuowany jest powiat nowosądecki, zasadniczo rzutują na występowanie surowców mineralnych. Na terenie powiatu nowosądeckiego największe znaczenie użytkowe mają surowce skalne: piaskowce, kruszywa naturalne oraz surowce ilaste. Piaskowce występują we wszystkich jednostkach strukturalnych Karpat Fliszowych i stosowane są w różnych dziedzinach budownictwa i drogownictwa, w zależności od ich własności technologicznych. W rejonie sądeckim występuje 11 udokumentowanych złóż piaskowca o zasobach geologicznych 138 344 tys. Mg (wg stanu na 1.01.2001 r.). Z tego aktualnie eksploatowane są 4 złoża, z których w roku 2000 wydobyto 533 tys. Mg. Kruszywa naturalne występują w 12 udokumentowanych złóżach o zasobach geologicznych 53 987 tys. Mg. Eksploatowane są 3 złoża, z których w roku 2000 wydobyto 44 tys. Mg. Surowce ilaste ceramiki budowlanej to 9 złóż o zasobach 862 tys. m^3 . Eksploatowane są 3 złoża, z których łącznie wydobywa się $15 \text{ tys. m}^3/\text{rok}$.

W powiecie nowosądeckim wody mineralne typu szczaw występują w obrębie wydzielonej centralnej strefy hydrochemicznej obejmującej dorzecze Popradu w granicach gmin uzdrowiskowych: Krynica - Zdrój, Muszyna i Piwniczna - Zdrój. Występowanie szczaw ma ścisły związek z budową geologiczną. Czynnikiem warunkującym ich występowanie są dyslokacje, tworzące system sięgający znacznych głębokości, którymi migruje z głębi ziemi dwutlenek węgla. Nasyca on płytkie wody infiltracyjne i powoduje tworzenie się tzw. szczaw płytszego krążenia. Są to wody o mineralizacji do 4 g/dm^3 z zawartością rozpuszczonego CO_2 w ilości od 1 do 3 g/dm^3 . Szczawy głębszego krążenia (typu Zuber) występują w Krynicy - Zdroju oraz w Złockiem. Mineralizacja ogólna tych szczaw dochodzi do 30 g/dm^3 , przy ilości rozpuszczonego CO_2 w granicach od 2 do 3 g/dm^3 . Od szczaw płytkiego krążenia różnią się dużą koncentracją jonów Na^+ i Cl^- oraz zawierają jod i brom. Szczawy zarówno płytkiego, jak i głębokiego krążenia nie stanowią odrębnych grup, ponieważ występują pomiędzy nimi wody pośredniego, przejściowego typu. Ustalone zasoby dyspozycyjne wód leczniczych i o właściwościach leczniczych na terenie w/w gmin uzdrowiskowych wynoszą $3 866 \text{ m}^3/\text{dobę}$. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. w sprawie złóż wód podziemnych zaliczonych do solanek, wód leczniczych i termalnych oraz złóż innych kopalin leczniczych, a także zaliczenia kopalin pospolitych z określonych złóż lub jednostek geologicznych do kopalin podstawowych, na terenie powiatu nowosądeckiego do wód

lecniczych zaliczone zostały wody ze złóż w uzdrowiskach: Krynica - Zdrój, Muszyna, Piwniczna - Zdrój i Żegiestów oraz w miejscowościach: Głębokie, Łomnica-Zdrój, Milik i Tylicz. Zasoby eksploatacyjne wód leczniczych i o właściwościach leczniczych wg stanu na dzień 1.01.2001 r. wynoszą 96,14 m³/h. Wydobyte tylko wód leczniczych w ramach koncesji udzielonych przez Ministra Środowiska wynosiło 215 252 m³ w 2000 roku.

II.3 TURYSTYKA

Położenie geograficzne, walory krajobrazowe, duża lesistość, tereny górskie i podgórskie, bogata tradycja kulturowa składają się na korzystne warunki dla rozwoju turystyki i rekreacji na terenie powiatu nowosądeckiego.

Zabytki architektoniczne Beskidu Sądeckiego to przede wszystkim średniowieczne zamki, cerkwie oraz zabytkowe drewniane kościoły.

Do obiektów wartych zwiedzenia należą:

- drewniane cerkwie m.in.: w Andrzejówce w gm. Muszyna (z XVII w.), w Bereście i Czyrnej w gm. Krynica (z XVIII i XIX w.), w Boguszy w gm. Kamionka Wlk. (z XIX w.), w Binczarowej gm. Grybów (z XIX w.), w Dubnym i Jastrzębiku gm. Muszyna (XIX w.), w Królowej Górnej gm. Kamionka Wlk. (XIX w.), w Leluchowie gm. Muszyna (z XIX w.), w Łabowej (z XVIII w.),
- dawne dwory i zespoły parkowo-dworskie m.in.: w Chełmcu, Dąbrowej, m. Grybów, w Korzennej, w Łososinie Dolnej, w Marcinkowicach gm. Chełmiec, w m. Muszyna, w Nawojowej, w Polnej gm. Krynica, w Witowicach Dln. w gm. Łososina Dolna, w Wielogłowach gm. Chełmiec,
- kościoły zabytkowe m.in.: w Barcicach (z początku XX w.) gm. Stary Sącz, w Brzeznej gm. Podegrodzie (kaplica murowana z XVII w.), w Chomranicach w gm. Chełmiec (z XIX w.), w Czarnym Potoku gm. Łącko (z XVIII w.), w Jazowsku gm. Łącko (z XVII w.), w Kruźlowej w gm. Grybów (z XVI w.), w Lipnicy Wlk. gm. Korzenna (z XIV w.), w Moszczenicy Niższej gm. Stary Sącz (z XVI/XVII w.), w Ptaszkowej gm. Grybów
- grodziska m.in.: w Marcinkowicach gm. Chełmiec, w Maszkowicach gm. Łącko, w Podegrodziu,
- ruiny zamków m.in.: w Rożnowie gm. Gródek n.Dunajcem (z XIII w.), w Ryrtrze (z XIV w.)

Miastem wartym zwiedzenia jest m.in. Stary Sącz, wzmiankowany już w 1224 r. słynący nie tylko z zabytków, ale i z Festiwalu Muzyki Dawnej organizowanego od 1975 r. Miasto posiada średniowieczny układ zabudowy, obiektami wartymi zwiedzenia są:

- Zespół Klasztorno-Kościelny ss. Klarysek w którego skład wchodzi: Kościół św. Trójcy z 1332 roku, Klasztor obecny z lat 1601 - 1604, liczne kaplice,
- kościół cmentarny św. Rocha, murowany z lat 1643-44,
- dawny klasztor Franciszkanów, obecnie szkoła zawodowa,

O walorach turystycznych powiatu decyduje również położenie geograficzne, dające możliwość uprawiania turystyki pieszej, rowerowej, narciarskiej, wodnej.

Szlaki turystyki pieszej i rowerowej koncentrują się głównie na terenie Beskidu Sądeckiego. Łączna długość szlaków turystyki pieszej wynosi 636,8km. W ich skład wchodzi m.in.

- Trasa z Rytra na Radziejową, z Rytra na Halę Łabowską i z Krynicy na Jaworzynę
- odcinek z Hali Łabowskiej na Jaworzynę

tworząc razem przypadającą na Beskid Sądecki część Głównego Szlaku Beskidzkiego (znakowaną niezmiennie na czerwono). Popularnym regionem turystycznym jest pasmo Jaworzyny z dwoma schroniskami górskimi PTTK, na Hali Łabowskiej i Jaworzynie.

Takie bogactwo walorów krajobrazowych daje szerokie możliwości dla rozwoju turystyki kwalifikowanej.

Część szlaków wykorzystywana jest jako szlaki rowerowe a zimą do narciarstwa biegowego. Są to m.in. szlaki rowerowe górskie PTTK O/Beskid, Szlak Rowerowy Stowarzyszenia Turystyki i Agroturystyki Ziem Górskich w Nowym Sączu.

Liczne rzeki regionu dają możliwość organizowania spływów kajakowych. Atrakcyjna turystycznie jest przełomowa dolina Popradu, który na odcinku pomiędzy Piwniczną a Muszyną tworzy liczne zakola. Na rzece Dunajec k. Łącka wybudowano jedyny w Polsce sztuczny tor kajakowy, umożliwiający organizowanie międzynarodowych zawodów w kajakarstwie górskim.

Na jeziorze Rożnowskim istnieje możliwość uprawiania sportów wodnych.

W Krynicy Zdrój, Łabowej, Łomnicy Zdrój, Muszynie, Nawojowej, Piwnicznej Zdrój, Rytrze i in. znajdują się ośrodki jazdy konnej i turystyki jeździeckiej. W Łososinie Dolnej działa Aeroklub Podhalański natomiast w Muszynie wypożyczalnia paralotni. Bazę noclegową regionu stanowią również kwatery agroturystyczne, hotele i motele, schroniska, campingi. Obfitość leczniczych wód mineralnych i znakomite warunki mineralne były podstawą powstania i rozwoju uzdrowisk, które są jednym z czynników wspierających rozwój turystyki w powiecie.

Obiekty noclegowe turystyki powiatu nowosądeckiego stanowią 22,7% (186) wszystkich obiektów noclegowych w województwie, co plasuje powiat na 1 miejscu w województwie. W przeciągu roku udział ten wzrósł o ponad 2 punkty procentowe.

Liczba miejsc w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania wynosi blisko 13,5 tys. (w tym prawie 11 tys. całorocznych), co daje 867 miejsc na 100 km² (w 2001 r. była ona wyższa i wynosiła 955,8 miejsc na 100 km²). Wskaźnik ten daje powiatowi 5 lokatę w województwie małopolskim (po Krakowie, powiecie tatrzańskim, Tarnowie i Nowym Sączu). W Małopolsce średnia wynosi 415,2 miejsc na 100 km².

Najwięcej obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania znajduje się w gminie Krynica-Zdrój (89), z których skorzystało w roku 2002 ponad 56% turystów odwiedzających powiat nowosądecki (63,5% turystów zagranicznych). Dodatkowo, duża liczba turystów odwiedziła gminy Muszyna (blisko 17%), Piwniczna-Zdrój (blisko 11%), Rytrę oraz Gródek nad Dunajcem (po ponad 6%).

Liczba turystów korzystających z noclegów w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania wynosi ponad 210 tys. (liczba korzystających z noclegu w stosunku do 2001 r. spadła o blisko 7 tys.), w tym 3.816 turystów zagranicznych (w stosunku do roku 2001 wzrosła o 42 osób), co plasuje powiat nowosądecki na 6 miejscu w województwie małopolskim.

W powiecie nowosądeckim w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania w roku 2002 udzielono łącznie blisko 1.502 tys. noclegów (drugie miejsce w województwie po Krakowie), w tym prawie 25 tys. turystom zagranicznym (4 miejsce po Krakowie oraz powiatach tatrzańskim i oświęcimskim).

II.4 ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Ochrona środowiska naturalnego

Cały obszar dawnego województwa nowosądeckiego, a obecnie powiat nowosądecki Rozporządzeniem nr 27 Wojewody Nowosądeckiego z dnia 1 października 1997 r. został uznany za Obszar Chronionego Krajobrazu. Łączna pow. Obszaru wynosi 4416 km². Do Obszaru Chronionego Krajobrazu nie są wliczone obszary objęte inną formą ochrony. Na terenie powiatu nowosądeckiego znajduje się Popradzki Park Krajobrazowy. Został on powołany uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Nowym Sączu w 1987 r. Zajmuje obszar 52 tys. ha, a wraz z otuliną 76 tys. ha. Popradzki Park Krajobrazowy jest jednym z największych parków krajobrazowych w Polsce. Na terenie Popradzkiego Parku Krajobrazowego znajdują się dwie ścieżki przyrodniczo – dydaktyczne. Pierwszą ścieżkę utworzono w rezerwacie „Las Lipowy Obrożyska”. Druga ścieżka przyrodniczo – dydaktyczna znajduje się na terenie Roztoki. Ponadto na terenie Popradzkiego Parku Krajobrazowego znajduje się 14 rezerwatów przyrody, z czego 12 to rezerваты leśne.

Na terenie powiatu nowosądeckiego występują inne formy ochrony tj. pomniki przyrody, jeden użytek ekologiczny oraz jeden zespół przyrodniczo – krajobrazowy. W roku 1998r. liczba pomników przyrody na naszym terenie wynosiła 168. Większość pomników przyrody stanowią pojedyncze drzewa – 88 oraz grupy drzew – 55. Nadmienić należy, że wśród pomników przyrody oprócz drzew znajdują się źródła siarczkowe, dolinowe powierzchniowe i zboczowe oraz szczawy szczelinowe jest ich 21. Większość z nich znajduje się na terenie gminy Piwniczna, Muszyna i Rytro.

Ponadto za pomniki przyrody uznane zostały zespoły skalne i jaskinie znajdujące się na terenie gminy Piwniczna i Krynica –2 oraz dwie aleje drzew w Muszynie i Starym Sączu. Liczba pomników przyrody w 1999 r. i 2000 r. nie uległa zmianie. Obecnie (dane za rok 2003) ilość pomników przyrody na terenie powiatu nowosądeckiego wynosi 171 (93 pojedyncze drzewa, 51 grupy drzew, 2 aleje, 4 skałki, 21 inne).

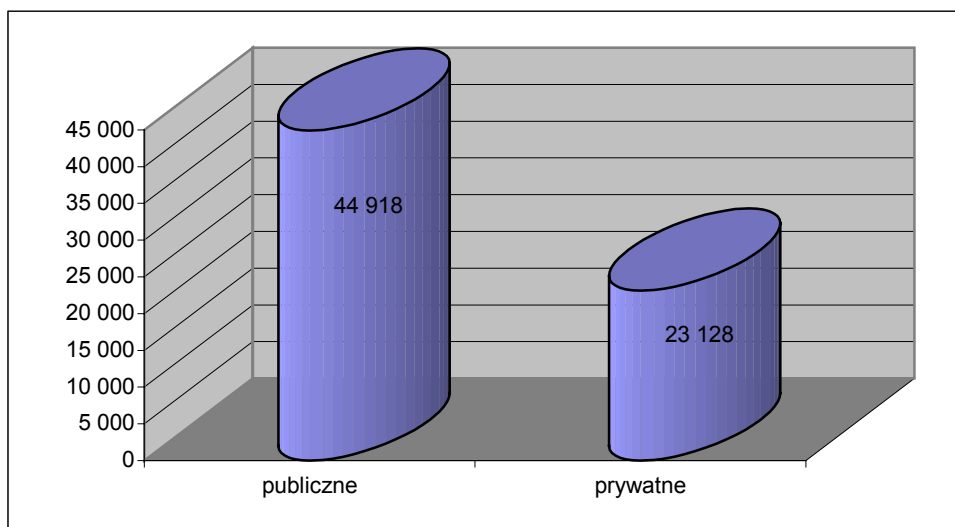
Oprócz pomników przyrody na terenie powiatu nowosądeckiego znajduje się jeden użytek ekologiczny pn. „Stary kamieniołom” na terenie gminy Rytro o powierzchni 0,2 ha, oraz jeden zespół przyrodniczo - krajobrazowy „Wyspa Grodzisko” wraz z przyległym pasem wód zbiornika Rożnowskiego na terenie gminy Gródek n/Dunajcem o powierzchni 4,0 ha.

W powiecie nowosądeckim lasy zajmują powierzchnię 68 046 ha, co stanowi 46% powierzchni powiatu.

W strukturze własnościowej sądeckich lasów przeważają zdecydowanie lasy publiczne - 44 918 ha (w tym lasy gminne - 4 800 ha), na lasy prywatne przypada 23 128 ha.

Wykres 2

Struktura własnościowa lasów (w ha).

Źródło: Opracowanie własne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu.

Lasy na obszarze powiatu charakteryzują się dobrym stanem zdrowotnym i sanitarnym. Jest to wynikiem prowadzenia właściwej gospodarki leśnej przez nadleśnictwa, ograniczenia w ostatnich latach emisji pyłów i gazów, podniesienia się poziomu wód gruntowych po suszy z lat 1993-94. W lasach własności prywatnej zahamowano działania dewastacyjne oraz nadmiernie przerzedzające wyřeby. Rocznie, wg danych z lat 1999-2001, z lasów prywatnych pozyskuje się w granicach 27 do 34 tys. m³ drewna. Od 1999 r. daje się zauważyć wyraźny wzrost zainteresowania zalesianiem gruntów użytkowanych do tej pory rolniczo.

W ramach dotacji na zalesianie gruntów ze środków Funduszu Leśnego, uruchamianych na wnioski nadleśniczych, z budżetu powiatu oraz środków pozabudżetowych, zalesiono: w 1999 r. 78 ha, 2000 r. - 94 ha, 2001 r. - 113 ha.

Zagrożenia środowiska

Zagrożenie powodziowe jest nadal jednym z najpoważniejszych zagrożeń na obszarze powiatu nowosądeckiego. W Dunajcu największe roczne przepływy występują głównie w okresie letnim - od początku czerwca do końca sierpnia (najczęściej w lipcu), w Popradzie natomiast podczas roztopów wiosennych. Do najgroźniejszych powodzi należy zaliczyć wezbrania w okresie letnim z lat 1934, 1948, 1955, 1958, 1960, 1970, 1997 i 2001 r. Oprócz długotrwałych opadów zdarzają się również w Beskidach kilkugodzinne ulewy. W czerwcu 1998 roku wystąpiła ulewa (na Jaworzynie spadło 107 mm deszczu, w Tyliczu - 115 mm, w Muszynie - 99 mm, w Krynicy Zdroju - 132 mm), która uruchomiła osuwiska zwietrzelinowe i spływy gruzowo - błotne. Największe nasilenie tych procesów nastąpiło w dorzeczu Czarnego Potoku, uchodzącego do Kryniczanki. Turbulencyjne spływy gruzowo - błotne zniszczyły dużą część infrastruktury hydrologiczno - gospodarczej Krynicy Zdroju. W dolinie Popradu w okresie wiosennym występują powodzie lodowo - zatorowe. Taki lodowy zator powstał na Popradzie w dniu 4 marca 1999 r. Na Słowacji, powyżej Leluchowa, stroma pionowa ściana z kier lodowych osiągnęła 8 m wysokości, a długość zatoru dochodziła do 5 km. Potężny lodowo - wodny zator ruszył i spustoszył dno doliny Popradu w Muszynie - Folwarku, Żegiestowie, Zubrzyku i Wierchomli. Minimalne roczne przepływy w Dunajcu i Popradzie, jak również w ich dopływach występują najczęściej zimą (głównie w styczniu), a także jesienią. Wezbrania i następujące w ich wyniku powodzie powodują szkody tak w środowisku, jak i gospodarce człowieka. Mają również wpływ na kształtowanie dolin rzecznych. Regulacja rzek i potoków jest jedną z najistotniejszych metod ograniczenia

zagrożenia powodziowego. Do innych elementów ochrony przeciwpowodziowej należy zaliczyć:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- zmniejszenie współczynnika spływu, głównie poprzez zalesienie,
- system małej retencji powierzchniowej i podziemnej,
- budowa zbiorników wielozadaniowych,
- budowa polderów zalewowych,
- budowa obwałowań,
- system ostrzegania i monitorowania wód.

Stan zagrożenia powodziowego w dorzeczu górnej Wisły jest poważny. Jego miarą są szkody rzeczowe i wynikające z nich oszacowane finansowe straty powodziowe. Najwyższe zagrożenie powodziowe występuje w powiatach: żywieckim, suskim, limanowskim, brzeskim i nowosądeckim. Sztuczna retencja wód powierzchniowych w zbiornikach o pojemności powyżej 1 mln. m³ wynosi obecnie ok. 1,5 km³ i stanowi to zaledwie 10% rocznych zasobów dorzecza górnej Wisły. W Polsce globalna wartość zbiornikowej retencji powierzchniowej stanowi jedynie 6% odpływu rocznego. Jest to wartość bardzo mała w stosunku do krajów europejskich, gdzie wskaźnik ten sięga 15%.

Na terenie powiatu nowosądeckiego znajduje się jeden duży zbiornik retencyjny „Zbiornik Rożnowski”, który powstał w wyniku sztucznego spiętrzenia wód Dunajca w rejonie Pogórza Rożnowskiego, w 1942 roku. Zbiornik Rożnowski ma charakter kompleksowy i spełnia funkcje: przeciwpowodziową, energetyczną oraz rekreacyjną. Linia brzegowa zbiornika cechuje się wielką nieregularnością, szeregiem zatok, półwyspów i cieśnin. Stoki i brzegi zbiornika ulegają silnej erozji. Zbiornik Rożnowski jest najbardziej zamulonym zbiornikiem wśród wszystkich zbiorników zaporowych w Polsce. Częściowo na terenie powiatu nowosądeckiego znajduje się „Zbiornik Czchowski”, który jest zbiornikiem wyrównawczym dla zbiornika w Rożnowie. Oddany do eksploatacji przeszło 50 lat temu zespół zbiorników wodnych Rożnów i Czchów, w wyniku odkładania się materiału erozyjnego transportowanego przez Dunajec i dopływające do zbiorników potoki, stracił aż 30 % swojej pojemności całkowitej, z czego ok. 23% przypada na ich warstwę użytkową. Szczególnie intensywne zamulenie Zbiornika Rożnowskiego obserwuje się w jego części cofkowej. Konieczność obniżenia poziomu piętrzenia wody w sezonie letnim (trwającym od początku kwietnia do końca września), wynikająca z utrzymania wymaganej rezerwy powodziowej, powoduje coroczne odsłanianie stale powiększających się terenów podmokłych, nierzadko pokrytych zgniłą roślinnością, będącą w okresie letnim wylęgarnią komarów i źródłem przykrej woni. Utrudnia to swobodny dostęp do wody i praktyczne korzystanie z jej walorów rekreacyjnych. Zamulanie zbiornika jest jedną z ważniejszych przyczyn postępującej degradacji ekologicznej oraz powoduje zmniejszanie atrakcyjności turystycznej samego jeziora i jego najbliższego otoczenia. Aby przeciwdziałać postępującej degradacji ekologicznej obu zbiorników władze samorządowe regionu zorganizowane w Związek Gmin Jeziora Rożnowskiego podjęły decyzję o przygotowaniu i realizacji kompleksowego programu naprawczego, którego jednym z elementów jest rekultywacja wybranych stref brzegowych oraz częściowe odmulenie dna zbiorników. Od 1999 r. „Hydroprojekt” Warszawa Sp. z o.o. przygotowuje dokumentacje projektowe realizacji tych zamierzeń. Celem projektu jest uruchomienie kompleksowego programu powstrzymywania degradacji ekologicznej zbiorników oraz rekultywacja zdegradowanych stref przybrzeżnych poprzez:

- strefowe pogłębianie dna zbiorników,
- likwidację zbędnych pływów,
- podwyższenie strefy brzegowej gruntem pochodzącym z pogłębień,
- ukształtowanie i ubezpieczenie nowej linii brzegowej,

- zabudowę biologiczną ujść potoku Świdnik i potoku Przydonickiego,
- utworzenie nowych terenów pod inwestycje rekreacyjno – turystyczne,
- poprawę hydraulicznych warunków przejścia fal powodziowych w cofce Zbiornika Rożnowskiego.

W Zbiorniku Rożnowskim wytypowano dwa najbardziej zdegradowane obszary, które w pierwszej kolejności zostaną poddane rekultywacji, są to zatoki w rejonach miejscowości Tęgoborze i Bartkowa. Zaprojektowane nowe ukształtowanie linii brzegowej ma na celu z jednej strony przeciwdziałać degradacji ekologicznej stref przybrzeżnych systematycznie wypływanego dna zbiornika, a z drugiej strony stworzyć potencjalne możliwości zagospodarowania rekreacyjno-turystycznego wzdłuż nowej linii brzegowej. I etap robót rekultywacyjnych w m. Tęgoborze rozpoczęty został w grudniu 2001 r. Rozwój małej retencji wodnej ma bardzo duże znaczenie na obszarach, gdzie występuje deficyt wody komunalnej. Do takich obszarów na terenie powiatu nowosądeckiego zaliczyć należy zlewnie następujących rzek:

- Biała Tarnowska - Gmina Grybów, Korzenna,
- Kamienica Nawojowska – Gmina Krynica Zdrój,
- Poprad – Gmina Muszyna,
- Łososina – Gmina Łososina Dolna,

Celem małej retencji oprócz zapewnienia wody dla celów komunalnych jest realizacja zadań inżynierii ekologicznej w zakresie utrzymania gatunków roślin i zwierząt, realizacja różnego rodzaju potrzeb rekreacyjnych, wędkarstwa, kształtowania krajobrazu, lokalnej ochrony przed powodzią, zabezpieczenia wody do nawodnień, oprysków, ochrony przeciwpożarowej i innych form korzystania z wód.

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń atmosfery w powiecie nowosądeckim są przedsiębiorstwa energetyki ciepłej, kotłownie lokalne, zakłady przemysłowe, transport drogowy oraz gospodarstwa indywidualne. Emisja z punktowych źródeł zanieczyszczeń tj. zakładów przemysłowych i przedsiębiorstw energetyki ciepłej jest objęta kontrolą i ewidencją, natomiast emisja z pozostałych źródeł, ze względu na charakter i rozproszenie jest trudna do zbilansowania i nie jest kontrolowana w skali powiatu. Udział źródeł nie punktowych w ogólnej emisji jest szacowany jako znaczący, lecz nie określony ilościowo.

Składnikami zanieczyszczenia powietrza na terenie powiatu są:

- zanieczyszczenia pyłowe: pyły ze spalania paliw, pyły z procesów technologicznych i inne,
- zanieczyszczenia gazowe: SO^2 , NO^2 , CO, CO^2 , oraz inne gazy,

Infrastruktura techniczna - gospodarka ściekowa

Głównymi źródłami zanieczyszczeń cieków wodnych na terenie powiatu są:

1. ścieki sanitarne,
2. spływ wód deszczowych z terenów zabudowanych miast i wsi oraz z dróg – ze względu na duże obciążenie ruchem dróg przelotowych,
3. zanieczyszczenia obszarowe to jest:
  - zanieczyszczenia związane z rolnictwem, a między innymi z hodowlą zwierząt i nawożeniem mineralnym,
  - zanieczyszczenia związane z erozją terenów zlewni,
  - zanieczyszczenia pochodzenia atmosferycznego,
  - zanieczyszczenia z „weekendowej” masowej rekreacji wzdłuż dolin rzek Dunajca i Popradu,
  - wycieki z wysypisk śmieci,

- sploty ropopochodnych oraz związków chemicznych spowodowane katastrofami środków transportu,
4. zanieczyszczenia rzeki Poprad płynącej ze Słowacji

W 2003 roku z terenu powiatu nowosądeckiego odprowadzono ogółem 4,9 mln m³ ścieków, a w tym 4,85 mln m³ ścieków komunalnych (co stanowi 99 %) i 0,05 mln m³ (1 %) ścieków przemysłowych, których odbiornikami są rzeki: Dunajec, Poprad, Biała Tarnowska. Z ogólnej ilości ścieków komunalnych 98,5 % oczyszczono biologicznie, 0,84 % mechanicznie i 0,66 % ścieków odprowadzono do odbiorników w stanie surowym.

Ocenę stanu zanieczyszczenia wód, wyraża się zaliczeniem odcinków rzek do poszczególnych klas czystości.

Rzeka Dunajec:

- Stężenia substancji organicznych do zrzutu ścieków z oczyszczalni dla Nowego Sącza kształtował się na poziomie I klasy czystości, poniżej zrzutu ścieków do zbiornika Rożnowskiego odpowiadał wartością II klasy czystości,
- Stężenia związków nieorganicznych (chlorków, siarczanów, substancji rozpuszczonych) kształtował się w wartościach I klasy czystości,
- Zawartość zawiesiny do ppk Dąbrowa –Kamieniołom kształtowała się w wartościach I klasy czystości, w odcinku ujściowym do Zbiornika Rożnowskiego osiągnęła średnio poziom II klasy czystości,
- Stężenia substancji biogennych na odcinku rzeki do zrzutu ścieków z oczyszczalni dla Nowego Sącza występowały w wartościach I klasy czystości, poniżej zrzutu ścieków z oczyszczalni osiągnęły poziom II klasy czystości we wskaźnikach: azot azotynowy, fosforany, fosfor ogólny,
- Stężenia zanieczyszczeń specyficznych: metali, fenoli lotnych, detergentów anionoaktywnych na całej długości rzeki odpowiadały wartościom I klasy czystości.
- Wskaźnik hydrobiologiczny (seston) klasyfikował wody Dunajca do II klasy czystości – wód słabo zanieczyszczonych strefy β -mezosaprobowej,
- Stan sanitarny rzeki od Gołkowic do zrzutu ścieków z oczyszczalni dla Nowego Sącza kształtował się na poziomie II klasy czystości, poniżej zrzutu ścieków z oczyszczalni osiągnął wartości ponadnormatywne (wskaźnik przekroczenia normatywu I klasy czystości 125).

Rzeka Łososina:

- Stężenia substancji organicznych w punkcie kontrolnym Jakubkowce kształtowały się na poziomie II klasy czystości,
- Stężenia zanieczyszczeń nieorganicznych (chlorków, siarczków, substancji rozpuszczonych) występowały w wartościach niższych niż dopuszczalne dla wód I klasy czystości,
- Ilość zawiesin średnio kształtowała się w wartościach II klasy czystości, podczas intensywnego topnienia śniegu (15 styczeń, 12 marzec) ilość niesionej zawiesiny wzrastała do wartości ponadnormatywnych,
- Stężenia substancji biogennych odpowiadały wartością II klasy czystości,
- Zanieczyszczenia specyficzne (metale, detergenty, fenole) występowały w wartościach I klasy czystości, stężenia manganu osiągnęły poziom II klasy czystości,

- Pod względem hydrobiologicznym w odcinku ujściowym do Zbiornika Czchowskiego wody II klasy czystości strefy β -mezosaprobowej,
- Stan sanitarny rzeki w odcinku ujściowym odpowiadał III klasie czystości.

Rzeka Poprad

- Stężenia substancji organicznych w granicznym odcinku rzeki Ćirć –Muszyna kształtowały się na poziomie II klasy czystości, na pozostałym odcinku od Muszyny do ujścia odpowiadały wartościom I klasy czystości,
- Ilość związków nieorganicznych (chlorków , siarczków, substancji rozpuszczonych) na całej długości rzeki odpowiadała I klasie czystości,
- Obciążenie rzeki zawiesiną od granicy ze Słowacją do ujścia do Popradu kształtowało się w wartościach III klasy czystości,
- Stężenia substancji biogenych występowały na poziomie wartości ponadnormatywnych we wskaźniku azot azotynowy w przekroju granicznym Ćirć, na terenie Polski w wodach Popradu nastąpiło zmniejszenie stężeń azotu azotynowego do poziomu III klasy czystości
- Stężenia substancji specyficznych występowały w wartościach dopuszczalnych dla wód I klasy czystości, tylko zawartość manganu w punkcie kontrolnym Ćirć i ekstraktu eterowego w punkcie kontrolnym Piwniczna osiągnęła poziom II klasy czystości,
- Według wskaźnika hydrobiologicznego (seston) wody II klasy czystości strefy β -mezosaprobowej – wód słabo zanieczyszczonych
- Stan sanitarny rzeki odpowiadał III klasie czystości na całej jej długości.

Rzeka Muszynka:

- Powyżej ujęcia wody dla Krynicy stężenia wskaźników fizyko-chemicznych odpowiadały wartościom I klasy czystości , stan sanitarny wód odpowiadał II klasie czystości
- Poniżej ujścia Kryniczanki :
  - Stężenia substancji organicznych odpowiadały I klasie czystości,
  - Stężenia substancji nieorganicznych na poziomie wartości I klasy czystości,
  - Ilość zawiesin była niska na poziomie I klasy czystości,
  - Stężenia związków biogenych odpowiadały wartościom ponadnormatywnym we wskaźniku fosforany,
  - Stężenia zanieczyszczeń specyficznych (metali, detergentów i fenoli lotnych) odpowiadały I klasie czystości,
- Według kryterium hydrobiologicznego II klasa czystości na całej długości potoku,
- Stan sanitarny odpowiadał III klasie czystości.

Infrastruktura techniczna - gospodarka odpadami

Nieodłącznym elementem działalności i bytowania człowieka są odpady: komunalne (powstające głównie w gospodarstwach domowych) i poprodukcyjne (powstające w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej).

a) odpady komunalne

Odpady komunalne powstają w:

- gospodarstwach domowych,
- obiektach infrastruktury związanej z: handlem, usługami, szkolnictwem, turystyką, działalnością gospodarczą i wytwórczą.

Ilość wytworzonych (koniecznych do zagospodarowania) odpadów komunalnych z gospodarstw domowych wyniosła w 2002 roku około 27 761 Mg.

Tabela 1

Skład morfologiczny odpadów komunalnych wytworzonych w gospodarstwach domowych

Strumień odpadu	Udział poszczególnych grup odpadów [%]			Wytworzone odpady w powiecie nowosądeckim [Mg/rok]
	miasto	Miasto - wieś	wieś	
Odpady organiczne pochodzenia roślinnego	32,0%	22,5%	13,0%	4 926
Odpady organiczne pochodzenia zwierzęcego	2,0%	1,5%	1,0%	347
Inne odpady organiczne	2,0%	2,0%	2,0%	555
Papier i tektura	19,0%	16,0%	13,0%	4 025
Tworzywa sztuczne	14,0%	13,5%	13,0%	3 678
Materiały tekstylne	4,0%	3,5%	3,0%	902
Szkło	8,0%	8,0%	8,0%	2 221
Metale	4,0%	4,0%	4,0%	1 110
Odpady mineralne	5,0%	7,5%	10,0%	2 430
Fracja drobna (poniżej 10 mm)	10,0%	21,5%	33,0%	7 567
Razem	100,0%	100,0%	100,0%	27 761

Źródło: Plan gospodarki odpadami dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2004-2011

Ilość odpadów komunalnych wytworzonych w 2002 roku w obiektach infrastruktury oszacowano na 11 664 Mg/rok.

Tabela 2

Skład morfologiczny odpadów z obiektów infrastruktury

Strumień odpadu	Udział poszczególnych grup odpadów [%]	Wytworzone odpady w powiecie nowosądeckim [Mg/rok]
Odpady organiczne pochodzenia roślinnego	10	1 166
Papier i tektura	30	3 499
Tworzywa sztuczne	30	3 499
Materiały tekstylne	3	350
Szkło	10	1 166
Metale	5	583
Odpady mineralne	5	583
Fracja drobna (< 10 mm)	7	816
Razem	100	11 664

Źródło: Plan gospodarki odpadami dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2004-2011

Strumień odpadów wytworzonych w rozbiciu na poszczególne gminy przedstawia się następująco:

- Grybów - miasto 5%
- Krynica Zdrój 12%
- Muszyna 7%
- Piwniczna Zdrój 6%
- Stary Sącz 14%
- Chelmiec 10%

- Gródek nad Dunajcem 4%
- Grybów - gmina 10%
- Kamionka Wielka 4%
- Korzenna 6%
- Łabowa 2%
- Łącko 6%
- Łososina Dolna 4%
- Nawojowa 3%
- Podegrodzie 5%
- Rytro 2%.

Jedyną formą unieszkodliwiania tych odpadów jest składowanie ich na składowiskach na terenie powiatu oraz na składowisku odpadów w Nowym Sączu (największy strumień odpadów).

Tabela 3

Składowiska odpadów na obszarze powiatu

Lokalizacja / gmina	Powierzchnia składowania	Chłonność składowiska**	Nagromadzenie odpadów		Wypełnienie składowiska	Rok rozpoczęcia eksploatacji	Rok planowanego zakończenia eksploatacji
			[m ³]	Mg			
	[ha]	[m ³]	[m ³]		%		
Muszyna – Andrzejówka	1,22	81768	2 404	625	2,9%	2003	2015
Krynica – Uroczysko Głębokie	0,87	221 052	210 000	55 898	95,0%	1995	2004
Podegrodzie – Osowie	0,70	41 871	20 936	5 443	50,0%	1999	2009
Biała Niżna „NOWE”	1,44	135 404	32 737	7 120	24,2%	2001	2012
Stary Sącz – Piaski	1,45	202 325	63 227	16 439	31,3%	1999	2015
Łącznie	5,68	682 420	329 302	85 525	48,3%		
Nowy Sącz – Zabelcze	3,635	992 865	595 719	227 400	60,0%	1998	2008
Z miastem Nowy Sącz	9,32	1 675 285	925 021	312 925	55,2%		

Źródło: Opracowanie własne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu.

Tabela 4

Składowiska do rekultywacji i w trakcie rekultywacji

Składowisko	Rekultywacja
Piwniczna – Kosarzyska*	do rekultywacji
Biała Niżna „Stare”	do rekultywacji
Łabowa na Uhryniu	do rekultywacji
Muszyna – Powroźnik	w trakcie rekultywacji

Źródło: Opracowanie własne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu.

Tabela 5

Miejsca składowania odpadów z gmin powiatu nowosądeckiego

Składowiska	Z jakich gmin powiatu nowosądeckiego składowane są odpady
Muszyna - Andrzejówka	Muszyna
Krynica – Uroczysko Głębokie	Krynica Zdrój
Podegrodzie - Osowie	Podegrodzie, Łącko
Biała Niżna „NOWE”	Gmina Grybów, Miasto Grybów
Stary Sącz - Piaski	Stary Sącz
Nowy Sącz - Zabelcze	Kamionka Wielka, Chełmiec, Rytro, Gródek n/D, Nawojowa, Piwniczna, Łabowa, Łososina Dolna, Korzenna

Źródło: Opracowanie własne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu.

Na terenie powiatu znajdują się ponadto miejsca niekontrolowanego składowania głównie odpadów komunalnych tzw. „dzikie wysypiska”. Przede wszystkim są to naturalne zagłębienia terenu, byłe wyrobiska czy przydrożne rowy, które traktowane są jako nieodpłatne miejsca porzucania odpadów. Miejsca takie można też zlokalizować w lasach, na brzegach jezior, rzek i potoków czy np. na szlakach turystycznych. „Dzikie wysypiska” w miarę możliwości gmin (szczególnie finansowych) są likwidowane na bieżąco.

Zjawiskiem dość powszechnym jest spalanie odpadów na powierzchni ziemi czy w piecach co., w efekcie czego emitowanych jest do powietrza szereg zanieczyszczeń, w tym również związków toksycznych.

W ostatnich latach gminy podejmowały działania mające na celu wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów i odzysku surowców wtórnych (szkło, tworzywa sztuczne, metale, tekstylia, makulatura).

Powiat nowosądecki wraz z gminami podjął inicjatywę opracowania i wdrożenia koncepcji kompleksowego zagospodarowania odpadów. „Koncepcja kompleksowego zagospodarowania odpadów z terenu miasta Nowego Sącza oraz powiatu nowosądeckiego” została przyjęta przez Konwent Burmistrzów i Wójtów Powiatu Nowosądeckiego. W ramach jej realizacji wyrażono wolę rozpoczęcia inwestycji pn. „Zakład Utylizacji Odpadów”. Zakład obejmowałby sortownię, kompostownię i składowisko odpadów inertnych*. Deklaracja gmin o przystąpieniu do wspólnej realizacji w/w zadania wyrażana jest w formie stosownych uchwał Rad Gmin. Dotychczas wolę współpracy wyraziły gminy: Łabowa, Nawojowa, Chełmiec, Gródek n/Dunajcem, Łososina Dolna, Rytro, Piwniczna Zdrój, Muszyna, Kamionka Wielka, Łącko, Korzenna.

Powodzenie w prowadzeniu wszelkich działań zmierzających do poprawy stanu środowiska zależy w głównej mierze od świadomości ekologicznej społeczeństwa i jego aprobaty w tym zakresie.

W tym celu opracowany został „Program edukacji ekologicznej mieszkańców powiatu nowosądeckiego oraz miasta Nowego Sącza”, w którym szczególną uwagę poświęcono:

- prawidłowej gospodarce odpadami oraz zagrożeniom wynikającym z niewłaściwego postępowania z odpadami (uwypuklenie zagrożeń wynikających ze spalania odpadów na powierzchni ziemi oraz w piecach domowych),
- podnoszeniu poziomu świadomości i upowszechnianiu informacji na temat konieczności ograniczania strumienia odpadów oraz roli jaką odgrywa segregacja i selektywna zbiórka (z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych).

* **Odpady inertne** – odpady obojętne dla środowiska, nie wchodzące w reakcje chemiczne.

Częścią składową „Programu edukacji ekologicznej...” są konspekty metodyczne dla nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjum oraz materiały informacyjne: plakaty, broszury, ulotki. Obecnie program jest wdrażany według ustalonego harmonogramu.

29 kwietnia 2004 r. Rada Powiatu Nowosądeckiego podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia „Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2004-2011”

b) odpady przemysłowe

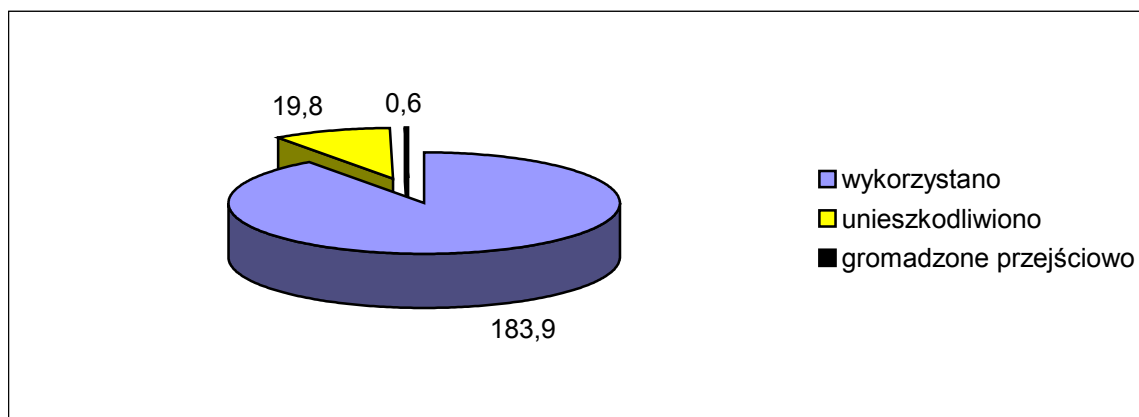
Na terenie powiatu nowosądeckiego nie ma dużych zakładów przemysłowych. Odpady przemysłowe powstają głównie w małych zakładach usługowych, rzemieślniczych.

Ogółem w ciągu roku na terenie powiatu nowosądeckiego powstaje około 204 tys. Mg odpadów przemysłowych, co stanowi ok. 2% odpadów w województwie małopolskim. Dominujący udział w tej ilości odpadów mają kopalnie odkrywkowe surowców skalnych, przy czym odpady te są wykorzystywane na potrzeby budownictwa drogowego i rekultywacji terenu.

Dane dotyczące ilości zagospodarowanych (średniorocznie) odpadów przemysłowych na terenie powiatu przedstawia poniższy wykres:

Wykres 3

Zagospodarowanie odpadów przemysłowych (w tys. Mg).

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Ilość odpadów niebezpiecznych wytworzonych w powiecie nowosądeckim jest bliska 42,2 Mg, co w skali województwa stanowi 0,0048 % ogólnej ilości odpadów niebezpiecznych. W wyżej wymienionej liczbie nie są uwzględnione odpady budowlane zawierające azbest a stwarzające duże zagrożenie zanieczyszczenia środowiska w powiecie z uwagi na powszechność stosowania w latach ubiegłych pokryć dachowych z eternitu.

Mając na względzie powyższe opracowany został „Program usuwania odpadów zawierających azbest z terenu powiatu nowosądeckiego”.

Program ten, wskazując na zagrożenia wynikające z niewłaściwego postępowania z materiałami zawierającymi azbest, przedstawia wymogi – przewidziane przepisami prawa – jakie należy zachować przy pracach związanych z demontażem płyt eternitowych z dachów, transportem i ich składowaniem na składowiskach przeznaczonych do tego celu.

Ze względu na wysokie koszty wymiany pokryć dachowych – niejednokrotnie przewyższające możliwości finansowe właścicieli budynków - Zarząd Powiatu podjął decyzję o wsparciu akcji likwidacji źródeł zagrożenia azbestem poprzez uruchomienie na ten cel środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Opracowany

został regulamin przyznawania pomocy finansowej, zgodnie z którym powiat pokrywa koszty usunięcia (wywozu) odpadów w ilości do 3,5 tony od jednego wnioskodawcy. O przyznaniu pomocy ubiegać się mogą osoby fizyczne i prawne posiadające tytuł prawny do obiektu budowlanego lub działki, na której zgromadzone są odpady zawierające azbest.

Efektom realizacji „Programu usuwania odpadów zawierających azbest” było w latach 2001-2003 usunięcie z terenu powiatu ok. 406,6 Mg, odpadów budowlanych zawierających azbest.

Tabela 6

Ilość usuniętych odpadów budowlanych zawierających azbest (w Mg).

Rok	2001		2002		2003		Suma z lat 2001-2003	
Gmina	Usunięto							
	m ²	Mg	m ²	Mg	m ²	Mg	m ²	Mg
Chelmiec	480	7,2	2184,24	32,8	3499,04	52,5	6163,28	92,4
Gródek n/Dunajcem	0	0,0	1638,18	24,6	184,16	2,8	1822,34	27,3
Grybów Gmina	200	3,0	182,02	2,7	736,64	11,0	1118,66	16,8
Grybów Miasto	0	0,0	182,02	2,7	184,16	2,8	366,18	5,5
Kamionka Wielka	450	6,8	546,06	8,2	368,32	5,5	1364,38	20,5
Korzenna	145	2,2	0	0,0	184,16	2,8	329,16	4,9
Krynica Zdrój	210	3,2	182,02	2,7	0	0,0	392,02	5,9
Łabowa	370	5,6	0	0,0	0	0,0	370	5,6
Łącko	0	0,0	364,04	5,5	920,8	13,8	1284,84	19,3
Łososina Dolna	165	2,5	1274,14	19,1	1104,96	16,6	2544,1	38,2
Muszyna	0	0,0	546,06	8,2	0	0,0	546,06	8,2
Nawojowa	1749,1	26,2	546,06	8,2	920,8	13,8	3215,96	48,2
Piwniczna Zdrój	0	0,0	728,08	10,9	1104,96	16,6	1833,04	27,5
Podegrodzie	560	8,4	1274,14	19,1	552,48	8,3	2386,62	35,8
Rytko	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Stary Sącz	1720	25,8	910,1	13,7	736,64	11,0	3366,74	50,5
Razem	6 049,1	90,7	10 557	158,4	10 497	157,5	27 103	406,6

Źródło: Opracowanie własne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu.

Infrastruktura techniczna – system energetyczny

System energetyczny powiatu nowosądeckiego jest relatywnie dobrze rozwinięty. Na terenie powiatu zlokalizowana jest elektrownia wodna oraz węzeł energetyczny w gminie Gródek nad Dunajcem. Na terenie powiatu zlokalizowanych jest także 7 stacji energetycznych o mocy 110kV. Stacja i linie wysokiego napięcia na terenie powiatu są w dobrym stanie technicznym. Gminy wymagające wzmocnienia elektroenergetycznego poniżej 110kV to Chelmiec, Korzenna, Grybów, Kamionka Wielka, Nawojowa, Podegrodzie i Łącko.

W 2002 r. na terenie powiatu było 31,3 tys. odbiorców energii elektrycznej – od roku 2001 w powiecie przybyło ok. 1 tys. odbiorców. W miastach energia elektryczna dostarczana jest do ok. 11,1 tys. odbiorców, natomiast na wsi – 20,2 tys. Średnie zużycie w ciągu roku energii elektrycznej w gospodarstwach domowych wynosiło 1.978 kW h na odbiorcę.

Tabela 7

Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej, 2002 r.

	Odbiorcy w tys.	Zużycie na 1 odbiorcę w kW h
Powiat nowosądecki	31,3	1 978
Miasta	11,1	1 901
Wieś	20,3	2 020

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Infrastruktura techniczna – sieć gazownicza

W zakresie sieci gazowniczej teren powiatu nowosądeckiego posiada rezerwy tak po stronie wysokiego jak i niskiego ciśnienia. W większości gminy powiatu są całkowicie zgazyfikowane, niedoinwestowanie w tym zakresie występuje jedynie w gminach Łącko, Muszyna – obszar wiejski, Nawojowa, Piwniczna, Podegrodzie i Rytro. Do roku 2011 planowana jest budowa gazociągu wysokiego ciśnienia Nowy Sącz – Zawada oraz Piątkowa – Rytro i modernizacja gazociągu Nowy Sącz - Biegonice.

Długość sieci gazowej w powiecie nowosądeckim wynosi 1.483,4 km (z czego na miasta przypadało 199,2 km, a na wsie – 1.284,2 km). W 2002 r. na terenie powiatu było ok. 22,2 tys. odbiorców gazu (w miastach było to 9,9 tys. odbiorców, natomiast na wsi – 12,3 tys.). Roczne zużycie gazu z sieci wynosiło 17,9 hm³, tj. 805 m³ na odbiorcę. Należy podkreślić bardziej dynamiczny przyrost odbiorców gazu w porównaniu do przyrostu długości sieci. W latach 1999-2002 długość sieci gazowej na terenie powiatu zwiększyła się o 6,3%, natomiast odbiorców gazu było o 8,3% więcej

Tabela 8

Odbiorcy i zużycie gazu, 2002 r.

	Sieć rozdzielcza w km	Odbiorcy w tys.	Zużycie na 1 odbiorcę w m ³
Powiat nowosądecki	1 483,4	22,2	805
Miasta	199,2	9,9	922
Wieś	1 284,2	12,3	709

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Infrastruktura techniczna – sieć wodociągowa

Na terenie powiatu sieć wodociągowa jest dobrze rozwinięta. W 2002 r. długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej wynosiła 523,0 km i podłączonych było do niej blisko 10,2 tys. budynków mieszkalnych. Duże niedoinwestowanie w sieć wodociągową zauważalne jest w gminie Grybów, Nawojowa, Łabowa, i Łososina Dolna.

Średnie zużycie w ciągu roku wody z wodociągów w gospodarstwach domowych wynosi ponad 1.659,2 dm³, tj. ok. 8,6 m³ na 1 mieszkańca. Rozwój sieci wodociągowej był jeszcze szybszy, niż sieci gazowej. W latach 1999-2002 długość sieci wodociągowej rozdzielcza zwiększyła się o 31,2%, nastąpił także wzrost liczby podłączonych do niej budynków o 29,4%.

Tabela 9

Sieć wodociągowa, 2002 r.

	Sieć w km	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych
Powiat nowosądecki	523	10 166
Grybów –miasto	4,4	235
Krynica-Zdrój	54,2	1 560
Muszyna	20,6	991
Piwniczna-Zdrój	19,1	365
Stary Sącz	88,0	1 704
Chelmiec	71,0	953
Gródek nad Dunajcem	38,6	308
Grybów – gmina	1,6	16
Kamionka Wielka	64,8	1 510
Korzenna	41,4	523
Łabowa	3,4	27
Łącko	23,7	660
Łososina Dolna	5,6	63
Nawojowa	0,6	2
Podegrodzie	68,2	879
Rytko	17,8	370

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Infrastruktura techniczna – sieć kanalizacyjna

Najdynamiczniej rozwijała się w ostatnich latach sieć kanalizacyjna (w latach 1999-2002 przyrost długości sieci wynosił 65,5%, a liczby podłączeń do budynków mieszkalnych – 52,8%), był to jednak w głównej mierze efekt niskiej bazy. Mimo pozytywnych zmian cały czas w zakresie sieci kanalizacyjnych występują w gminach powiatu nowosądeckiego duże braki. Działa 15 oczyszczalni ścieków, długość czynnej sieci kanalizacyjnej stanowi prawie 49% długości sieci wodociągowej, w 2002 r. wynosiła ona 254,6 km. W 2002 r. w powiecie nowosądeckim było 5,4 tys. podłączeń kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych (z roku na rok liczba ta wzrasta). Oznacza to, że tylko około 20% mieszkańców korzystało z oczyszczalni komunalnych. Całkowity brak sieci kanalizacyjnej jest w gminach Grybów, Kamionka Wielka, Korzenna, Łabowa i Podegrodzie. W 2002 r. w powiecie nowosądeckim wytworzono 2,3 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych, z czego oczyszczono 2,1 hm³.

Tabela 10

Sieć kanalizacyjna, 2002 r., oraz wyposażenie w urządzenia oczyszczające, 2003 r.

	Sieć w km	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych	Oczyszczalnie miejskie i gminne	Inne oczyszczalnie (przyzakładowe, przyzagrodowe, korzeniowe itp.)
Powiat nowosądecki	254,6	5 436	19	35
Grybów –miasto	5,4	102	3	-
Krynica-Zdrój	79,8	1 397	1	3
Muszyna	49,4	1 553	1	-
Piwniczna-Zdrój	18,3	363	2	3
Stary Sącz	13,0	496	3	1
Chelmiec	30,2	564	2	-
Gródek nad Dunajcem	12,3	183	2	5
Grybów – gmina	0,0	0,0	-	6

Kamionka Wielka	0,0	0,0	-	4
Korzenna	0,0	0,0	-	1
Łabowa	0,0	0,0	-	2
Łącko	21,0	434	2	6
Łososina Dolna	8,5	186	1	3
Nawojowa	1,5	39	-	1
Podegrodzie	0,0	0,0	1	-
Rytro	15,2	116	1	-

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Krakowie oraz własne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu

Infrastruktura techniczna – poczta, telekomunikacja

W powiecie funkcjonuje 39 placówek pocztowych. Liczba placówek pocztowych przypadających na 10 tys. mieszkańców jest równa 2, co jest wskaźnikiem zbliżonym do średniej wojewódzkiej (1,9).

Obserwuje się stały wzrost ilości abonentów telefonii stacjonarnej na terenie powiatu. Według danych z 2000 r. na 100 mieszkańców przypadało 18,46 abonentów. Najlepiej wyposażone w telefony stacjonarne są gminy Grybów i Łososina Dolna, z kolei najniższe wskaźniki występują w Krynicy-Zdroju i Nawojowej. Według danych ze Spisu Powszechnego w powiecie w 2002 r. w telefony wyposażonych było 23 399 gospodarstw domowych (na 100 gospodarstw domowych przypada więc 12,13 telefonów). Nie daje to oczywiście pełnego obrazu sytuacji, ponieważ nie uwzględnione zostały tutaj chociażby telefony publiczne, ani te używane przez firmy, tym niemniej pokazuje pewien wycinek zagadnienia. Sytuację na tym polu poprawia dynamiczny, zwłaszcza w ostatnich kilku latach, rozwój sieci telefonii komórkowej.

Infrastruktura komunikacyjna

Biorąc pod uwagę dostępność komunikacyjną sytuacja powiatu jest nienajlepsza. Wiąże się to ze złym połączeniem – zarówno kolejowym jak i drogowym – ze stolicą regionu Nowym Sączem. Urozmaicona rzeźba terenu w połączeniu z rozproszoną zabudową nie sprzyja poprawnemu rozwiązywaniu podłączeń miejscowości do systemu podstawowego dróg – może być to odczuwalne szczególnie w gminach położonych na południu powiatu (większe miasta uzdrowiskowe i silnie urozmaicony teren górski).

Na terenie powiatu funkcjonuje komunikacja PKS (głównie PKS Nowy Sącz) oraz komunikacja prywatnych przewoźników. Niektóre bliższe Nowemu Sączowi miejscowości posiadają z siedzibą władz powiatu połączenia autobusowe realizowane przez MPK Nowy Sącz.

Na terenie powiatu funkcjonują 3 główne linie kolejowe:

- linia z kierunku Limanowej przez gminę Chelmiec do Nowego Sącza;
- linia z Nowego Sącza w kierunku wschodnim przez gminę Kamionka Wielka, gminę Grybów i miasto Grybów;
- linia Tarnów – Stróże – Nowy Sącz – Muszyna granica państwa pod Leluchowem – Plavec biegnąca przez gminy Stary Sącz, Rytro, Piwniczną-Zdrój i Muszynę – linia ta odgrywa najważniejszą rolę w ruchu granicznym między Polską a Słowacją. Maksymalna prędkość na linii wynosi 70 km/godz., dopuszczalne obciążenie pociągów towarowych wynosi 2.000 ton. Linia prowadzi przewozy towarowe przez granicę rzędu 1 mln ton rocznie. Zdolność przepustowa wynosi 68 pociągów na dobę. Najbardziej wykorzystywany jest odcinek Tarnów – Muszyna.

Z uwagi na położenie geograficzne powiatu wokół Nowego Sącza przez gminy wchodzące w skład powiatu nowosądeckiego przebiegają ważne drogi krajowe:

- droga krajowa nr 28, biegnąca z Przemyśla przez Nowy Sącz w kierunku Rabki przez miasto Grybów oraz gminy Grybów i Chełmiec,
  - droga krajowa nr 75 biegnąca z Brzeska przez Nowy Sącz w kierunku Krynicy przez gminy Łososina Dolna, Chełmiec, Nawojowa, Łabowa i Krynica,
  - droga krajowa nr 87 biegnąca z Nowego Sącza w kierunku przejścia granicznego w Piwnicznej przez gminy Stary Sącz, Rytro i Piwniczna,
- oraz drogi wojewódzkie:
- droga wojewódzka nr 975 łącząca drogę krajową 4 z 75 w gminie Chełmiec przebiegająca przez gminy Gródek nad Dunajcem i Chełmiec;
  - droga wojewódzka nr 969 łącząca Nowy Sącz z Nowym Targiem przebiegająca przez gminy Stary Sącz i Łącko;
  - droga wojewódzka nr 971 łącząca drogę krajową 75 w gminie Łabowa z drogą krajową 87 w Piwnicznej biegnąca przez gminy Łabowa, Krynica, Muszyna i Piwniczna;
  - droga wojewódzka nr 981 łącząca drogę krajową 28 w gminie Grybów z drogą krajową 75 w gminie Łabowa biegnąca przez miasto Grybów i gminy Grybów, Krynica i Łabowa.

Długość sieci dróg powiatowych wynosi 526 km, natomiast gminnych 2.453 km. Gęstość sieci drogowej w powiecie nowosądeckim jest zbliżona do średniej wojewódzkiej. Średnia gęstość dróg powiatowych wynosi ok. 0,34 km/km², natomiast dróg gminnych 1,58 km/km² – ogółem wskaźnik ten dla dróg publicznych wynosi 1,92 km/km².

Najwyższą gęstość dróg publicznych (gminnych) mają gminy Grybów (3,63 km/km²), Stary Sącz (3,51 km/km²), Chełmiec (3,37 km/km²), Miasto Grybów (3,35 km/km²) i Podegrodzie (3,25 km/km²), najniższą Łabowa (0,17 km/km²), Krynica (0,23 km/km²) i Piwniczna (0,36 km/km²)¹. W 85% drogi te mają nawierzchnię bitumiczną, wg kategorii stanu nawierzchni tylko blisko 70% stanowią drogi o bardzo dobrym i zadowalającym stanie nawierzchni, reszta natomiast jest w stanie złym i katastrofalnym. Oceniając stan poboczy i odwodnienia ponad 80% dróg nie posiada odpowiednich elementów pasa drogowego.

Na terenie powiatu znajduje się jedno przejście graniczne kolejowe (Muszyna – Plavec), 3 przejścia graniczne drogowe (Piwniczna – Mnisek nad Popradom, Leluchów – Circ, Muszynka – Kurov) oraz 3 punkty przekroczenia granicy (Piwowarówka – Plihov, Wierchomla Wielka – Kace, Milik – Legnava).

Na terenie powiatu znajduje się lotnisko sportowe o trawiastej nawierzchni zlokalizowane w gminie Łososina Dolna.

Podstawę systemu transportu w terenach górskich - a taki charakter ma powiat nowosądecki – stanowi układ drogowy. Zarówno warunki naturalne, jak też charakter zabudowy sprawiają, że transport kolejowy jest uzupełnieniem transportu drogowego. Przez obszar powiatu przebiegają drogi krajowe nr 75 Brzesko – Nowy Sącz – Krynica, nr 28 Wadowice – Przemyśl i nr 87 Nowy Sącz – Piwniczna – Mniszek – granica Państwa, stanowiące połączenia z zewnętrznym układem drogowym oraz drogi wojewódzkie nr 975 Dąbrowa – Dąbrowa Tarnowska, nr 969 Stary Sącz – Krościenko – Nowy Targ, nr 971 Krynica – Piwniczna oraz nr 981 (Ciężkowice) – Grybów – Krzyżówka, mające znaczenie dla regionu.

Przygraniczne położenie powiatu oraz turystyczno-rekreacyjna atrakcyjność terenów górskich powodują, że na wszystkich kategoriach dróg ruch lokalny nakłada się na przejazdy tranzytowe i turystyczne, a przewozy osobowe na transport ciężarowy.

Uwarunkowania społeczno-historyczne w powiązaniu z warunkami środowiskowymi i ukształtowaniem terenu spowodowały wielokrotnie większe niż w innych regionach rozproszenie zabudowy, która z konieczności była realizowana wzdłuż rzek i potoków oraz na stromych zboczach górskich.

Sprawa to, że każda droga przecięta jest w wielu miejscach ciekami wodnymi, wymagającymi budowy mostów i przepustów, a przebiegając po zboczach górskich wymaga realizacji kosztownych urządzeń odprowadzających wody powierzchniowe oraz zabezpieczenia korpusów drogowych murami oporowymi i innymi konstrukcjami chroniącymi drogi przed niszczącym działaniem wód nie tylko powodziowych, lecz pochodzących z topniejącego śniegu oraz nawet nieznacznie większych opadów deszczu. Wymownym dowodem podatności dróg na zniszczenia spowodowane ulewnymi opadami są rozmiary i koszt odbudowy zniszczeń powodziowych, które tylko w odniesieniu do dróg powiatowych w 2000 roku oceniono na 1,5 mln. zł, w 2001 r. na 46,6 mln. zł, a w 2002 r. na 6,6 mln. zł.

W/w uwarunkowania sprawiają, że o możliwościach rozwoju - również w skali regionu i kraju - dostępności komunikacyjnej do ośrodków uzdrowiskowych, wypoczynkowych i miejsc atrakcyjnych pod względem turystycznym oraz o warunkach życia i bezpieczeństwie zamieszkiwania na obszarach górskich (porównywalnych z warunkami powiatu nowosądeckiego), decydują w dużym stopniu warunki podróżowania siecią dróg powiatowych, czy wręcz ich dostępność dla poszczególnych rodzajów pojazdów.

Poza zaniedbaniami z przeszłości, dotyczącymi nieprzestrzegania wymagań technicznych budowy dróg, przejętymi przez powiat z chwilą reformy administracyjnej kraju oraz występującymi anomaliami pogodowymi, o podatności dróg na zniszczenia powodziowe decyduje także brak regulacji i zabezpieczeń brzegów rzek i potoków, które nie tylko niszczą urządzenia infrastruktury technicznej, lecz podcinają zbocza gór, prowadząc do uaktywniania się osuwisk. Niepodejmowanie przez właściwą administrację (rządową i samorządową) bieżących prac regulacyjnych i polegających na doraźnych naprawach koryt rzecznych – spowodowane brakiem środków finansowych na ten cel – prowadzi do narastania zagrożeń ponownym wystąpieniem i pogłębieniem się wymienionych zniszczeń w infrastrukturze. Ponadto przywracanie dostępności komunikacyjnej do poszczególnych miejscowości i jednostek osiedleńczych władze powiatu oraz gminy muszą podejmować niemal zaraz po ich wystąpieniu, niezależnie od ich faktycznego czynnika sprawczego i właściwości; oczekując na odbudowę zniszczeń i umocnienie brzegów przez zarządzających ciekami, a tym samym na rozpoczęcie odbudowy dróg, zniszczonych przez powódź w 2001 r., w powiecie nowosądeckim aż do tego czasu kilka sołectw byłoby nadal pozbawionych możliwości dojazdu.

W wyniku reformy administracyjnej powiat przejął od administracji rządowej 524,2 km dróg, 174 mosty i 1941 przepustów. Choć 467 km dróg jest zaliczonych do dróg z nawierzchnią bitumiczną, to przeszło 300 km wymaga niezwłocznej wymiany nawierzchni, jak również 34 mosty drewniane grożą przerwaniem ciągłości komunikacji. Od wielu dziesięcioleci budynki mieszkalne i gospodarcze w większości wznoszone były bezpośrednio przy drogach nieulepszonych, które z czasem uzyskały nawierzchnię asfaltową lub smołową. Na przestrzeni lat obserwowany jest ciągły wzrost budownictwa na tych terenach, wymagający od samorządów zarówno dodatkowych inwestycji w zakresie infrastruktury, jak również zapewnienia odpowiednich warunków dojazdu.

Zaledwie 20 % dróg ma uregulowany stan formalno-prawny, co w zasadniczym stopniu ogranicza możliwości prowadzenia zabiegów utrzymaniowych, nie mówiąc o poszerzeniach, związanych z budową chodników, poszerzaniem poboczy, wykonywaniem odwodnienia dróg oraz innych prac decydujących o trwałości drogi i bezpieczeństwie ruchu. Poza tym nieuregulowanie stanów prawnych gruntów zajętych pod drogi prowadzi do szeregu

konfliktów z właścicielami nieruchomości sąsiadujących z pasem drogowym. Załatwienie tego problemu jest niezwykle skomplikowane, gdyż wymaga przeprowadzenia procedury związanej z ustaleniem stanu własności, jak też poniesienia wysokich kosztów pomiarów geodezyjnych i ustalenia lub odtworzenia granic.

Ukształtowanie terenu, budowa geologiczna i uwarunkowania klimatyczne stawiają wysokie wymagania przy projektowaniu i budowie dróg, mostów i przepustów w obszarach górskich, co podraża koszt inwestycji. Również zapewnienie ciągłości komunikacji i bezpieczeństwa ruchu, szczególnie w okresie jesienno-zimowym wymaga ponoszenia wysokich wydatków finansowych. Dla zobrazowania, przy subwencji drogowej dla powiatu nowosądeckiego na 2003 r. w wysokości ok. 5,3 mln. zł, zimowe utrzymanie pochłonęło 1,5 mln. zł, przy czym zakres prac ograniczono do utrzymania podstawowych warunków przejezdności, co oznacza, że materiały uszorstniające były stosowane tylko na wybranych odcinkach dróg, szerokość odśnieżania w praktyce nie obejmowała poboczy, a na większości dróg dopuszczono z konieczności zaleganie warstwy zajeżdżonego śniegu. Postępowanie przetargowe na te prace w sezonie 2003/2004 wykazuje wzrost cen przedmiotowych usług o przeszło 30 %. Ograniczenie zakresu prac lub obniżenie standardów zimowego utrzymania w warunkach powiatu nowosądeckiego oznaczałoby wstrzymanie komunikacji na większości dróg, co nie tylko zakłóciłoby funkcjonowanie gospodarki, szkół i instytucji, czy też turystyki, ale bezpośrednio zagrażałoby życiu i zdrowiu mieszkańców.

Na wyższe niż w innych terenach koszty budowy i utrzymania dróg w obszarach górskich i podgórskich wpływają następujące czynniki:

- dostosowanie przebiegu dróg do ukształtowania terenu wymaga stosowania dużej ilości luków poziomych i pionowych oraz dostosowania konstrukcji do pochyłości i spadków,
- niekorzystna budowa geologiczna podłoża powoduje konieczność specjalnych konstrukcji podbudowy dróg oraz budowy murów oporowych i elementów zabezpieczających korpusy drogowe przed osuwaniem się; jest też przyczyną wysadzin i przełomów, które w okresie wiosennego rozmarzania gruntu niszczą nawierzchnie większości dróg, a także sprzyja powstawaniu i uaktywnianiu się osuwisk, dewastujących drogi oraz całe zagospodarowane tereny,
- liczba naturalnych cieków wodnych sprawia, że w ciągu każdej drogi musi być wielokrotnie więcej niż w terenach nizinnych mostów i przepustów,
- pochylenie terenu i spadki niwelety dróg narzucają budowę kosztownych i trudnych w realizacji systemów odprowadzania wód opadowych, chroniących zarówno drogi, jak też grunty i nieruchomości przyległe do drogi,
- zapewnienie bezpieczeństwa ruchu na drogach górskich wymaga dodatkowego oznakowania poziomego i pionowego oraz zabezpieczenia skarp nasypów i nabrzeży rzek i potoków barierami sprężystymi,
- ostrzejszy i bardziej zmienny niż w innych rejonach klimat podnosi koszt utrzymania przejezdności dróg w okresach zimowych; wpływa na to – poza ukształtowaniem dróg - wielkość i częstotliwość opadów atmosferycznych, okres zalegania pokrywy śnieżnej, liczba przejść temperatury przez 0 st. C.

Wnioski

1. Drogi w infrastrukturze terenów górskich i podgórskich pełnią rolę wiodącą i bezpośrednio wpływają na możliwości i intensywność rozwoju gospodarczego o znaczeniu wykraczającym poza granice powiatu i regionu.
2. Usprawnienie połączeń drogowych obszarów górskich z siecią dróg krajowych i rejonami przygranicznymi na terytorium Słowacji leży w interesie całego kraju i wymaga ustawowego wsparcia finansowego.

3. Katastrofalny stan obecnych dróg powiatowych wynika z wieloletnich zaniedbań w ich utrzymaniu przez administrację rządową, dlatego oczekuje się od państwa systemowej pomocy w niwelowaniu tych zaległości.
4. Większa niż średnia gęstość dróg w poszczególnych województwach kraju nie może być czynnikiem pozbawiającym samorządy możliwości dofinansowania zadań drogowych z budżetu państwa.
5. Obserwowany jest stały wzrost indywidualnego budownictwa w terenach górskich, pociągający za sobą potrzebę stałej i bezpiecznej dostępności komunikacyjnej. Wielkość potrzeb finansowych na utrzymanie przejezdności istniejących dróg powiatowych – bez ich modernizacji i budowy nowych połączeń - przekracza możliwości finansowe wszystkich powiatów, a postępująca degradacja nawierzchni sprawia, że każdego roku potrzeby te są większe; nie ma żadnych możliwości odstąpienia od prac utrzymaniowych na jakiegokolwiek drodze lub znaczącego ograniczenia ich zakresu. Dlatego postuluje się by w ustawach regulujących dochody samorządów została zapewniona możliwość sfinansowania przedmiotowych potrzeb.
6. Wnioskuje się, by w ustawach budżetowych nadal uwzględniane były środki na odbudowę skutków osuwisk i powodzi oraz na realizację zabezpieczeń przed tymi zjawiskami. Środki na budowę umocnień brzegów cieków wodnych w sąsiedztwie dróg i usuwanie zniszczeń powodziowych w tych miejscach powinny być przekazywane zarządom dróg, którzy i tak są zobowiązani przywrócić dostępność komunikacyjną i zapewnić sprawne funkcjonowanie życia i gospodarki na terenach dotkniętych powodzią.

Własność nieruchomości

Powiat realizuje zadania rządowe z zakresu gospodarki nieruchomościami Skarbu Państwa wynikające głównie z przepisów ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst Dz. U. Nr 46 z 2000 r., poz. 543, z późn. zm.), ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872, z późn. zm.), ustawy z 4 września 1997 r. „o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności” (jedn. tekst Dz. U. Nr 120, poz. 1299), ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r. „o zaliczaniu na poczet cen sprzedaży albo opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości Skarbu Państwa wartości nieruchomości pozostawionych poza obecnymi granicami państwa polskiego (Dz. U. Nr 6 z 2003 r., poz. 39).

Tabela 11

Realizacja zadań w zakresie gospodarowania nieruchomościami Skarbu Państwa w latach 1999 – 2003.

Zadania	Ilość załatwionych spraw					Razem
	1999	2000	2001	2002	2003	
wywłaszczanie nieruchomości, zwrot wywłaszczonych nieruchomości, wejścia w teren	50	45	45	22	40	202
rekompensata za mienie pozostawione za granicami Rzeczypospolitej Polskiej	105	110	120	17	144	496
zbywanie, nabywanie, zamiana, zarządzanie nieruchomościami Skarbu Państwa	5	32	49	207	145	438
dzierżawa, najem, użyczenie lub oddanie w trwały zarząd nieruchomości Skarbu Państwa	5	31	51	77	67	231
użytkowanie wieczyste nieruchomości Skarbu Państwa	115	143	153	88	178	677

aktualizacja opłat rocznych z tytułu użytkowania wieczystego	555	97	85	81	75	893
przekształcanie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności	81	130	66	4	1	282
ewidencja „zasobu gruntów” Skarbu Państwa	47	63	110	63	22	305
przekazywanie nieruchomości rolnych i leśnych	3	5	3	3	11	25
sprawozdania finansowe	11	15	28	18	38	110
odszkodowania za drogi w trybie art. 73	0	0	56	28	25	109
Komisja Majątkowa – roszczenia Kościołów, związków wyznaniowych i osób fizycznych	40	35	56	35	20	186
regulacja stanu prawnego nabywanych nieruchomości	35	52	82	24	22	215
uczestniczenie w postępowaniach toczących się przed sądami powszechnymi	19	15	16	20	22	215
sprawy różne	237	150	275	417	276	1355
sprawy ogólne	6	35	37	19	29	126
RAZEM:	1314	958	1232	1123	1115	5742

Źródło: Opracowanie własne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu.

W okresie od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2003 r. powiat nowosądecki nabył na własność nieruchomości służące realizacji zadań własnych powiatu:

- na podstawie decyzji Wojewody - ogółem 106 nieruchomości o łącznej powierzchni 107,837 ha (w tym pow. 0,0756 ha udział w 2/3cz. + 1,2190 ha udział w 1/3 cz.)
- na drodze cywilno -prawnej - ogółem 34 nieruchomości o łącznej powierzchni 2,8399 ha.

Łączna powierzchnia nabytych na własność powiat nowosądecki nieruchomości na dzień 31.12.2003 r. wynosi 110,6808 ha, w tym powierzchnia nieruchomości pozostających we współwłasności wynosi 1,2946 ha. Proces nabycia prawa własności nieruchomości będących w użytkowaniu jednostek organizacyjnych powiatu został zakończony.

Pozostają do uregulowania nieruchomości zajęte pod drogi powiatowe.

Łącznie w okresie sprawozdawczym powiat nowosądecki zbył 9,1738 ha w tym:

- umowy darowizny na rzecz samorządów gminnych - 25 nieruchomości o łącznej powierzchni 6,3773 ha (w związku z przejściem zadań z zakresu ochrony zdrowia),
- umowy sprzedaży - 16 nieruchomości o pow. 2,7965 ha za łączną kwotę 840 950 zł.

Powiat nowosądecki z powiatowego zasobu mieszkaniowego obejmującego 101 lokali sprzedał lokale w budynkach zlokalizowanych:

Nawojowa	- 24 lokali,	sprzedano	- 24 lokale,
Marcinkowice	- 29 lokali,	sprzedano	- 29 lokali,
Krynica Zdrój	- 48 lokali,	sprzedano	- 37 lokali,

Łącznie sprzedano 90 lokale za kwotę 898 410, 40 zł.

Powiatowy Zasób Nieruchomości na dzień 31.12.2003 r. obejmował 13 nieruchomości o łącznej powierzchni 29,1365 ha.

Tabela 12

Dane liczbowe dotyczące realizacji zadań dot. gospodarki nieruchomościami stanowiącymi własność powiatu nowosądeckiego:

Zadania	Ilość załatwionych spraw					
	1999	2000	2001	2002	2003	Razem
zbywanie, nabywanie, zamiana nieruchomości	70	88	143	72	163	536
dzierżawa, najem, użyczenie, użytkowanie, oddanie w trwały zarząd	8	13	30	61	121	233
ewidencja „zasobu gruntów” stanowiących własność powiatu nowosądeckiego	4	55	18	21	38	136
Sprawozdania	6	12	11	17	30	76
projekty Uchwał Rady Powiatu i Zarządu Powiatu Nowosądeckiego	21	30	17	22	18	108
odszkodowania za drogi	0	0	0	30	41	71
sprawy różne	87	320	187	75	60	729
Razem	196	518	406	298	471	1889

Źródło: Opracowanie własne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu.

Zadania z zakresu wyłączeń gruntów z produkcji rolniczej realizowane są w oparciu o przepisy ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78 z późn. zm.).

Tabela 13

Wykaz gruntów dla powiatu nowosądeckiego.

Numer grupy rej.	Nazwa grupy rejestrowej	Pow. ogólna	Użytki rolne	Grunty leśne i zakrzew.	Grunty zabudow. i zurbaniz.	Grunty pod wodami	Nieuzyt ki	Tereny różne
		w ha	w ha	w ha	w ha	w ha	w ha	w ha
		%	%	%	%	%	%	%
1.	Grunty Skarbu Państwa z wył. gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	35 287	1 477	32 235	591	797	141	46
		23,02%	0,96%	21,03%	0,39%	0,52%	0,09%	0,03%
2.	Grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste	9 183	432	6 534	474	1 707	13	23
		5,99%	0,28%	4,26%	0,31%	1,11%	0,01%	0,02%
3.	Grunty spółek Skarbu Państwa przedsiębiorstw państwowych i innych osób prawnych	225	29	20	27	135	3	11
		0,15%	0,02%	0,01%	0,02%	0,09%	0,00%	0,01%
4.	Grunty gmin i ich związków z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytk. wieczyste	8 730	1 237	5 180	2 158	55	91	9
		5,69%	0,96%	3,38%	1,41%	0,04%	0,06%	0,01%
5.	Grunty gmin i ich związków przekazane w użytkowanie wieczyste	95	19	5	69	0	0	2
		0,06%	0,01%	0,00%	0,05%	0,00%	0,00%	0,00%
6.	Grunty gminne i innych osób prawnych, których organami założycielskimi są organy gmin	594	30	169	121	254	19	1
		0,39%	0,02%	0,11%	0,08%	0,17%	0,01%	0,00%
7.1.	Grunty osób fizycznych wchodzące w skład gospodarstw rolnych	80 836	59 174	21 073	344	50	194	1
		52,73%		13,75%	0,22%	0,03%	0,13%	0,00%
7.2.	Grunty osób fizycznych nie wchodzące w skład gospodarstw rolnych	13 726	10 638	2 609	447	4	25	3
		8,95%	6,94%	1,70%	0,29%	0,00%	0,02%	0,00%
8.	Grunty spółdzielni	175	53	89	32	0	1	0
		0,11%	0,03%	0,06%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%

9.	Grunty Kościołów i związków wyznaniowych	911	449	378	83	0	0	1
		0,59%	0,29%	0,25%	0,05%	0,00%	0,00%	0,00%
10.	Grunty Wspólnot Gruntowych	1 274	212	982	8	5	67	0
		0,83%	0,14%	0,64%	0,01%	0,00%	0,04%	0,00%
11.	Grunty powiatów i związków powiatów z wyłącz. gruntów przekazane w użyt. wiecz.	784	69	38	612	63	2	0
		0,51%	0,05%	0,02%	0,40%	0,04%	0,00%	0,00%
12.	Grunty powiatów przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0	0	0	0	0	0
		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
13.	Grunty województw z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	512	25	122	90	210	65	0
		0,33%	0,02%	0,08%	0,06%	0,14%	0,04%	0,00%
14.	Grunty województw przekazane w użyt. wiecz.	0	0	0	0	0	0	0
		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
15.	Grunty spółek prawa handlowego i innych osób nie wymienionych w pkt. 1-14	972	628	284	48	3	6	3
		0,63%	0,41%	0,19%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%
suma grup 1-15	Powierzchnia ewidencyjna	153 304	74 472	69 718	5 104	3 283	627	100
				45,48%	3,33%	2,14%	0,41%	0,07%

Źródło: Opracowanie własne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu.

Dziedzictwo kulturowe

Na terenie powiatu znajduje się 16 bibliotek publicznych oraz 46 filii bibliotecznych. Księgozbiór bibliotek wynosi ponad 715 tys. woluminów, na 1 mieszkańca przypada blisko 3,7 książki, co daje 9-te miejsce w województwie. Biblioteki publiczne i ich filie w powiecie nowosądeckim stanowią 8,2% całych zasobów województwa. Lokuje to powiat nowosądecki na 2 miejscu po mieście Krakowie. W powiecie nowosądeckim korzystających z bibliotek jest ponad 34 tys. osób, na jednego czytelnika przypada 23,8 wypożyczonych książek. Co za tym idzie, mieszkańcy powiatu są w czołówce najczęściej wypożyczających książki – 6,2% wypożyczeń książek z bibliotek publicznych województwa ma miejsce na Sądecczyźnie (3 lokata po Krakowie i powiecie chrzanowskim).

Tabela 14

Informacje o bibliotekach publicznych w latach 2002 do 2003

	2002	2003
Liczba bibliotek	16	16
Liczba filii	47	47
Liczba użytkowników ogółem	34008	35560
Zakup książek	16123	14773
Stan zbiorów	723133	716800
Łączna liczba wypożyczeń	901381	918887
Wzrost lub spadek liczby użytkowników	*-424	+1552
Liczba użytkowników w przeliczeniu na 100 mieszkańców	17,48	18,33
Napływ nowości w przeliczeniu na 100 mieszkańców	6,00	4,84

*Spadek ilości użytkowników spowodowany był likwidacją filii bibliotecznej w Niskowej w gminie Chelmiec

Źródło: Opracowanie własne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu.

W powiecie nowosądeckim znajdują się 4 kina – w Grybowie, Starym Sączu, Krynicy-Zdrój i Muszynie, o łącznej liczbie 984 miejsc na widowni. Na jedną salę kinową przypada rocznie średnio 179 seansów (w 2001 r. – 219), co daje 14 lokatę w województwie. Średnia wojewódzka wynosi 1033 seansów. Łącznie w 2002 r. odwiedziło kina 7,6 tys. osób, na 1 seans przypadało 11 osób.

Na terenie powiatu działa:

- 16 zespołów folklorystycznych;

- 17 orkiestr dętych stale działających i 10 orkiestr działających okazjonalnie,
- 32 chóry parafialne i szkolne;
- ok. 50 różnych amatorskich zespołów artystycznych tj. muzycznych, tanecznych, teatralnych, poetyckich;
- tworzy tu ok. 60 twórców (w tym 11 profesjonalnych) zajmujących się : rzeźbą, malarstwem, haftem, kowalstwem artystycznym, poezją.

Ponadto działa 76 instytucji kultury tj.

- 2 - Centra Kultury (w Krynicy i Korzennej)
- 1 - Miejski Ośrodek Kultury (w Grybowie)
- 3 - Miejsko-Gminne Ośrodki Kultury (w Muszynie, Piwnicznej, Starym Sączu)
- 8 - Gminnych Ośrodków Kultury (Łabowa, Nawojowa, Podegrodzie, Łącko, Chełmiec, Gródek n/Dunajcem, Kamionka Wielka, Grybów)
- 1 – Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna (w Starym Sączu)
- 1- Miejska Bibliotekę Publiczną (w Grybowie)
- 3- Miejsko-Gminne Biblioteki Publiczne (w Krynicy, Piwnicznej Muszynie)
- 11- Gminne Biblioteki Publiczne (w Chełmcu, Gródku n/Dunajcem Grybowie-siedziba w Stróżach, Kamionce Wielkiej, Korzennej, Nawojowej, Łabowej, Łącku, Łososinie Dolnej – z siedzibą w Tęgoborzy, Podegrodziu, Rytrze)
- 46 Filii Bibliotecznych

Na terenie powiatu znajdują się 3 muzea regionalne (w Starym Sączu, Muszynie i Piwnicznej) oraz Muzeum Nikifora w Krynicy Zdroju, Muzeum Lachów Sądeckich w Podegrodziu (filie Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu), które odwiedziło 26,6 tys. osób. W roku 2002 muzea zorganizowały 5 wystaw czasowych krajowych i jedną zagraniczną.

Powiat nowosądecki zamieszkuje dwie grupy etniczne: Łemkowie i Romowie oraz 4 grupy etnograficzne: Lachy Sądeckie, Górale Łąccy, Górale Rytersko-Piwniczańscy oraz Pogórzanie.

Identyfikacja problemów

Na podstawie analizy sytuacji w zakresie zagospodarowania przestrzennego można wskazać na następujące problemy kierunkowe:

w zakresie infrastruktury:

- brak wstępnej segregacji odpadów w gospodarstwie,
- konieczność modernizacji sieci rozdzielczej ze względu na jej wiek i stan techniczny,
- niezadowalające tempo i poziom modernizacji urządzeń grzewczych w części zakładów pracy,
- używanie złej jakości węgla jako paliwa jeszcze przez sporą część gospodarstw domowych,

w zakresie ochrony środowiska i polityki ekologicznej:

- rozwiązanie problemu gospodarki ściekowej w obrębie miast i gmin,
- ochrona, a w niektórych miejscach odtworzenie biologicznej obudowy cieków w lokalnych korytarzach i ciągach ekologicznych,
- zapewnienie skutecznej ochrony przed oddziaływaniem obiektów uciążliwych dla środowiska,
- respektowanie warunków i ograniczeń wynikających z uwarunkowań fizjograficznych,
- wprowadzenie ochrony pomnikowej dla obiektów wskazanych do tego typu ochrony,

- zachowanie projektowanego systemu powiązań przyrodniczych,

Obszary objęte procesami osuwiskowymi wymagają szczególnego sposobu zagospodarowania, polegającego na:

- ograniczeniu możliwości lokalizacji zabudowy w ich obrębie,
- unikaniu prac ziemnych mogących naruszyć stateczność stoków,
- zahamowanie intensywności przebiegu procesów osuwiskowych może wpłynąć na przeznaczenie tych terenów pod trwałe użytki zielone lub ich zalesienie,

w zakresie infrastruktury komunikacyjnej:

- zmodernizowanie istniejącej sieci drogowej poprzez jej poszerzenie, budowę chodników, utwardzenie nawierzchni itp.,
- zaprojektowanie nowych modernizacji dróg z możliwością budowy ścieżek rowerowych.

II.5 GOSPODARKA

Pracodawcy – struktura, trendy

W ostatnich latach liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON (podmioty o liczbie pracujących powyżej 9 osób) systematycznie się zwiększa, w 2002 r. na terenie powiatu nowosądeckiego zarejestrowanych było 9,4 tys. podmiotów gospodarczych, z czego 96% w sektorze prywatnym. Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie na koniec 2001 r. na 1 000 mieszkańców powiatu nowosądeckiego przypadało 47,2 zarejestrowanych jednostek, dla porównania wskaźnik ten w 1999 r. wynosił 43,6. Odpowiednio w 2001 r. dla Nowego Sącza wskaźnik ten wynosił 91,7, dla województwa 83,5.

Tabela 15

Liczba podmiotów zarejestrowanych w bazie REGON w latach 1999 – 2002.

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów zarejestrowanych w bazie REGON w latach				
	1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.	dynamika 1999/2002
POLSKA	3041403	3186704	3325539	b.d.	*109,34%
Małopolska	242795	251821	270695	278350	114,64%
Miasto Nowy Sącz	7363	7520	7742	7855	106,7%
Powiat nowosądecki	8334	8718	9189	9435	113,2%

* dynamika 1999/2001

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Dynamika wzrostu liczby podmiotów w powiecie nowosądeckim w ostatnich latach utrzymuje się na stosunkowo średnim poziomie, w 2000 roku wynosiła 104,6%, a w 2002 roku 105,5% (dla porównania wskaźnik ten dla Nowego Sącza osiągnął odpowiednio 102,1% i 101,5%). Dynamika wzrostu w ostatnich 4 latach (rok 2002 do roku 1999) dla powiatu wynosiła 113,2%, był to wzrost wyższy niż zaobserwowany dla Nowego Sącza (106,7%), a na poziomie wskaźnika dla województwa (114,6%).

Najwięcej podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON działało na terenie gmin: Krynica (1644 podmioty), Stary Sącz (1192 podmioty) i Chełmiec (1099 podmiotów). Według miejscowości najwięcej podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w 2002 r. było na terenie miasta Krynica (1349 podmiotów).

Tabela 16

Podmioty zarejestrowane w gminach powiatu nowosądeckiego w bazie REGON w latach 1999 – 2002.

Wyszczególnienie	1999r.	2000r.	2001r.	2002r.	dynamika 2002/1999
WOJ. MAŁOPOLSKIE	242795	251821	270695	278350	114,64%
Powiat nowosądecki	8334	8718	9198	9435	113,21%
Chełmiec	951	970	1059	1099	115,56%
Gródek nad Dunajcem	314	335	332	345	109,87%
Grybów	640	692	760	739	115,47%
Grybów miasto	320	334	292	301	94,06%
Kamionka Wielka	270	273	320	324	120,00%
Korzenna	305	359	380	411	134,75%
Krynica	1529	1576	1589	1644	107,52%
Krynica miasto	1301	1332	1314	1349	103,69%
Krynica obszar wiejski	228	244	275	295	129,39%

Łabowa	161	161	169	179	111,18%
Łącko	499	520	561	571	114,43%
Łososina Dolna	341	377	389	384	112,61%
Muszyna	647	674	697	722	111,59%
Muszyna miasto	395	412	389	401	101,52%
Muszyna obszar wiejski	252	262	308	321	127,38%
Nawojowa	267	266	315	320	119,85%
Piwniczna	570	634	662	685	120,18%
Piwniczna-Zdrój miasto	407	449	472	491	120,64%
Piwniczna obszar wiejski	163	185	190	194	119,02%
Podegrodzie	347	335	378	398	114,70%
Rytko	122	135	127	121	99,18%
Stary Sącz	1051	1077	1168	1192	113,42%
Stary Sącz miasto	638	651	684	691	108,31%
Stary Sącz obszar wiejski	413	426	484	501	121,31%
Nowy Sącz	7363	7520	7742	7855	106,68%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Według ilości podmiotów na 1 km² wskaźnik dla powiatu nowosądeckiego (wynoszący 6,09 podmiotów/km²) jest znacznie niższy niż dla województwa małopolskiego (18,4) i niższy niż obserwowany dla Polski (10,6 podmiotów/km²). Największe zagęszczenie podmiotów gospodarczych występuje na terenie miasta Grybów (17,7 podmiotów/km²), miasta i gminy Stary Sącz (11,64 podmiotów/km²) oraz miasta i gminy Krynica (11,31 podmiotów/km²), a najniższe w gminie Łabowa (1,5 podmiotów/km²) i gminie Rytko (2,89 podmiotów/km²).

Struktura podstawowych branż

Obserwując zmiany na rynku pracy oraz działalność firm na obszarze powiatu nowosądeckiego można wnioskować, że w najbliższych latach dynamicznie będą rozwijały się firmy działające przede wszystkim w sektorze usług rynkowych i nierynkowych. Przy wprowadzeniu przez państwo odpowiedniej polityki dużą szansę na rozwój ma sektor rolniczy w wysoko wyspecjalizowanych branżach nie potrzebujących do rozwoju dużych arealów rolnych.

Najwyższą dynamikę wzrostu liczby podmiotów w latach 1999 – 2002 odnotowano w gminach: Korzenna (134,75%), Muszyna (120,18%), Kamionka Wielka (120%) oraz na obszarze wiejskim gminy Krynica (129,39%), na obszarze wiejskim gminy Muszyna (127,38%) i na obszarze wiejskim gminy Stary Sącz (121,31%).

Natomiast spadek liczby podmiotów wystąpił w gminie Rytko (dynamika 2002/1999 wyniosła 99,18%).

Tabela 17

Dynamika liczby podmiotów w bazie REGON w gminach powiatu nowosądeckiego.

Wyszczególnienie	2000/1999	2001/2000	2002/2001	dynamika 2002/1999
WOJ. MAŁOPOLSKIE	103,72%	107,50%	102,83%	114,64%
Powiat nowosądecki	104,61%	105,51%	102,58%	113,21%
Grybów	108,13%	109,83%	97,24%	115,47%
Chelmiec	102,00%	109,18%	103,78%	115,56%
Gródek nad Dunajcem	106,69%	99,10%	103,92%	109,87%
Kamionka Wielka	101,11%	117,22%	101,25%	120,00%
Korzenna	117,70%	105,85%	108,16%	134,75%
Krynica	103,07%	100,82%	103,46%	107,52%
Krynica miasto	102,38%	98,65%	102,66%	103,69%

Krynica obszar wiejski	107,02%	112,70%	107,27%	129,39%
Łabowa	100,00%	104,97%	105,92%	111,18%
Łącko	104,21%	107,88%	101,78%	114,43%
Łososina Dolna	110,56%	103,18%	98,71%	112,61%
Muszyna	104,17%	103,41%	103,59%	111,59%
Muszyna miasto	104,30%	94,42%	103,08%	101,52%
Muszyna obszar wiejski	103,97%	117,56%	104,22%	127,38%
Nawojowa	99,63%	118,42%	101,59%	119,85%
Piwniczna	111,23%	104,42%	103,47%	120,18%
Piwniczna-Zdrój miasto	110,32%	105,12%	104,03%	120,64%
Piwniczna obszar wiejski	113,50%	102,70%	102,11%	119,02%
Podegrodzie	96,54%	112,84%	105,29%	114,70%
Rytro	110,66%	94,07%	95,28%	99,18%
Stary Sącz	102,47%	108,45%	102,05%	113,42%
Stary Sącz miasto	102,04%	105,07%	101,02%	108,31%
Stary Sącz obszar wiejski	103,15%	113,62%	103,51%	121,31%
Miasto Nowy Sącz	102,13%	102,95%	101,46%	106,68%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Struktura podmiotów powiatu nowosądeckiego zarejestrowanych w bazie REGON jest zróżnicowana, reprezentowane są prawie wszystkie sekcje PKD, z wyjątkiem sekcji: rybołówstwo i rybactwo oraz organizacje i zespoły eksterytorialne. Najwięcej podmiotów zarejestrowanych jest w sekcji handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego – 6.302, stanowią one ponad 1/3 wszystkich podmiotów. Stosunkowo dużo podmiotów działa w sekcjach przetwórstwo przemysłowe i budownictwo – odpowiednio 2.840 (15%) i budownictwo 2.577 (13,6%).

Tabela 18

Podmioty powiatu nowosądeckiego zarejestrowane w bazie REGON w 2003 r. według sekcji.

Sekcja	Liczba podmiotów	Udział w %
rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	569	6,08%
rybołówstwo i rybactwo	2	0,02%
górnictwo i kopalnictwo	6	0,06%
przetwórstwo przemysłowe	872	9,32%
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	31	0,33%
Budownictwo	1751	18,72%
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	2327	24,87%
hotele i restauracje	522	5,58%
transport, gospodarka magazynowa i łączność	789	8,43%
pośrednictwo finansowe	232	2,48%
obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	717	7,66%
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	134	1,43%
Edukacja	314	3,36%

Sekcja	Liczba podmiotów	Udział w %
ochrona zdrowia i opieka społeczna	442	4,72%
	647	6,92%
pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna		
Razem	9355	100,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

W sekcji ROLNICTWO, ŁOWIECTWO I LEŚNICTWO w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działają 569 podmioty gospodarcze. Sekcja ta obejmuje wytwarzanie produktów rolniczych i leśnych pochodzenia roślinnego i zwierzęcego w zakresie: uprawy i hodowli roślin, chowu i hodowli zwierząt, z wyjątkiem ryb i innych zwierząt wodnych, pozyskiwania zwierząt łownych, pozyskiwania drewna i surowców leśnych, pozyskiwania surowych produktów zwierzęcych, oraz związaną z tym zakresem działalność usługową, z wyjątkiem celów sportowych i rekreacyjnych.

W sekcji RYBOŁÓWSTWO I RYBACTWO w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działają 2 podmioty gospodarcze. Sekcja ta obejmuje: połowy i hodowlę ryb, i innych zwierząt oraz organizmów wodnych, polowania na zwierzęta wodne z wyjątkiem ssaków, pozyskiwanie (poławianie i wydobywanie) organizmów wodnych i produktów tych organizmów oraz działalność usługową związaną z rybołówstwem i rybactwem.

W sekcji GÓRNICTWO I KOPALNICTWO w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działa 6 podmiotów gospodarczych. Sekcja ta obejmuje wydobywanie podziemne, odkrywkowe lub za pomocą odwiertów, kopalin występujących w naturze jako ciała stałe, ciekłe lub gazowe oraz działalność pomocniczą związaną z przygotowaniem kopalin do sprzedaży i działalność usługową związaną z eksploatacją złóż ropy naftowej i gazu ziemnego, jednakże bez działalności geologicznej (poszukiwania złóż).

W sekcji PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działa 872 podmioty gospodarcze. Sekcja ta obejmuje przemysłową, rzemieślniczą i chałupniczą działalność produkcyjną, czyli bezpośrednio wytwarzanie nowych wyrobów, zarówno w procesie produkcji jednostkowej, jak i seryjnej oraz masowej. Z tym, że wyłączona jest działalność przetwórcza sklasyfikowana w innych sekcjach produkcji: górniczej (SEKCJA C), wody, energii elektrycznej i gazu innego niż gaz ziemny (SEKCJA E), wywołanych płyt i taśm fotograficznych, taśm z zapisem danych, projektów i rysunków inżynierskich (SEKCJA K), prac artystycznych, wywołanych filmów kinematograficznych, taśm magnetycznych z zapisem dźwięku i obrazu (SEKCJA O). Ponadto sekcja ta obejmuje montaż części składowych wytwarzanego wyrobu finalnego, instalowanie, naprawy i konserwacje wytwarzanych produktów, działalność w zakresie wybranych usług produkcyjnych, zagospodarowanie odpadów, złomu i wyrobów wybrakowanych oraz produkcję części zamiennych do maszyn i urządzeń.

W sekcji WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNA, GAZ, WODĘ w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działa 31 podmiotów gospodarczych. Sekcja ta obejmuje wytwarzanie, przesyłanie i dostarczanie przez sieci odbiorcom finalnym energii elektrycznej, paliw gazowych, pary wodnej i gorącej wody oraz pobór, oczyszczanie i rozprowadzanie wody do celów spożywczych, gospodarczo-bytowych i przemysłowych.

W sekcji BUDOWNICTWO w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działa 1751 podmiotów gospodarczych. Sekcja ta obejmuje działalność polegającą na wznoszeniu budynków i

budowli począwszy od przygotowania terenu, przez zróżnicowany zakres robót ziemnych i fundamentowych wykonywanie elementów nośnych, przegród budowlanych, układanie i pokrywanie do robót montażowych, instalacyjnych i wykończeniowych, prowadzonych w wykonawstwie bezpośrednim i podwykonawstwie.

HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW MECHANICZNYCH, MOTOCYKLI ORAZ ARTYKUŁÓW UŻYTKU OSOBISTEGO I DOMOWEGO (G) jest sekcją najliczniejszą, która w pierwszym okresie transformacji gospodarczej bardzo dynamicznie się rozwijała. Działalność prowadzona przez podmioty gospodarcze działające w tej sekcji jest najbardziej dostępna zarówno w skali kraju, jak i województwa małopolskiego, miasta Nowego Sącza i powiatu nowosądeckiego. W sekcji tej w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działa 2327 podmiotów gospodarczych.

Sekcja handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego obejmuje między innymi: wszelką działalność dotyczącą pojazdów mechanicznych i motocykli, z wyjątkiem ich produkcji i wynajmu, handel hurtowy nowymi i używanymi towarami, działalność agentów pośredniczących w hurtowych transakcjach kupna i sprzedaży, handel detaliczny nowymi i używanymi towarami prowadzony przez sklepy, domy towarowe, na straganach i targowiskach, naprawy artykułów użytku osobistego i artykułów gospodarstwa domowego i ich instalowanie, niezależnie od tego czy jest to połączone z ich sprzedażą.

W sekcji HOTELE I RESTAURACJE w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działają 522 podmioty gospodarcze. Sekcja ta obejmuje wynajem pomieszczeń przeznaczonych do krótkotrwałego zamieszkania prowadzony przez: hotele, motele, schroniska, pola kempingowe, pensjonaty, domy wypoczynkowe, internaty, bursy, domy studenckie itp. Ponadto obejmuje działalność gastronomiczną prowadzoną przez restauracje, bary, stołówki i inne jednostki, których działalność polega na przygotowaniu i dostarczaniu posiłków i napojów odbiorcom zewnętrznym.

W sekcji TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działa 789 podmiotów gospodarczych. Sekcja ta obejmuje działalność związaną z zapewnieniem przewozu osób lub ładunków środkami transportu lądowego (w tym rurociągami), wodnego i powietrznego, w tym także drogą wynajmu sprzętu transportowego wraz z kierowcą lub załogą oraz działalność wspierającą przewozy, świadczoną zwłaszcza przez stacje, porty, dworce lotnicze w zakresie kontroli ruchu, obsługi pasażerów, bagażu i ładunków. Ponadto w tej sekcji działają firmy zajmujące się magazynowaniem, składowaniem i przechowywaniem wszelkiego rodzaju towarów, pośrednictwem przewozowym (spedycją), łącznie z pośrednictwem w dokonywaniu odpraw celnych. Organizowanie i obsługa ruchu turystycznego oraz działalność poczty i telekomunikacji również mieści się w tej sekcji.

W sekcji POŚREDNICTWO FINANSOWE w 2003 r. w powiecie nowosądeckim działają 232 podmioty gospodarcze. Sekcja ta obejmuje gromadzenie i podział funduszków łącznie z funduszami ubezpieczeniowymi – jednak bez funduszków związanych z obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi. Obejmuje też działalność związaną z pośrednictwem finansowym: działalnością emisyjną, kredytową, zarządzania rezerwami dewizowymi i nadzoru nad operacjami bankowymi prowadzoną przez bank centralny, gromadzenie i podział funduszy przez inne instytucje pieniężne. W sekcji tej działają instytucje finansowe (banki) udzielające kredyty, pożyczki finansowe (leasing finansowy).

W sekcji OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI, WYNAJEM, NAUKA I USŁUGI ZWIĄZANE Z PROWADZENIEM DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działa 717 podmiotów gospodarczych. Sekcja ta obejmuje działalność w zakresie: zagospodarowania, wynajmu i obsługi nieruchomości, wynajmu środków transportowych, wynajmu maszyn i urządzeń, wypożyczania artykułów przeznaczenia osobistego i użytku domowego, prowadzenia prac badawczo-rozwojowych i usług informatycznych, działalności z zakresu architektury, projektowania, geologii, geodezji, kartografii i pozostałych usług inżynierskich, doradztwa, usług prawniczych, księgowych, reklamy, rekrutacji pracowników itp.

W sekcji ADMINISTRACJA PUBLICZNA I OBRONA NARODOWA; OBOWIĄZKOWE UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE I POWSZECHNE UBEZPIECZENIE ZDROWOTNE w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działają 134 podmioty gospodarcze. Sekcja ta obejmuje między innymi działalność ustawodawczą i wykonawczą prowadzoną przez centralne i naczelne organy administracji państwowej, terenowe organy administracji rządowej i organy samorządowe w zakresie sprawowania funkcji wewnętrznej państwa w sferze finansowej, podatkowej, gospodarczej, kulturalnej, edukacji, ochrony zdrowia i pozostałej socjalnej oraz działalność wykonawczą związaną ze sprawowaniem funkcji zewnętrznych państwa w sferze spraw zagranicznych i obronności oraz działalność wymiaru sprawiedliwości łącznie z wykonywaniem wyroków sądowych.

W powiecie nowosądeckim najwięcej firm zarejestrowanych w tej sekcji prowadzi działalność związaną z działalnością straży pożarnej finansowanej ze środków społecznych. Ponadto działają podmioty w sferze administracji publicznej, społecznej, ochrony bezpieczeństwa państwa oraz porządku i bezpieczeństwa publicznego, oraz w sferze związanej z obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi i z powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym.

W sekcji EDUKACJA w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działa 314 podmiotów gospodarczych. Sekcja ta obejmuje: szkoły publiczne i niepubliczne wszystkich typów, prowadzone przez organy administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego, inne osoby prawne oraz osoby fizyczne. Ponadto obejmuje działalność związaną z kształceniem na kursach dziennych i wieczorowych, w drodze korespondencyjnej oraz poprzez radio i telewizję i wszystkie inne formy kształcenia prowadzone przede wszystkim dla dorosłych.

W sekcji OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działają 442 podmioty gospodarcze. Sekcja ta obejmuje leczenie, łącznie z profilaktyką w zakresie ochrony zdrowia, w tym: leczenie zamknięte w szpitalach, także wojskowych i więziennych i innych placówkach zapewniających pacjentom opiekę całodobową, leczenie otwarte w przychodniach, ambulatoriach, w ramach prywatnych praktyk lekarskich oraz wszelką działalność związaną z ochroną zdrowia łącznie z działalnością paramedyczną.

Ponadto obejmuje opiekę społeczną (opiekę i pomoc potrzebującym, działalność charytatywną), w tym także opiekę całodobową w sierocińcach, domach dziecka, domach poprawczych, domach dla osób uzależnionych, domach dla osób upośledzonych, domach starców.

Działalność weterynaryjna, z wyłączeniem usług sanitarnych w pomieszczeniach inwentarskich, również znajduje się w tej sekcji.

W sekcji POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA KOMUNALNA, SPOŁECZNA I INDYWIDUALNA w powiecie nowosądeckim w 2003 r. działa 647 podmiotów

gospodarczych. Sekcja ta obejmuje różne rodzaje działalności, w tym między innymi: działalność twórczą i odtwórczą w zakresie kultury i sztuki łącznie z działalnością muzeów, bibliotek, archiwów; ochronę zabytków, działalność rozrywkową, rekreacyjną i sportową.

W tej sekcji działają też firmy zajmujące się produkcją nagrań wideo oraz działalnością radiową i telewizyjną. Niesłuchanie ważnym obszarem działania w tej sekcji jest oczyszczanie miast, osiedli i skupisk ludzkich; usuwanie, likwidowanie odpadów i nieczystości – podmiotów gospodarczych działających w tym obszarze jest w powiecie nowosądeckim 44.

W sekcjach: GOSPODARSTWA DOMOWE ZATRUDNIAJĄCE PRACOWNIKÓW oraz ORGANIZACJE I ZESPOŁY EKSTERYTORIALNE w powiecie nowosądeckim w 2003 r. nie działają żadne podmioty gospodarcze. Sekcja „gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz organizacje i zespoły eksterytorialne” obejmuje działalność prywatnych gospodarstw domowych zatrudniających indywidualne osoby, takie jak np.: służące, opiekunki do osób dorosłych i dzieci, kucharki, ogrodnicy, praczki. Sekcja „organizacje i zespoły eksterytorialne” obejmuje działalność organizacji i zespołów eksterytorialnych.

W kraju w ostatnich latach liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w bazie REGON zwiększała się, zarówno w sektorze publicznym jak i prywatnym. Dynamika wzrostu podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w analizowanym okresie w powiecie nowosądeckim była nieznacznie niższa niż w Małopolsce (1,4 punktu %-owego), i wyższa niż w Nowym Sączu o 6,5 punktu %-owego.

Tabela 19

Podmioty gospodarcze zarejestrowane w bazie REGON w podziale na sektory własności.

Wyszczególnienie	sektor publiczny				sektor prywatny			
	1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.	1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.
POLSKA	85258	100581	110910	b.d.	2956145	3086123	3214629	b.d.
WOJ. MAŁOPOLSKIE	5586	6342	7281	8182	237209	245479	263414	270168
Powiat nowosądecki	330	350	357	376	8004	8368	8841	9059
Miasto Nowy Sącz	157	156	221	237	7206	7364	7521	7618

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Biorąc pod uwagę wskaźniki ilościowe, można stwierdzić, że w analizowanym okresie w powiecie nowosądeckim podmioty obu sektorów rozwijały się analogicznie (dynamika wzrostu ilości podmiotów 2002/1999 w sektorze publicznym wyniosła 113,94% i była niewiele wyższa od dynamiki w sektorze prywatnym wynoszącej 113,18%)

Natomiast zarówno w skali kraju, jak i w skali województwa i miasta Nowego Sącza dynamiczniej rozwijały się podmioty sektora publicznego, gdyż dynamika ich wzrostu była wyższa niż dynamika wzrostu liczby jednostek sektora prywatnego.

W powiecie nowosądeckim dynamika wzrostu ilości podmiotów 2002/1999 w sektorze publicznym była niewiele wyższa od dynamiki w sektorze prywatnym, a udział podmiotów sektora publicznego wzrósł z 2,13% do 3,02%. Natomiast w województwie małopolskim i mieście Nowy Sącz wyraźnie większa dynamika wzrostu liczby podmiotów sektora publicznego, nie zaskutkowała większymi zmianami w strukturze własnościowej podmiotów ogółem, struktura zmieniła się nieznacznie, a udział podmiotów sektora prywatnego w dalszym ciągu jest dominujący.

W Polsce udział podmiotów sektora publicznego w ogólnej liczbie podmiotów w latach 1999 – 2001 wzrósł z 2,8 % do 3,3% i we wszystkich tych latach był wyższy niż w Małopolsce i mieście Nowy Sącz, a mniejszy niż w powiecie nowosądeckim.

Tabela 20

Struktura procentowa podmiotów gospodarczych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w bazie REGON według sektorów własności.

NAZWA	1999 r.		2000 r.		2001 r.		2002 r.	
	sektor publiczny	sektor prywatny	sektor publiczny	sektor prywatny	sektor publiczny	sektor prywatny	sektor publiczny	sektor prywatny
POLSKA	2,80%	97,20%	3,16%	92,80%	3,34%	96,66%	b.d.	b.d.
WOJ. MAŁOPOLSKIE	2,30%	97,70%	2,52%	97,48%	2,69%	97,31%	2,94%	97,06%
Powiat nowosądecki	3,96%	96,04%	4,01%	95,99%	3,88%	96,12%	3,99%	96,01%
Miasto Nowy Sącz	2,13%	97,87%	2,07%	97,93%	2,85%	97,15%	3,02%	96,98%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Zwiększenie liczby podmiotów w sektorze publicznym w latach 1999 – 2002, które wystąpiło w gminach powiatu nowosądeckiego zgodne jest z tendencją, jaka pojawiła się w Polsce i województwie małopolskim. Wyjątek stanowią gminy: Krynica, Stary Sącz i Gródek nad Dunajcem, w których liczba podmiotów publicznych nieznacznie zmniejszyła się.

Podobnie jak w skali kraju i województwa, mimo wyraźnie większej dynamice wzrostu liczby podmiotów sektora publicznego niż sektora prywatnego w gminach powiatu nowosądeckiego, struktura własnościowa podmiotów zmieniła się nieznacznie, a udział podmiotów sektora prywatnego w dalszym ciągu jest dominujący.

W kraju i województwie małopolskim udział podmiotów sektora prywatnego w ogólnej liczbie podmiotów w latach 1999 - 2002 nieznacznie obniżył się. W 8 gminach powiatu nowosądeckiego w latach 1999 – 2002 wystąpiło zjawisko odwrotne, udział podmiotów sektora prywatnego w ogólnej liczbie podmiotów nieznacznie wzrósł. Analizując zmiany w strukturze własnościowej podmiotów gmin powiatu nowosądeckiego w analizowanym okresie można stwierdzić, że ulegała ona nieznacznym wahaniom, oraz że jest nieco zróżnicowana. Udział podmiotów sektora publicznego w 2002 r. zawiera się w przedziale od 1,02% na obszarze wiejskim gminy Krynica do 8,26% w gminie Rytro.

Podmioty gospodarcze działają w ramach różnych form organizacyjnych. Przyjęto podział na następujące formy organizacyjne:

- dla podmiotów sektora publicznego:
  - jednostki prawa budżetowego państwowe i komunalne, w tym gospodarstwa pomocnicze,
  - przedsiębiorstwa państwowe,
  - spółki prawa handlowego,
  - w tym spółki z udziałem kapitału zagranicznego,
  - gospodarstwa pomocnicze;
- dla podmiotów sektora prywatnego:
  - osoby fizyczne,
  - spółki prawa handlowego,
  - w tym spółki z udziałem kapitału zagranicznego,
  - spółdzielnie,
  - fundacje,
  - stowarzyszenia i organizacje społeczne.

Tabela 21

Podmioty zarejestrowane w bazie REGON według form organizacyjnych.

Wyszczególnienie		kraj*	Małopolska	Powiat nowosądecki	Miasto Nowy Sącz	
SEKTOR PUBLICZNY	jednostki prawa budżetowego**	1999 r.	38191	2500	120	115
		2002 r.	56683	5030	295	106
		dynamika 2002/1999	148,42%	201,20%	245,83%	92,17%
	przedsiębiorstwa państwowe	1999 r.	2599	181	3	7
		2002 r.	2054	138	3	5
		dynamika 2002/1999	79,00%	76,20%	74,30%	90,00%
	spółki prawa handlowego	1999 r.	4833	349	15	11
		2002 r.	5328	390	15	13
		dynamika 2002/1999	110,20%	11,70%	100,0%	118,18%
	w tym spółki z udziałem kapitału zagranicznego	1999 r.	194	12		1
		2002 r.	190	12		1
		dynamika 2002/1999	97,9	100,00%		100,00%
gospodarstwa pomocnicze	1999 r.	1952	141	5	5	
	2002 r.	1048	78	4	2	
	dynamika 2002/1999	53,70%	55,30%	80%	40%	
SEKTOR PRYWATNY	osoby fizyczne	1999 r.	2417737	179769	6939	5679
		2002 r.	2600126	217737	7741	5911
		dynamika 2002/1999	107,50%	121,53%	111,56%	104,9%
	spółki prawa handlowego	1999 r.	142026	9949	135	296
		2002 r.	171758	12942	229	425
		dynamika 2002/1999	12,90%	130,08%	169,63%	143,58%
	w tym spółki z udziałem kapitału zagranicznego	1999 r.	40218	2184	24	54
		2002 r.	455575	2288	29	56
		dynamika 2002/1999	113,30%	104,80%	120,83%	103,70%
	spółdzielnie	1999 r.	19328	1224	56	42
		2002 r.	18812	1206	53	38
		dynamika 2002/1999	97,3	98,5	94,64%	90,48%
	fundacje	1999 r.	4906	466	8	14
		2002 r.	5639	506	11	17
		dynamika 2002/1999	114,90%	108,60%	137,50%	121,43%
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	1999 r.	33943	4982	90	155
		2002 r.	55030	5135	262	255
		dynamika 2002/1999	162,10%	103,10%	291,11%	164,52%

* w przypadku kraju dynamika dotyczy lat 2001/1999

** jednostki prawa budżetowego państwowe i komunalne ogółem, w tym gospodarstwa pomocnicze

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w latach 1999 – 2002 według występujących form organizacyjnych można stwierdzić, że wśród podmiotów sektora publicznego najwięcej jest jednostek prawa budżetowego państwowych i komunalnych, a najmniej spółek z udziałem kapitału zagranicznego. Natomiast wśród podmiotów sektora prywatnego najwięcej jest osób fizycznych, a najmniej fundacji.

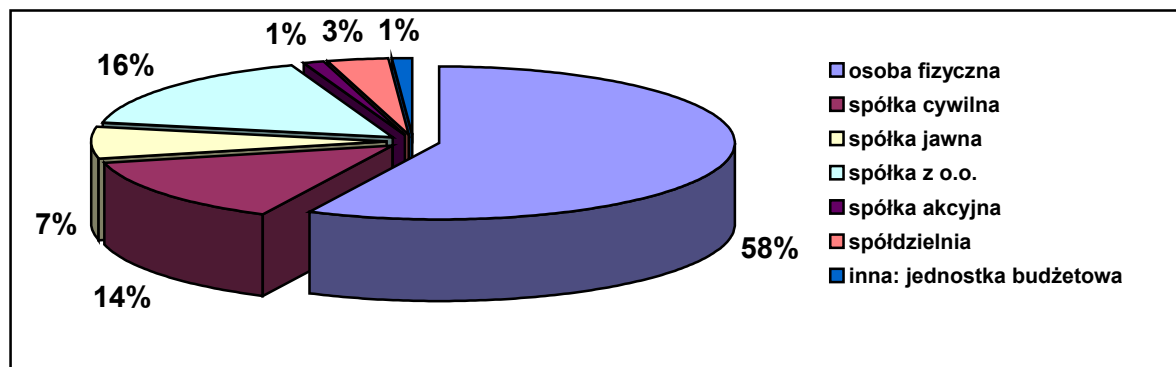
Zjawisko to występuje zarówno na poziomie kraju, jak i na poziomie województwa małopolskiego, miasta Nowego Sącza i powiatu nowosądeckiego.

W gminach powiatu nowosądeckiego wśród podmiotów sektora publicznego najwięcej jest jednostek prawa budżetowego państwowych i komunalnych. W żadnej gminie powiatu nowosądeckiego nie występują równocześnie wszystkie możliwe dla podmiotów sektora publicznego formy organizacyjne. W wielu gminach nie występują np. przedsiębiorstwa państwowe, spółki z udziałem kapitału zagranicznego czy też gospodarstwa pomocnicze.

W przypadku podmiotów sektora prywatnego działających w gminach powiatu nowosądeckiego, występuje znacznie większe zróżnicowanie form organizacyjnych. Najwięcej jest osób fizycznych, ale nierzadko zdarzają się spółki prawa handlowego, spółki z udziałem kapitału zagranicznego czy spółdzielnie, najmniej jest fundacji. Stosunkowo dużo działa też stowarzyszeń i organizacji społecznych, jest to druga pod względem liczebności występująca forma organizacyjna wśród podmiotów sektora prywatnego gmin powiatu nowosądeckiego.

Wykres 4

Formy prawne podmiotów gospodarczych w powiecie nowosądeckiego wg badań ankietowych.

Źródło: *Klimat dla przedsiębiorczości w powiecie nowosądeckim, raport z badań ankietowych, Kraków, sierpień 2003 r*

Z przeprowadzonych badań ankietowych na terenie powiatu wynika, że ponad połowa ankietowanych przedsiębiorstw (52) ma status osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Kolejne grupy stanowią: spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (15), spółki cywilne (13), spółki jawne (6), spółdzielnie (3). Ponadto w grupie ankietowanych znalazła się 1 spółka akcyjna oraz 1 jednostka budżetowa. Wśród zwracających ankiety nie było spółek komandytowych, przedsiębiorstw państwowych, fundacji oraz stowarzyszeń.

Analizując dynamikę wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w latach 1999 – 2002 według występujących form organizacyjnych można stwierdzić, że wśród podmiotów sektora publicznego nastąpił rozwój najliczniej reprezentowanych jednostek prawa budżetowego państwowych i komunalnych (w tym gospodarstw pomocniczych). Zjawisko to wystąpiło zarówno w skali kraju jak i województwa małopolskiego, miasta Nowego Sącza i powiatu nowosądeckiego. Spada liczba przedsiębiorstw państwowych i gospodarstw pomocniczych, równocześnie wzrasta liczba spółek prawa handlowego, ale zjawisko to nie występuje w powiecie nowosądeckim. Spadek liczby przedsiębiorstw państwowych i wzrost liczby spółek prawa handlowego w tym sektorze można wyjaśnić postępującym procesem komercjalizacji. Ważnym zjawiskiem jest spadek liczby spółek z udziałem zagranicznym. Z tym, że w powiecie nowosądeckim nie działa żaden tego typu podmiot.

W sektorze prywatnym dynamicznie rozwijają się stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz spółki prawa handlowego. W latach 1999 – 2002 zjawisko to wystąpiło zarówno w skali kraju jak i województwa małopolskiego, powiatu nowosądeckiego i miasta Nowego Sącza, z tym że najwyższe wskaźniki wzrostu wystąpiły w powiecie nowosądeckim (odpowiednio 291,113 % i 169,63 %). Spada natomiast liczba spółdzielni.

Zatrudnienie sektorowe – struktura, trendy

W powiecie nowosądeckim w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób zatrudnionych jest ponad 22,8 tys. osób tj. 9,6% mieszkańców (16% mieszkańców w wieku

mobilnym, pozostali mieszkańcy są bezrobotni – w 2002 r. było zarejestrowanych 11,6 tys. osób, zatrudnieni są w małych firmach ok. 25,2 tys. osób, prowadzą gospodarstwa indywidualne – w powiecie istnieje ok. 22,5 tys. indywidualnych gospodarstw rolnych).

Tabela 22

Zatrudnienie w gospodarce narodowej (w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób).

Wyszczególnienie	Zatrudnienie			
	1999r.	2000r.	2001r.	2002r.
WOJ. MAŁOPOLSKIE	622 207	609 564	590 961	563 580
Powiat nowosądecki	14091	13590	13889	13501
Miasto Nowy Sącz	28584	26686	25436	25566
Udział zatrudnionych w powiecie nowosądeckim w liczbie zatrudnionych w województwie	2,26%	2,23%	2,35%	2,40%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Według zatrudnienia powiat nowosądecki ma ponad 2,4%-owy udział w zatrudnieniu w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób w ogólnej liczbie zatrudnionych w województwie małopolskim (Nowy Sącz - 4,54%). Udział ten od 2000 r. wzrasta. Przeciętne zatrudnienie w podmiotach gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób corocznie zmniejsza się – w powiecie nowosądeckim dynamika 2002/1999 roku wynosiła 95,81% (zachwianie trendu było widoczne w 2001 r., kiedy liczba zatrudnionych wrosła o 165 osób, by w roku 2002 zwiększyć się o 962 osoby). Należy zwrócić uwagę, iż w tych samych latach dynamika zatrudnienia w województwie i Nowym Sączu miała trend malejący i wynosiła odpowiednio 90,6% i 89,44%).

Tabela 23

Dynamika zmian w zatrudnieniu w gospodarce narodowej (w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób).

Wyszczególnienie	Zatrudnienie			
	2000/1999	2001/2000	2002/2001	2002/1999
WOJ. MAŁOPOLSKIE	98,0%	96,9%	95,4%	90,6%
Powiat nowosądecki	96,44%	102,20%	97,21%	95,81%
Miasto Nowy Sącz	93,36%	95,32%	100,51%	89,44%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Struktura przeciętnego miesięcznego zatrudnienia w Małopolsce, mieście Krakowie i powiecie nowosądeckim jest różna. W powiecie nowosądeckim w 2002 r. największy udział w przeciętnym miesięcznym zatrudnieniu ma sektor usług nierynkowych – prawie 49% oraz przemysł i budownictwo – prawie 27%, najniższy – podmioty gospodarcze działające w sektorze rolniczym – 2,02%. W Małopolsce i Nowym Sączu największy udział w miesięcznym przeciętnym zatrudnieniu ma sektor budownictwa i przemysłu, odpowiednio wskaźniki te w 2002 r. wyniosły: 35,77 % i 35,8%.

Tabela 24

Struktura przeciętnego miesięcznego zatrudnienia w latach 1999 – 2002.

Wyszczególnienie		1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.
WOJ. MAŁOPOLSKIE	Sektor rolniczy	0,81%	0,81%	0,75%	0,73%
	Przemysłowy + Budownictwo	39,59%	37,49%	36,54%	35,77%
	Usługi rynkowe	29,33%	30,67%	31,39%	31,38%

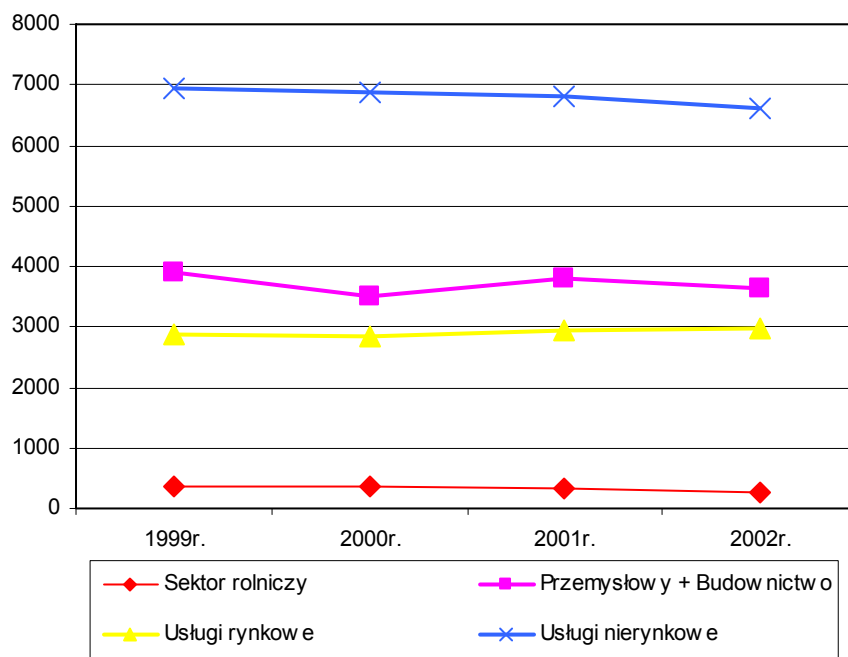
	Usługi nierynkowe	30,28%	31,03%	31,32%	32,12%
Powiat nowosądecki	Sektor rolniczy	2,63%	2,56%	2,37%	2,02%
	Przemysłowy + Budownictwo	27,73%	25,89%	27,42%	26,96%
	Usługi rynkowe	20,50%	20,90%	21,20%	22,09%
	Usługi nierynkowe	49,15%	50,65%	49,01%	48,93%
Miasto Nowy Sącz	Sektor rolniczy	0,07%	0,12%	0,10%	0,17%
	Przemysłowy + Budownictwo	40,27%	40,77%	39,92%	35,80%
	Usługi rynkowe	29,31%	26,48%	27,37%	33,07%
	Usługi nierynkowe	30,35%	32,63%	32,61%	30,97%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Stała tendencja wzrostowa średniego miesięcznego zatrudnienia w powiecie nowosądeckim w latach 2000 – 2002 dotyczy przede wszystkim sektora usług rynkowych, w sektorze rolniczym średnie miesięczne zatrudnienie wykazuje stałą tendencję spadkową, a w sektorze przemysłowym i budownictwa oraz w sektorze usług nierynkowych nieznacznie waha się.

Wykres 5

Zmiany przeciętnego miesięcznego zatrudnienia w powiecie nowosądeckim według 4 sektorów w latach 1999 – 2002.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Pomimo pozytywnych trendów w ilości firm zarejestrowanych w systemie REGON zmniejsza się liczba pracujących w powiecie nowosądeckim ogółem. W firmach zatrudniających ponad 9 osób najwięcej pracujących było w gminie Krynica – 3308 osób: w tym w usługach nierynkowych (1795 osób), usługach rynkowych (1079 osób) i sektorze

przemysłowym (427 osób), w gminie Grybów – 1983 osoby: w usługach rynkowych (782 osoby), w sektorze przemysłowym (720 osób) i usługach nierynkowych (441 osób).

Według udziału procentowego pracujących w poszczególnych branżach w ogólnej liczbie pracujących w gminie najwięcej osób w sektorze rolniczym w 2002 r. było w gminie Łabowa (16,27% pracujących) – dla porównania średnia dla powiatu w tym sektorze wynosi 1,99%. W sektorze przemysłowym najwyższy odsetek pracujących był w gminie Chelmiec 52,10% oraz gminie Muszyna 48,93% – dla porównania udział pracujących w sektorze przemysłowym średnio w powiecie wynosił 25,47%. Najwyższy odsetek pracujących z ogółu pracujących w gminie w sektorze usług rynkowych osiągnęły gminy: Krynica (43,66%) i Grybów (39,44%), a w sektorze usług nierynkowych w gminach: Korzenna (56,24%), Gródek nad Dunajcem (55,65%) i Krynica (54,26%), z tym że na obszarze miasta Krynica wskaźnik ten był najwyższy i wyniósł 57,64%.

Zarówno w powiecie nowosądeckim jak i w województwie małopolskim liczba zatrudnionych i ilość pracujących zmniejsza się. W ostatnich latach dynamika (stosunek roku 2002 do 1999) przeciętnego zatrudnienia wynosiła 95,8% a liczby pracujących 83,6%, gdy dla województwa kształtowała się ona na poziomie odpowiednio 90,6% i 85,8%. Szczegółowo analizując dane dla poszczególnych gmin należy zwrócić uwagę na pozytywne trendy na rynku pracy w ilości osób pracujących w gminach Chelmiec (dynamika 2002/1999 wynosiła 103,02%, w tym wzrost o 15,94% w sektorze usług rynkowych i 6,35% w sektorze przemysłowym) i Grybów (dynamika 2002/1999 wynosiła 102,8%, w tym wzrost w sektorze usług rynkowych o 31,9%).

Tabela 25

Liczba pracujących w gminach powiatu nowosądeckiego w 4 sektorach w 2002 r.

NAZWA	Ogółem	Sektor rolniczy (sekcja A+B)	Sektor przemysłowy (sekcje: C+D+E+F)	Usługi rynkowe (sekcje: G+H+I+J+K+O+P+Q)	Usługi nierynkowe (sekcje: L+M+N)
WOJ. MAŁOPOLSKIE	593349	5678	212196	191319	184156
Powiat nowosądecki	16457	327	4191	5022	6917
Grybów	1983	40	720	782	441
Grybów - miasto	890	1	228	243	418
Chelmiec	1737	6	905	291	535
Gródek nad Dunajcem	593	2	171	90	330
Kamionka Wielka	392	6	104	73	209
Korzenna	585	2	120	134	329
Krynica	3308	7	427	1079	1795
Krynica - miasto	2953	1	326	924	1702
Krynica – obszar wiejski	355	6	101	155	93
Łabowa	295	48	65	32	150
Łącko	697	4	83	252	358
Łososina Dolna	648	1	165	224	258
Muszyna	1505	1	427	500	577
Muszyna	898	-	130	358	410
Muszyna	607	1	297	142	167
Nawojowa	574	23	121	217	213
Piwniczna	758	77	228	235	218
Piwniczna-Zdrój	522	50	147	189	136
Piwniczna	236	27	81	46	82
Podegrodzie	617	18	78	205	316
Rytko	215	-	75	36	104

Stary Sącz	1660	91	374	529	666
Stary Sącz - miasto	1219	83	283	413	440
Stary Sącz – obszar wiejski	441	8	91	116	226
Miasto Nowy Sącz	28090	41	10262	9764	8023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Sytuacja ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstw

Sytuacja finansowa polskich przedsiębiorstw w 2001 r. w stosunku do 2000 r. pogorszyła się. W skali kraju dynamika przychodów z całokształtu działalności była niższa niż dynamika kosztów uzyskania przychodu, a wynik finansowy netto w 2001 r. był ujemny (w 2000 r. dodatni). Również o pogarszającej sytuacji finansowej świadczy wzrost zobowiązań krótkoterminowych i kredytów bankowych krótkoterminowych tzw. operacyjnych służących podtrzymaniu płynności. Spadek wartości kredytów długoterminowych może świadczyć o obniżeniu zdolności przedsiębiorców do zaciągania kredytów i zmniejszeniu inwestowania, ale generalnie oznacza to obniżenie poziomu zadłużenia firm. Zapasy ogółem obniżyły się, ale należności i roszczenia wzrosły.

W województwie małopolskim sytuacja przedsiębiorców była analogiczna jak w skali kraju. W 2001 r. wzrosły przychody z całokształtu działalności i wzrosły koszty uzyskania przychodu. Osiągnięte wyniki finansowe netto przez przedsiębiorstwa województwa małopolskiego były analogiczne jak w skali kraju, w 2001 r. był ujemny, a w 2000 r. dodatni, zapasy ogółem obniżyły się, ale należności i roszczenia wzrosły. Niekorzystnym zjawiskiem jest wzrost zobowiązań krótkoterminowych, może świadczyć to o występującej coraz częściej utracie płynności. Natomiast jednoczesny spadek kredytów długoterminowych w 2001 r. z jednej strony może być zjawiskiem korzystnym, świadczącym o zmniejszającym się zadłużeniu, ale może też świadczyć o zmniejszającej się wiarygodności kredytowej i zmniejszającym się inwestowaniu. W tym miejscu, konieczne jest stwierdzenie faktu, iż dane finansowe świadczące o sytuacji przedsiębiorców działających na terenie Krakowa w istotny sposób rzutują na dane finansowe świadczące o sytuacji przedsiębiorców działających na terenie Małopolski, gdyż udział w przychodach z całokształtu działalności przedsiębiorców krakowskich w przychodach z całokształtu działalności przedsiębiorców działających na terenie Małopolski w 2001 r. wyniósł 58,5%.

Tabela 26

Wybrane wskaźniki finansowe przedsiębiorstw Małopolski (w mln zł) – bez sekcji J, L, M.

Wyszczególnienie	lata	Przychody z całokształtu działalności	Koszty uzyskania przychodu	Wynik finansowy netto	Zapasy ogółem	Zobowiązania krótkoterminowe	w tym kredyty bankowe	Zobowiązania długookresowe	w tym kredyty bankowe
Woj. Małopolskie ogółem	2000 r.	66659,4	65695,0	432,3	5809,7	14126,9	3082,3	5697,0	2930,5
	2001 r.	66860,0	66959,1	-547,0	5486,0	15728,8	3351,6	4551,1	2182,3
Sektor publiczny	2000 r.	14218,2	14017,6	88,0	1314,9	3489,0	819,5	1347,7	909,2
	2001 r.	11215,0	11955,8	-788,0	945,4	3592,5	827,2	644,0	409,1
Sektor prywatny	2000 r.	52441,2	51677,4	344,3	4494,8	10637,9	2262,8	4349,3	2021,3
	2001 r.	55645,0	55003,3	241,0	4540,6	12136,3	2524,4	3907,1	1773,2
Rolnictwo, łowiectwo i Leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo	2000 r.	142,1	134,0	5,7	39,4	29,9	15,7	7,6	7,4
	2001 r.								
Przemysł + Budownictwo	2000 r.	41999,3	40831,9	747,3	4145,1	9180,6	2333,7	3367,7	2243,6
	2001 r.	39723,2	39834,0	-456,0	3773,4	10297,2	2719,1	2668,2	1398,6

Wyszczególnienie	lata	Przychody z całokształtu działalności	Koszty uzyskania przychodu	Wynik finansowy netto	Zapasy ogółem	Zobowiązania krótkoterminowe	w tym kredyty bankowe	Zobowiązania długookresowe	w tym kredyty bankowe
Usługi rynkowe	2000 r.	24374,0	24582,7	-317,5	1620,3	4899,1	731,1	2318,0	678,3
	2001 r.	26960,0	26940,8	-82,7	1709,3	5403,9	629,4	1873,6	775,5
Usługi nierynkowe	2000 r.	99,6	103,7	-4,2	2,5	13,1	1,8	3,5	1,1
	2001 r.	136,1	139,0	-3,2	2,6	23,0	2,2	0,9	0,3
SEKCJE:									
obsługa nieruchomości i firm	2000 r.	2245,0	2204,2	26,5	156,9	940,0	182,8	452,3	401,1
	2001 r.	2300,1	2279,0	4,0	75,5	883,0	117,0	376,9	353,7
ochrona zdrowia, opieka społeczna + pozostała, działalność usługowa, społeczna i indywidualna	2000 r.	613,8	607,1	-1,3	11,0	127,4	8,5	27,3	4,6
	2001 r.	649,2	664,0	-21,4	9,9	136,0	8,3	29,4	3,4

Dane dotyczą podmiotów gospodarczych prowadzących księgi rachunkowe o liczbie pracujących powyżej 49 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

W przedsiębiorstwach sektora publicznego działających na terenie województwa wystąpiły również podobne zjawiska jak w skali kraju. Przedsiębiorcy sektora publicznego osiągnęli w 2001 r. przychody z całokształtu działalności znacznie niższe niż przedsiębiorcy sektora prywatnego, różnice tu występujące w skali województwa są znacznie większe niż w skali kraju. I tak w Małopolsce przychody z całokształtu działalności sektora publicznego były prawie pięć razy niższe niż sektora prywatnego. Wystąpił również spadek przychodów z całokształtu działalności, których dynamika dodatkowo była niższa niż dynamika kosztów uzyskania przychodu. Przełożyło się to na wynik finansowy netto, który w 2000 r. był dodatni, a w 2001 r. już ujemny. Zapasy ogółem oraz należności i roszczenia w 2001 r. obniżyły się.

W 2001 r. w przedsiębiorstwach sektora publicznego wzrosły zobowiązania krótkoterminowe, spadły zobowiązania długoterminowe i kredyty długoterminowe, z tym że w porównaniu z 2000 r. różnice są nieznaczne.

Sytuacja finansowa przedsiębiorców w zależności od rodzaju prowadzonej działalności i obszaru działania jest zróżnicowana. Sytuacja przedsiębiorców działających w sferze przemysłu i budownictwa, których udział w osiągniętych przychodach jest największy, pogarsza się. W tej sferze w 2001 r. wynik finansowy netto był ujemny w skali województwa, podczas gdy w 2000 r. był dodatni. Podobne zjawisko wystąpiło u przedsiębiorców działających na terenie województwa małopolskiego w sekcji obsługi nieruchomości i firm. W bardzo trudnej sytuacji są przedsiębiorcy działający w sferze usług zarówno rynkowych jak i nierynkowych, w tym ochrony zdrowia, opieki społecznej, działalności usługowej, społecznej i indywidualnej, gdyż w ostatnich dwóch latach odnotowali ujemny wynik finansowy netto. Natomiast korzystnym zjawiskiem w przypadku usług rynkowych i nierynkowych jest to, że w 2001 r. ujemne wyniki były niższe niż w 2000 r.

W przypadku sekcji ochrona zdrowia, opieka społeczna + pozostała działalność usługowa, społeczna i indywidualna wynik finansowy netto uzyskany w 2001 r. był gorszy niż w 2000 r., co świadczy o pogłębianiu się i tak trudnej sytuacji.

Natomiast w 2001 r. w danych statystycznych brak danych dotyczących przedsiębiorców działających w sferze rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa. Za 2000 r.

dane te były, świadczyć to może o wyrejestrowaniu tych firm, lub nieobjęciu badaniami statystycznymi ze względu na ich wielkość, ponieważ dane dotyczą podmiotów gospodarczych, prowadzących księgi rachunkowe, o liczbie pracujących powyżej 49 osób.

Przychody z całokształtu działalności w 2001 r. w porównaniu z 2000 r. we wszystkich analizowanych sferach działalności przedsiębiorców z terenu województwa małopolskiego wzrosły. Analogiczne tendencje wystąpiły w przypadku kosztów uzyskania przychodów, które w 2001 r. w porównaniu z 2000 r. wzrosły. Wyjątek stanowią przedsiębiorcy z terenu województwa działający w sferze przemysłu i budownictwa, którzy odnotowali w 2001 r. nieznaczny spadek dochodów z całokształtu działalności i spadek kosztów uzyskania przychodów.

W przypadku wielkości zapasów ogółem sytuacja jest dość zróżnicowana. Wśród przedsiębiorców z terenu województwa małopolskiego, w 2001 r. w stosunku do 2000 r., wzrost zapasów ogółem wystąpił w usługach rynkowych i nierynkowych, a w pozostałych analizowanych sferach działalności zapasy ogółem zmniejszyły się.

Zobowiązania krótkoterminowe w 2001 r. u większości przedsiębiorców działających na terenie województwa małopolskiego wzrosły. Tylko przedsiębiorcy z terenu województwa działający w sekcji obsługi nieruchomości i firm zmniejszyli swoje zobowiązania krótkoterminowe.

Przeciwnie zjawisko wystąpiło w przypadku zobowiązań długoterminowych, w tym kredytów bankowych. W 2001 r. u większości przedsiębiorców działających na terenie województwa małopolskiego zobowiązania długoterminowe, w tym kredyty bankowe, zmniejszyły się. Wyjątek stanowią przedsiębiorcy działający w sekcji ochrona zdrowia, opieka społeczna + pozostała działalność usługowa, społeczna i indywidualna (wzrost zobowiązań) oraz w całej sferze usług rynkowych (wzrost kredytów bankowych).

Tabela 27

Dynamika 2001/2000 wybranych danych finansowych według sektorów własności.

Wyszczególnienie	dynamika przychodów z całokształtu działalności 2001/2000	dynamika kosztów uzyskania przychodu 2001/2000	dynamika zobowiązań krótkoterminowych 2001/2000	dynamika zobowiązań długo-okresowych 2001/2000	dynamika kredytów bankowych 2001/2000
Woj. Małopolskie ogółem	100,3%	101,9%	111,3%	79,9%	74,5%
Sektor publiczny	78,9%	85,3%	103,0%	47,8%	45,0%
Sektor prywatny	106,1%	106,4%	114,1%	89,8%	87,7%
Przemysł + Budownictwo	94,6%	97,6%	112,2%	79,2%	62,3%
Usługi rynkowe	110,6%	109,6%	110,3%	80,8%	114,3%
Usługi nierynkowe	136,6%	134,0%	175,6%	25,7%	27,3%
SEKCJE:					
obsługa nieruchomości i firm	102,5%	103,4%	93,9%	83,3%	88,2%
ochrona zdrowia, opieka społeczna + pozostała, działalność usługowa, społeczna i indywidualna	105,8%	109,4%	106,8%	107,7%	73,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Dynamika przychodów 2001/2000 z całokształtu działalności była niższa niż dynamika 2001/2000 kosztów uzyskania przychodu. Sytuacja, gdy dynamika 2001/2000 przychodów z całokształtu działalności jest wyższa od dynamiki kosztów uzyskania przychodu jest korzystna i wystąpiła w przypadku przedsiębiorców z terenu województwa małopolskiego działających w sferze usług rynkowych i nierynkowych, odpowiednio różnice wyniosły 1

punkt i 2,6 punktu. Dodatkowo, dynamika przychodów z całokształtu działalności w sferze usług nierynkowych jest bardzo wysoka i wyniosła aż 136,6%.

Może to świadczyć o intensywnym rozwoju tej sfery działalności na obszarze całego województwa. Ale porównując te wskaźniki z analogicznymi wskaźnikami (dynamika 2001/2000 przychodów z całokształtu działalności w sferze usług nierynkowych) przedsiębiorców działających na terenie Krakowa (178%) i uwzględniając przeważający udział w przychodach z całokształtu działalności przedsiębiorców krakowskich w przychodach z całokształtu działalności przedsiębiorców działających na terenie Małopolski (58,5%), to stwierdzić należy iż ta sfera działalności rozwija się przede wszystkim na terenie miasta Krakowa.

O sytuacji finansowo-ekonomicznej przedsiębiorstw świadczy również wielkość nakładów inwestycyjnych. Udział nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw powiatu nowosądeckiego w 2001 r. w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw Małopolski wyniósł 1,36% i był nieznacznie wyższy w stosunku do 1999 r. o 0,44 punktu. Ponieważ ponad połowa inwestycji zlokalizowanych jest w mieście Krakowie, co znacząco wpływa na poziom inwestowania województwa małopolskiego.

Tabela 28

Udział nakładów inwestycyjnych w nakładach inwestycyjnych w skali województwa w latach 1999 – 2001.

Wyszczególnienie	Udział nakładów inwestycyjnych w nakładach inwestycyjnych w skali województwa	
	1999 r.	2001 r.
Powiat nowosądecki	1,80%	1,36%
	1,36%	1,28%
	1,28%	1,28%
Miasto Nowy Sącz	3,11%	3,18%
	3,18%	3,49%
	3,49%	3,49%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

W analizowanym okresie 1999 – 2001 w powiecie nowosądeckim poziom inwestowania rokrocznie obniżał się. W województwie małopolskim i w mieście Nowy Sącz poziom inwestowania był najwyższy w 2000 r.

Tabela 29

Nakłady inwestycyjne według lokalizacji inwestycji poniesione przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób w tys. zł.

Wyszczególnienie	lata	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	obsługa nieruchomości i firm	edukacja	ochrona zdrowia	pozostała działalność usługowa komunalna społeczna i indywidualna
Woj. małopolskie	1999 r.	5 807 631,6	2 260 403,4	3 547 228,2	5 457 54,0	11 226,5	184 914,0	58 815,0
	2000 r.	6 377 925,7	2 024 329,5	4 353 596,2	915 288,8	21 244,0	134 934,8	77 781,4
	2001 r.	4 780 341,4	1 352 117,7	3 428 223,7	670 279,2	30 837,7	89 793,7	95 111,8
Powiat	1999 r.	104686,2	60934,6	43751,6	3180,8		1265,7	764,1

nowosądecki	2000 r.	86440,4	47775,7	38664,7	2678,4		6510,9	660,8
	2001 r.	61197,3	19801,5	41395,8	3246,6	400,4	3161,9	372,0
Miasto Nowy Sącz	1999 r.	180686,9	57981,1	122705,8	24078,3	4074,5	2775,4	917,9
	2000 r.	203000,9	68724,4	134276,5	20183,2	11324,5	2154,5	2213,4
	2001 r.	166998,0	27854,9	139143,1	25319,8	8508,4	2147,1	1762,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Mimo rokrocznego obniżania się poziomu inwestowania w powiecie nowosądeckim w 2001 r. wystąpił w sektorze prywatnym wzrost wielkości nakładów inwestycyjnych (dynamika 2001/2000 wyniosła 107,1%), w sferze obsługi nieruchomości i firm dynamika 2001/2000 wyniosła 121,2%. Podobnie było w mieście Nowy Sącz, wystąpił w sektorze prywatnym wzrost wielkości nakładów inwestycyjnych (dynamika 2001/2000 wyniosła 103,62%), w sferze obsługi nieruchomości i firm dynamika 2001/2000 wyniosła: 125,45%. W województwie małopolskim spadek poziomu inwestowania dotyczył zarówno sektora publicznego jak i prywatnego, z tym że większą dynamikę spadku inwestowania odnotował sektor publiczny.

Udział nakładów inwestycyjnych sektora prywatnego wynosił w 2001 r. około 2/3 wszystkich nakładów inwestycyjnych, proporcje takie wystąpiły w skali województwa i powiatu nowosądeckiego W mieście Nowy Sącz. bardziej dominuje sektor prywatny, którego udziały w inwestycjach zlokalizowanych na terenie miasta w 2001 r. wyniosły 83,3%.

Identyfikacja problemów

Motory i hamulce rozwoju

Maksymalizacja rentowności, minimalizacja wskaźników związanych z kosztami prowadzonej działalności, a także zapewnienia szybkiego zwrotu zainwestowanych w działalność gospodarczą środków finansowych to charakterystyczne cechy dynamicznie rozwijającego się przedsiębiorstwa. Spośród wszystkich branż/klas za najbardziej atrakcyjną inwestycyjnie należy więc uznać taką, która charakteryzuje się najlepszymi wskaźnikami finansowymi opisującymi najważniejsze, z punktu widzenia inwestora, sfery funkcjonowania przedsiębiorstw należących do danej branży.

Atrakcyjność inwestycyjną wyznacza się przy pomocy szeregu wskaźników finansowych charakteryzujących poszczególne obszary funkcjonowania przedsiębiorstw i branż.² Do najważniejszych obszarów należą:

- dynamika poszczególnych pozycji rachunku zysków i strat,
- rentowność prowadzonej działalności,
- efektywność prowadzonej działalności,
- płynność finansowa.

Dla branż produkcyjnych (branże gospodarcze, które w toku prowadzonej działalności wytwarzają różnego rodzaju dobra) oraz nieprodukcyjnych (branże zajmujące się świadczeniem różnorodnych usług) najbardziej istotne są następujące wskaźniki finansowe:

1. Dynamika przychodów netto ze sprzedaży.
2. Rentowność operacyjna.
3. Rentowność netto.
4. Wskaźnik inwestycji.
5. Bieżąca płynność finansowa.
6. Dynamika zatrudnienia.

² Na podstawie publikacji „Atrakcyjność inwestycyjna branż polskiej gospodarki według wyników finansowych osiągniętych w 1999 roku”, T. Peplak (www.effect.com.pl).

7. Dynamika wartości dodanej na zatrudnionego.
8. Udział przychodów finansowych w przychodach.
9. Pozycja zajęta w rankingu Atrakcyjności Inwestycyjnej w roku 1998.
10. Udział dotacji w przychodach ze sprzedaży.
11. Dynamika miesięcznego wynagrodzenia pracowników.
12. Stosunek kosztów finansowych do przychodów finansowych.
13. Materiałochłonność i energochłonność produkcji.
14. Rotacja należności.
15. Rotacja zapasów.
16. Udział świadczeń na rzecz pracowników w przychodach.
17. Udział podatków w przychodach.
18. Udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w należnościach z tytułu dostaw i usług.

Im wyższe są wskaźniki od 1 do 9, tym korzystniej świadczy to o możliwościach rozwojowych danej branży/klasy, natomiast w przypadku wskaźników od 10 do 18, niskie ich wartości świadczą o możliwościach rozwojowych danej branży/klasy.

Atrakcyjność inwestycyjna wydaje się dobrze oddawać koniunkturę panującą w poszczególnych branżach polskiej gospodarki oraz ryzyko związane z ich działalnością. Wśród branż produkcyjnych brak jest jasno określonego profilu działalności, który dominowałby wśród branż najatrakcyjniejszych z punktu widzenia inwestycji. Najbardziej atrakcyjnymi branżami produkcyjnymi są: Wydawanie gazet, Rozwijanie i przygotowywanie włókien jedwabnych oraz Produkcja wyrobów kosmetycznych i toaletowych. Najmniej atrakcyjnymi branżami są: Wytwarzanie produktów koksowania węgla, Odlewnictwo staliwa, Przygotowywanie i przędzenie włókien lnianych.

W czołówce branż nieprodukcyjnych atrakcyjnych inwestycyjnie znajdują się klasy zajmujące się pośrednictwem finansowym. Należą do nich: Działalność pomocnicza związana z ubezpieczeniami, Administrowanie rynkiem finansowym oraz Działalność pomocnicza związana z pośrednictwem finansowym. Charakterystycznie, najmniej atrakcyjnie inwestycyjnie są branże związane z budownictwem, np. Rozbiórka i burzenie budynków, Roboty ziemne.

Równoległe do pojęcia atrakcyjności inwestycyjnej istnieje pojęcie ryzyka inwestycyjnego, które w polskiej gospodarce nadal rośnie, przy czym w przemyśle następuje to szybciej niż w innych dziedzinach. Wzrost ryzyka jest bardziej wyraźny w tych sektorach przemysłu, które są nadal państwowe i w większości nie przeszły jeszcze restrukturyzacji.

Ryzyko inwestycyjne można określić jako stopień potencjalnego zagrożenia realizacji założonych przez inwestora celów ekonomicznych. Problemem przy ocenie ryzyka jest jego niemierzalny charakter.

Z najnowszych badań Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową wynika, że ryzyko inwestycyjne w polskiej gospodarce nadal rośnie. To zjawisko pojawiło się w 2001 roku i było związane z początkiem spowolnienia tempa wzrostu gospodarki. Od tego czasu koniunktura gospodarcza nie poprawiła się w znaczący sposób, nie było więc bodźców do obniżenia się ryzyka inwestycyjnego.

Obecnie rośnie ono szybciej w przemyśle niż poza nim. Widoczna już wcześniej prawidłowość – że ryzyko w przemyśle jest wyższe niż w usługach – stała się jeszcze wyraźniejsza. Potwierdziło się także, że większe ryzyko inwestycyjne cechuje branże niezrestrukturyzowane i pozostające w rękach państwa, małe natomiast ryzyko wiąże się z reguły z działalnością branż zreformowanych, należących w większości do kapitału prywatnego. Obserwowane w 2002 roku spowolnienie procesów przekształceń własnościowych w gospodarce jest dodatkowym czynnikiem sprzyjającym wzrostowi ryzyka.

Tabela 30

Branże przemysłowe o najniższym i najwyższym ryzyku inwestycyjnym.

Kolejność	Nazwa branży
MAŁE RYZYKO	
1	Produkcja pozostałych wyrobów z papieru
2	Zagospodarowanie niemetalowych odpadów i wyrobów wybrakowanych
3	Produkcja preparatów farmaceutycznych
4	Produkcja pozostałych artykułów spożywczych
5	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej
BARDZO WYSOKIE RYZYKO	
169	Górnictwo i wzbogacanie węgla kamiennego
170	Produkcja lokomotyw kolejowych i tramwajowych oraz taboru kolejowego
171	Produkcja statków powietrznych i kosmicznych
172	Odlewnictwo staliwa
173	Produkcja maszyn dla przemysłu włókienniczego, odzieżowego i skórzanego

Źródło: Marcin Peterlik, Bohdan Wyżnikiewicz, *Przemysł mniej pewny niż usługi, Rzeczpospolita z 3.12.2002 r.*

Tabela 31

Branże nieprzemysłowe o najniższym i najwyższym ryzyku inwestycyjnym.

Kolejność	Nazwa branży
MAŁE RYZYKO	
1	Sprzedaż detal. sprzętu gosp. domowego oraz artykułów radiowo-telewizyjnych
2	Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach
3	Pozostałe pośrednictwo finansowe
4	Sprzedaż detaliczna książek, gazet i artykułów piśmiennych
5	Niewyspecjalizowana sprzed. hurtowa żywności, napojów i wyr. tytoniowych
BARDZO WYSOKIE RYZYKO	
88	Specjalistyczne prace budowlane
89	Wynajem sprzętu budowlanego i burzącego
90	Wykonywanie pozostałych instalacji budowlanych
91	Budowa obiektów inżynierii wodnej
92	Produkcja filmów i nagrań video

Źródło: Marcin Peterlik, Bohdan Wyżnikiewicz, *Przemysł mniej pewny niż usługi, Rzeczpospolita z 3.12.2002 r.*

W przemyśle największy wzrost ryzyka nastąpił w produkcji: maszyn biurowych i komputerów, wyrobów tytoniowych, pojazdów mechanicznych i pozostałego sprzętu transportowego oraz w produkcji odzieży. W dwóch działach przemysłowych nastąpił natomiast spadek ryzyka. Zjawisko to miało miejsce w przypadku produkcji sprzętu i aparatury radiowej, telewizyjnej i telekomunikacyjnej oraz poboru, oczyszczania i rozprowadzania wody.

Poza przemysłem wzrost poziomu ryzyka dotyczy przede wszystkim takich dziedzin działalności, jak odprowadzanie ścieków i wywóz śmieci, prowadzenie prac badawczo-rozwojowych, działalność związana z rekreacją, kulturą i sportem czy prowadzenie hoteli i restauracji. Bardzo wysokie ryzyko od ponad roku utrzymuje się w budownictwie, a nieco tylko mniejsze w transporcie. Spadek ryzyka nastąpił natomiast w sprzedaży i naprawie pojazdów mechanicznych oraz w sprzedaży paliw. Ten sektor znalazł się w klasie małego ryzyka razem z pozostałym pośrednictwem finansowym (m.in. leasing) i handlem detalicznym.

Nieco bardziej stabilne są branże obciążone bardzo wysokim ryzykiem. Dotyczy to zarówno przemysłu, jak i usług. W pierwszej grupie są to przede wszystkim branże górnicze i hutnicze, a także związane z przemysłem maszynowym, a w drugiej – branże budowlane i transportowe.

Ryzyko inwestycyjne nawet wewnątrz branż może być mocno zróżnicowane. W branżach generalnie obciążonych wysokim ryzykiem mogą funkcjonować bardzo dobre firmy, a w branżach charakteryzujących się małym ryzykiem mogą działać firmy słabe, w które inwestowanie jest niewskazane.

Na terenie powiatu nowosądeckiego działają przedsiębiorstwa różnych branż, funkcjonują też przedsiębiorstwa w ramach 11 z pierwszych 30 klas produkcyjnych najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie spośród 218 klas. Przedsiębiorstw tych funkcjonowało na terenie powiatu nowosądeckiego w 2003 r. stosunkowo niewiele – 34.

Tabela 32

Funkcjonujące przedsiębiorstwa na terenie powiatu nowosądeckiego w 2003 r. w ramach pierwszych 30 klas produkcyjnych najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie.

Lp.	EKD	Nazwa klasy EKD	Liczba przedsiębiorstw
1	2212	Wydawanie gazet	1
2	1715	Rozwijanie i przygotowywanie włókien jedwabnych	0
3	2452	Produkcja wyrobów kosmetycznych i toaletowych	2
4	2211	Wydawanie książek, broszur i wydawnictw muzycznych	2
5	2653	Produkcja gipsu	0
6	1020	Górnictwo i wzbogacanie węgla brunatnego	0
7	1600	Produkcja wyrobów tytoniowych	0
8	2652	Produkcja wapna	0
9	2511	Produkcja gumowych opon i dętek	0
10	2442	Produkcja preparatów farmaceutycznych	0
11	2663	Produkcja masy betonowej	2
12	1421	Działalność kopalni żwiru i piasku	2
13	1572	Produkcja pasz dla zwierząt domowych	0
14	3720	Zagospodarowanie niemetalowych odpadów i wyrobów wybrakowanych	1
15	1596	Produkcja piwa	1
16	2622	Produkcja ceramicznych wyrobów sanitarnych	0
17	2523	Produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych dla budownictwa	0
18	2215	Pozostała działalność wydawnicza	3
19	4010	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej	2
20	2320	Wytwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej	0
21	2630	Produkcja płytek ceramicznych	0
22	1412	Wydobywanie skał wapiennych, gipsu i kredy	0
23	3613	Produkcja różnych mebli kuchennych	15
24	2662	Produkcja wyrobów z gipsu dla budownictwa	0
25	2732	Walcowanie na zimno	0
26	2872	Produkcja opakowań z metali lekkich	0
27	1591	Produkcja destylowanych napojów alkoholowych	0
28	2420	Produkcja pestycydów i pozostałych środków agrochemicznych	0
29	1821	Produkcja odzieży roboczej i ochronnej	3
30	2441	Produkcja podstawowych środków farmaceutycznych	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Atrakcyjność inwestycyjna branż polskiej gospodarki według wyników finansowych osiągniętych w 1999 roku

Najwięcej przedsiębiorstw działa w obszarze produkcji mebli kuchennych (15), po 3 przedsiębiorstwa działają w obszarze pozostałej działalności wydawniczej oraz produkcji odzieży roboczej i ochronnej.

Natomiast w przypadku przedsiębiorstw nieprodukcyjnych, aż 18 klas z pierwszych 30 spośród 166 klas nieprodukcyjnych najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie, jest reprezentowanych na terenie powiatu nowosądeckiego. Łącznie na terenie powiatu nowosądeckiego funkcjonuje aż 677 przedsiębiorstw w obszarze 30 najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie klas nieprodukcyjnych, co stanowi 7,2% wszystkich przedsiębiorstw z powiatu

nowosądeckiego zarejestrowanych w bazie REGON w 2002 r. Najliczniejsza grupa przedsiębiorstw działa w obszarze działalności pomocniczej związanej z ubezpieczeniami (200), taksówkarskiej (137) oraz z działalnością pozostałych organizacji członkowskich (67). Najliczniejsza grupa przedsiębiorstw działa w obszarze działalności pomocniczej związanej z ubezpieczeniami i znajduje się na bardzo wysokiej na liście – 2 pozycji atrakcyjności inwestycyjnej.

Tabela 33

Liczba funkcjonujących przedsiębiorstw na terenie powiatu nowosądeckiego w 2003 r. w ramach pierwszych 30 klas nieprodukcyjnych najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie.

Lp.	EKD	Nazwa klasy EKD	Liczba
1	7415	Działalność agencji zajmujących się zarządzaniem przedsiębiorstwami	0
2	6720	Działalność pomocnicza związana z ubezpieczeniami	200
3	7132	Wynajem maszyn dla prowadzenia robót budowlanych, lądowych i wodnych	0
4	7411	Działalność prawnicza	14
5	6713	Działalność pomocnicza związana z pośrednictwem finansowym	27
6	6711	Administrowanie rynkiem finansowym	0
7	9271	Działalność związana z grami hazardowymi i organizowaniem zakładów	0
8	8041	Działalność placówek organizujących kursy na prawo jazdy	28
9	7481	Działalność fotograficzna	26
10	6220	Pozarozkładowy transport powietrzny	0
11	7414	Doradztwo w zakresie prowadzenia interesów i zarządzania	51
12	6022	Działalność taksówek	137
13	5123	Sprzedaż hurtowa żywych zwierząt	22
14	7230	Przetwarzanie danych	2
15	5117	Działalność agentów sprzedających żywność, napoje i wyroby tytoniowe	4
16	7220	Doradztwo w zakresie oprogramowania i dostarczanie oprogramowania	16
17	6712	Działalność na rynku finansowym za pośrednictwem wynajętych osób	0
18	5132	Sprzedaż hurtowa mięsa i wyrobów mięsnych	4
19	7440	Reklama	32
20	5163	Sprzedaż hurtowa maszyn włókienniczych do szycia i dziewiarskich	0
21	5050	Sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów samochodowych	24
22	9305	Pozostała działalność usługowa	21
23	9133	Działalność pozostałych organizacji członkowskich	67
24	7121	Wynajem środków transportu lądowego	2
25	5143	Sprzedaż hurtowa elektrycznego sprzętu AGD i artykułów radiowo telewizyjnych	0
26	6010	Transport kolejowy	0
27	5146	Sprzedaż hurtowa wyrobów farmaceutycznych	0
28	5145	Sprzedaż hurtowa kosmetyków	0
29	7482	Działalność związana z pakowaniem	0
30	5114	Działalność agentów sprzedających maszyny, urządzenia, statki i samochody	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji Atrakcyjność inwestycyjna branż polskiej gospodarki według wyników finansowych osiągniętych w 1999 roku.

Wśród 5 największych przedsiębiorstw powiatu nowosądeckiego zarejestrowanych w bazie REGON w 2003 r., żadne nie działa w branżach przemysłowych o małym ryzyku inwestycyjnym, ani żadne z tych przedsiębiorstw nie działa w branży o dużym ryzyku inwestycyjnym.

Tabela 34

Największe przedsiębiorstwa powiatu nowosądeckiego zarejestrowane w bazie REGON w 2003 r.

L p.	Nazwa	Profil działalności
1.	FIRMA PRODUKCYJNO-HANDLOWO-USŁUGOWA "WIŚNIEWSKI", WIŚNIEWSKI ANDRZEJ	sekcja D, produkcja stalowych elementów stolarki budowlanej, produkcja cystern, pojemników i zbiorników metalowych, produkcja grzejników i kotłów centralnego ogrzewania
2.	ZAKŁADY STOLARKI BUDOWLANEJ "STOLBUD-GRYBÓW", SPÓŁKA Z O.O.	sekcja D, produkcja wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa
3.	"UZDROWISKO KRYNICA-ŻEGIESTÓW" SPÓŁKA AKCYJNA	sekcja N, działalność para medyczna
4.	SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ W KRYNICY	sekcja N, szpitalnictwo
5.	ROLNICZA SPÓDZIELNIA PRODUKCYJNA "POKÓJ"	sekcja A, rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tekstu opublikowanego 3.12.2002 w Rzeczpospolitej, Marcin Peterlik, Bohdan Wyżnikiewicz

Analizując wyniki badań dotyczących branż najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie, branż o małym i wysokim stopniu ryzyka inwestycyjnego oraz obszary działania przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie powiatu nowosądeckiego można stwierdzić że:

- wśród przedsiębiorstw powiatu nowosądeckiego funkcjonujących w 30 najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie branżach znacznie więcej jest przedsiębiorstw nieprodukcyjnych (677) niż produkcyjnych (34),
- wśród 5 największych przedsiębiorstw powiatu nowosądeckiego zarejestrowanych w bazie REGON w 2002 r., żadne nie działa w branżach przemysłowych o małym ryzyku inwestycyjnym, ani żadne z tych przedsiębiorstw nie działa w branży o dużym ryzyku inwestycyjnym,

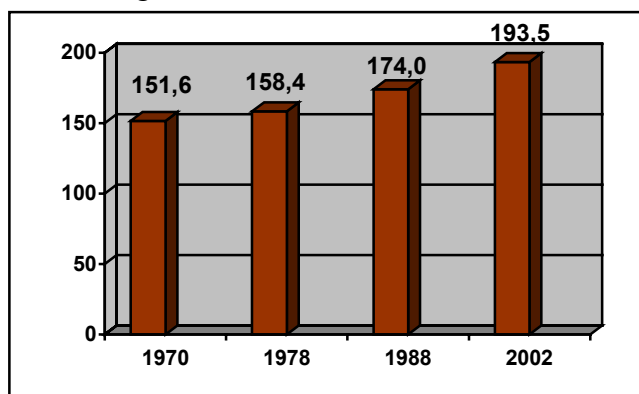
II.6 SFERA SPOŁECZNA

Sytuacja demograficzna i społeczna powiatu

Powiat nowosądecki jest trzecim co do liczby mieszkańców powiatem województwa małopolskiego (po mieście Krakowie i powiecie krakowskim) i liczy 193.540 mieszkańców. W 1970 r. ludność powiatu liczyła sobie 151,6 tys. osób, w 1978 r. – 158,4 tys. osób, a w 1988 r. – 174,0 tys. osób. Na przestrzeni 22 lat liczba ludności powiatu nowosądeckiego zwiększyła się więc o ponad 27%.

Wykres 6

Ludność powiatu nowosądeckiego

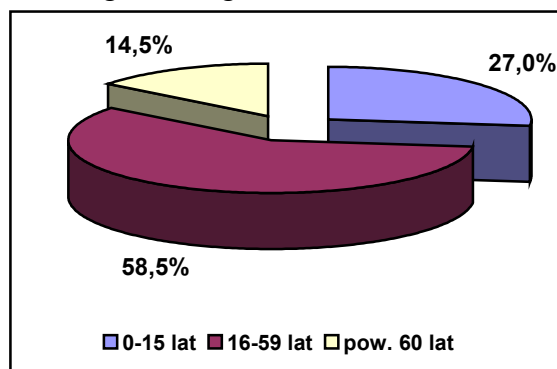

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W miastach powiatu mieszkają 37.663 osoby, co stanowi 19,5% populacji powiatu, natomiast na wsi – 155.877 osób (80,5%). Patrząc na ludność powiatu przez pryzmat wieku zwraca uwagę bardzo wysoki udział ludności w wieku do 19 lat. Ludzie młodzi stanowią nieco ponad 34% (66.198 osób) ludności ogółem powiatu, z kolei ludności w wieku 20 lat i więcej jest 65,8% (127.342 osoby). Jeżeli natomiast podzielimy całą populację na trzy inne grupy wiekowe, mianowicie 0-15 lat, 16-59 lat oraz powyżej 60 lat wówczas w tej pierwszej grupie znajduje się 27% populacji, w drugiej jest 58,5% ludności, natomiast w trzeciej – 14,5% ludności.

Wykres 7

Ludności powiatu nowosądeckiego według wieku, 2002 r.

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wszystkie powiaty małopolskie posiadają wyższy wskaźnik feminizacji od tego występującego w powiecie nowosądeckim (oprócz limanowskiego, gdzie wskaźnik jest identyczny). Analiza struktury ludności powiatu według płci pokazuje, że kobiety stanowią 50,1% ludności powiatu (w 1970 r. było to 51,8%, a w 1988 r. – 50,6%). Widać więc długofalową tendencję do wyrównywania się liczby kobiet i mężczyzn w powiecie nowosądeckim.

Wskaźnik feminizacji powyżej 50% występuje w trzech gminach: Krynica-Zdrój (52,2% kobiet wśród mieszkańców), miasto Grybów (51,4%) oraz Muszyna (50,9%). W pozostałych gminach jest on równy lub nieznacznie mniejszy od 50%.

Największym skupiskiem mieszkańców w powiecie jest miasto Grybów – zamieszkuje je 6.228 mieszkańców, tj. 3,2% mieszkańców powiatu. Pod względem ilości mieszkańców wśród gmin przodują: Chełmiec – 23.257 mieszkańców (12,0% mieszkańców powiatu), Grybów – 21.794 mieszkańców (11,3%) i Stary Sącz 21.715 mieszkańców (11,2%). Najmniejszymi pod względem liczby ludności gminami są: Rytro – 3.726 mieszkańców i Łabowa – 5.070 mieszkańców. Liczba ludności pozostałych gmin zawiera się w przedziale 6,2 tys. – 17,1 tys. mieszkańców.

Najwyższa gęstość zaludnienia występuje w mieście Grybów (366 osób/km²), w gminach Stary Sącz (211 osób/km²) oraz Chełmiec (206 osób/km²), natomiast najniższa w gminach Łabowa (43 osoby/km²), Muszyna (78 osoby/km²) i Piwniczna-Zdrój (81 osób/km²).

Tabela 35

Ogólna charakterystyka gmin powiatu nowosądeckiego, 2003 r.

	Powierzchnia w km ²	Liczba sołectw	Ludność ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Powiat nowosądecki	1550	195	196458	97919	98539
Grybów – miasto	17	0	6236	3026	3210
Krynica-Zdrój	145	8	17328	8309	9019
Muszyna	142	10	11091	5447	5644
Piwniczna-Zdrój	126	6	10402	5183	5219
Stary Sącz	103	15	22023	10978	11045
Chełmiec	113	27	23762	11935	11827
Gródek nad Dunajcem	88	14	8867	4447	4420
Grybów – gmina	153	16	22269	11213	11056
Kamionka Wielka	63	9	9007	4478	4529
Korzenna	107	16	13426	6762	6664
Łabowa	119	13	5158	2594	2564
Łącko	133	16	14729	7454	7275
Łososina Dolna	84	19	9694	4883	4811
Nawojowa	51	8	7414	3707	3707
Podegrodzie	64	13	11409	5673	5736
Rytro	42	5	3643	1830	1813

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Przyrost naturalny ludności powiatu nowosądeckiego jest bardzo wysoki (6,18‰) – w skali województwa tylko w powiecie limanowskim wskaźnik ten jest nieznacznie wyższy. W liczbach bezwzględnych przyrost ten wynosił 1.202 osoby. Należy podkreślić, że we wszystkich gminach powiatu nowosądeckiego przyrost naturalny jest dodatni. Największy przyrost naturalny w 2002 r. odnotowano w gminach Łabowa (12,00‰), Kamionka Wielka (10,56‰) oraz Łososina Dolna (9,77‰), a najniższy w gminie Krynica-Zdrój (0,92‰), mieście Grybów (1,42%) i gminie Muszyna (1,91‰). Analizując wartości wskaźnika przyrostu naturalnego z poprzednich lat (2000 r. – 7,9‰, 2001 r. – 7,2‰), jak i inne trendy

demograficzne należy stwierdzić, że w najbliższych latach utrzyma się dalszy spadek wskaźnika przyrostu naturalnego w powiecie (aczkolwiek nadal będzie on w skali województwa i kraju bardzo wysoki).

Saldo migracji stałej powiatu nowosądeckiego jest dodatnie (1,9‰) i od kilku lat systematycznie rośnie (1999 r. – 0,23‰, 2000 r. – 0,6‰, 2001 r. – 0,63‰). W 2002 r. zameldowanych na pobyt stały zostało 1.916 osób, wymeldowanych 1.879, tak więc saldo wyniosło +37 osób. W poszczególnych gminach zjawisko jest zróżnicowane: w 7 gminach przeważają napływy ludności – najwyższe w gminie Chelmec (6,11‰), Rytro (4,09‰) i Kamionka Wielka (3,07‰), w pozostałych 9 większe są odpływy – najwyższe w Mieście Grybów (-7,55‰) i gminach Gródek nad Dunajcem (-4,81‰) oraz Krynica-Zdrój (-4,44‰).

Analiza migracji o charakterze czasowym pokazuje z kolei, iż we wszystkich gminach powiatu nowosądeckiego (oprócz gminy Rytro) liczba mieszkańców czasowo nieobecnych przeważa nad liczbą zameldowanych czasowo. Wpływ na to ma z jednej strony duża liczba mieszkańców wykonująca pracę zarobkową poza granicami powiatu (szczególnie za granicą) oraz osoby studiujące w dużych ośrodkach akademickich, z drugiej natomiast mniej rygorystyczne egzekwowanie przepisów o meldunkach czasowych. W skali całego powiatu saldo migracji czasowych w 2002 r. wyniosło w liczbach bezwzględnych -1712 osób (-8,85‰). Największe ujemne saldo występuje w gminach Grybów (-311 osób), Krynica-Zdrój (-227 osób) oraz Piwniczna-Zdrój (-202 osoby). Wyjątkiem jest gmina Rytro, gdzie saldo migracji czasowej jest dodatnie (+15 osób).

Powiat nowosądecki charakteryzuje się jednym z najwyższych w województwie wskaźników zawieranych małżeństw – wynosi on 6,17 małżeństw na 1.000 osób. Z kolei rozwody i separacje występują bardzo rzadko (0,43 na 1.000 osób), co jest 2-krotnie mniejszym wskaźnikiem, niż średnia dla Małopolski.

Ludność powiatu nowosądeckiego jest jednolita narodowo. Aż 99,73% mieszkańców określa swoją narodowość jako polską, tylko 0,22% ludności podało inną narodowość. Wyjątkowo prezentuje się gmina Rytro, gdzie 100% mieszkańców określa się Polakami. Z kolei najwięcej – bo 1,33% – mieszkańców o innej niż polska narodowość zamieszkuje gminę Krynica-Zdrój. Używanie wyłącznie języka polskiego w domach zadeklarowało 99,33% mieszkańców, równocześnie językiem polskim i niepolskim posługuje się 0,59% mieszkańców, wyłącznie języka niepolskiego używa 0,03% mieszkańców, w przypadku 0,05% nie udało się ustalić używanego przez nich na co dzień języka.

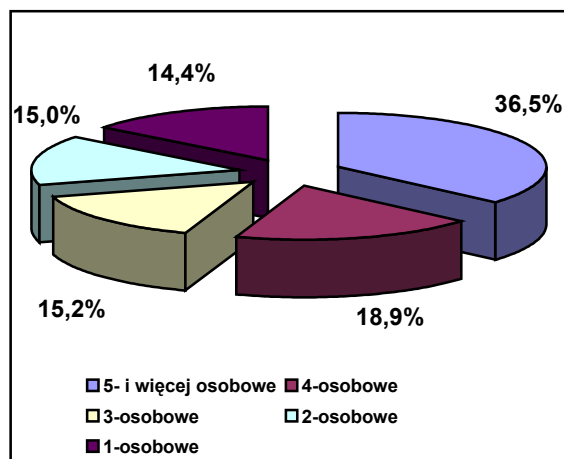
Warunki i jakość życia

W powiecie nowosądeckim istnieje 48,8 tys. gospodarstw domowych. W 1970 r. było ich 34,2 tys., natomiast w 1988 r. – 41,0 tys.

Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosi blisko 4 (3,93 osoby). Najwięcej jest gospodarstw 5- i więcej osobowych – 17,8 tys. (36,5% wszystkich gospodarstw domowych), 4-osobowych jest 9,2 tys. (18,9%), 3-osobowych jest 7,4 tys. (15,2%), 2-osobowych jest 7,3 tys. (15%), a 1-osobowych 7 tys. (14,4%). Bardzo interesująco wygląda porównanie tych wartości z danymi pochodzącymi z 1970 r. Wówczas udział gospodarstw 5- i więcej osobowych wynosił 45% (o 8,5 punktu proc. więcej niż obecnie), 3-4 osobowych – 29,8% (o 4,3 punktu proc. mniej), 2-osobowych – 12,6% (o 2,4% punktu proc. mniej), oraz 1-osobowych – 12,6% (o 1,8% punktu proc. mniej).

Wykres 8

Struktura gospodarstw domowych, 2002 r.

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wyraźnie widoczna jest więc tutaj tendencja do zmniejszania się liczebności przeciętnego gospodarstwa domowego powiatu, co jest zgodne z trendami nie tylko polskimi, ale i ogólnosiwiatowymi

Mieszkania zamieszkałe powiatu nowosądeckiego stanowią 4,7% całego zasobu mieszkaniowego województwa małopolskiego. Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w powiecie nowosądeckim znajduje się 43,1 tys. mieszkań zamieszkałych (w tym 42,7 tys. zamieszkałych stale), które znajdują się w 35,6 tys. budynkach mieszkalnych. Łączna liczba izb wynosi 173,0 tys., a powierzchnia użytkowa mieszkań – 3.521,1 tys. m². Przeciętne mieszkanie w powiecie posiada 82,5 m² powierzchni użytkowej i składa się średnio z 4,06 izby. Patrząc na przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania przypadającą na 1 osobę należy stwierdzić, iż powiat nowosądecki posiada jeden z najniższych w województwie wskaźników (powiat nowosądecki – 18,3 m²/1 osobę, województwo małopolskie – 20,4 m²/1 osobę). W powiecie średnio na jedno mieszkanie przypada 4,50 osób, a na jedną izbę – 1,11 osoby. Widoczna jest tu różnica pomiędzy gminami wiejskimi, a miejsko-wiejskimi; w tych pierwszych zagęszczenie osób w mieszkaniu jest średnio o jedną osobę większe. Porównując obecne wskaźniki z danymi pochodzącymi z poprzedniego spisu powszechnego widać bardzo wyraźnie, iż dynamika wzrostu ilości mieszkań jest o wiele słabsza, niż dynamika ilości izb i powierzchni użytkowej. Wynika to z jednej strony z rozbudowy obecnych zasobów, z drugiej – co ważniejsze – z budowania mieszkań o większej powierzchni i liczbie izb.

Porównanie powiatu nowosądeckiego z pozostałymi powiatami Małopolski, jeśli chodzi o zagęszczenie i standard mieszkań, nie wygląda korzystnie. Na 22 małopolskie powiaty nowosądecki zajmuje 21 lokatę pod względem: liczby osób przypadających na 1 mieszkanie oraz 1 izbę, liczby mieszkań na 1.000 ludności oraz powierzchni użytkowej na 1 osobę. Z kolei pod względem powierzchni użytkowej 1 mieszkania oraz liczby izb w 1 mieszkaniu powiat zajmuje pozycję 12.

Według danych statystycznych pochodzących z 2001 r. mieszkania spółdzielcze stanowiły 6,3% wszystkich zasobów mieszkaniowych powiatu, mieszkania komunalne – 1,4%, a mieszkania zakładowe – 1,2%. Reszta zasobów mieszkaniowych była w zdecydowanej większości własnością osób fizycznych (ponadto występował bardzo mały odsetek mieszkań będących własnością Skarbu Państwa i innych podmiotów).

Na przestrzeni ostatnich lat widoczna jest zdecydowana poprawa, jeśli chodzi o wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne. W powiecie 40,7 tys. mieszkań (94,4%

wszystkich zamieszkałych) jest wyposażonych w wodociąg (w tym z sieci 14,3 tys. mieszkań, tj. 33,2% całych zasobów). W ustęp splukiwany wyposażonych jest 36,4 tys. mieszkań (84,5% z całości), z czego 9,3 tys. (21,6% wszystkich) posiada odprowadzenie do sieci. Łazienkę posiada 37 tys. mieszkań (85,8%), a ciepłą wodę 35,8 tys. mieszkań (83,1%). Gaz z sieci jest dostarczany do 21,1 tys. mieszkań (49%), z kolei 16 tys. mieszkań (37,1%) korzysta z gazu w butlach. Ze zbiorowego centralnego ogrzewania korzysta 3,2 tys. mieszkań (7,4%), natomiast z indywidualnego – 27,5 tys. (63,8%).

Tabela 36

Mieszkania zamieszkane według wyposażenia w instalacje, 2002 r.

	Ogółem w tys.	W tym mieszkania wyposażone w:									
		wodociąg		ustęp splukiwany		łazienkę	ciepłą wodę	gaz		centralne ogrzewanie	
		razem	w tym z sieci	razem	w tym z odpro- wadze- niem do sieci			z sieci	z butli	zbiorowe	indymi- dualne
		w %									
Powiat nowosądecki	43,1	94,4	33,2	84,5	21,6	85,8	83,1	49,0	37,1	7,4	63,8
Grybów –miasto	1,6	87,5	43,8	81,3	37,5	87,5	81,3	75,0	12,5	18,8	50,0
Krynica-Zdrój	5,1	98,0	80,4	92,2	74,5	92,2	94,1	84,3	7,8	37,3	51,0
Muszyna	2,8	96,4	46,4	92,9	71,4	92,9	89,3	64,3	25,0	10,7	71,4
Piwniczna-Zdrój	2,3	100,0	17,4	82,6	13,0	82,6	82,6	0,0	69,6	4,3	52,2
Stary Sącz	5,1	96,1	51,0	86,3	19,6	88,2	86,3	62,7	27,5	7,8	64,7
Chelmiec	4,9	93,9	26,5	85,7	12,2	87,8	81,6	38,8	46,9	0,0	73,5
Gródek nad Dunajcem	1,8	94,4	22,2	83,3	11,1	83,3	77,8	55,6	27,8	0,0	61,1
Grybów – gmina	4,5	93,3	20,0	82,2	0,0	84,4	80,0	73,3	15,6	0,0	68,9
Kamionka Wielka	1,8	94,4	11,1	83,3	0,0	88,9	88,9	72,2	16,7	0,0	77,8
Korzenna	2,6	88,5	15,4	76,9	0,0	80,8	73,1	53,8	30,8	0,0	65,4
Łabowa	1	90,0	10,0	90,0	0,0	90,0	90,0	50,0	30,0	0,0	70,0
Łącko	3,1	93,5	25,8	74,2	12,9	77,4	74,2	0,0	83,9	0,0	54,8
Łososina Dolna	2	90,0	5,0	80,0	10,0	85,0	80,0	55,0	30,0	0,0	65,0
Nawojowa	1,5	86,7	0,0	80,0	0,0	86,7	80,0	6,7	73,3	0,0	66,7
Podegrodzie	2,3	95,7	34,8	82,6	0,0	87,0	82,6	0,0	91,3	0,0	69,6
Rytko	0,8	87,5	37,5	75,0	12,5	75,0	75,0	0,0	75,0	0,0	62,5

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002, dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W roku 2002 na terenie całego powiatu nowosądeckiego oddano do użytku 132 mieszkania o łącznej powierzchni użytkowej 16.478 m². Zdecydowana większość z nich – bo aż 119 – powstała w budownictwie indywidualnym, pozostałe 13 mieszkań miało charakter komunalny. Zdecydowanie wiejski charakter powiatu odzwierciedla się w fakcie, iż nie odnotowanego ani jednego nowego mieszkania wybudowanego przez spółdzielnie, TBS-y, czy też przeznaczonego na sprzedaż. Należy także zwrócić uwagę na dwa fakty; po pierwsze analizując dane z poprzednich lat widać wyraźny trend malejący liczby oddawanych mieszkań, po drugie zaś porównując powiat nowosądecki chociażby z samym miastem Nowy Sącz, gdzie w 2002 r. oddano do użytku blisko 2,5-krotnie więcej mieszkań, widać, iż w tej dziedzinie powiat posiada jeszcze ogromny potencjał rozwojowy. Potwierdza to wskaźnik mieszkań oddawanych do użytku na 1.000 mieszkańców – w powiecie wynosi on tylko 0,7

mieszkania/1000 mieszkańców, co jest najgorszym wynikiem w województwie (średnia dla małopolski wynosi 3,0 mieszkania na 1.000 mieszkańców).

Liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto w 2002 r., potwierdza indywidualny charakter budownictwa w powiecie. Wszystkie z 658 mieszkań budowane są bowiem przez prywatnych inwestorów. Dla porównania w roku poprzedzającym, czyli 2001, rozpoczęto budowę 767 nowych mieszkań (w tym 11 spółdzielczych). Ponadto warto podkreślić, iż w całym województwie małopolskim tylko w mieście Kraków (2.984 mieszkania) oraz powiecie krakowskim (861) rozpoczęto budowę większej ilości mieszkań.

Bezpieczeństwo

Nad przestrzeganiem porządku publicznego i bezpieczeństwem obywateli w Powiecie Nowosądeckim czuwa Komenda Miejska Policji w Nowym Sączu oraz 7 terenowych Komisariatów w następujących miejscowościach: Chełmiec, Grybów, Krynica, Muszyna, Piwniczna, Stary Sącz i Łososina Dolna.

Tabela 37

Przestępstwa kryminalne stwierdzone w rozbiu na podstawowe kategorie przestępstw zaistniałych na terenie powiatu nowosądeckiego w latach 1999 – 2003.

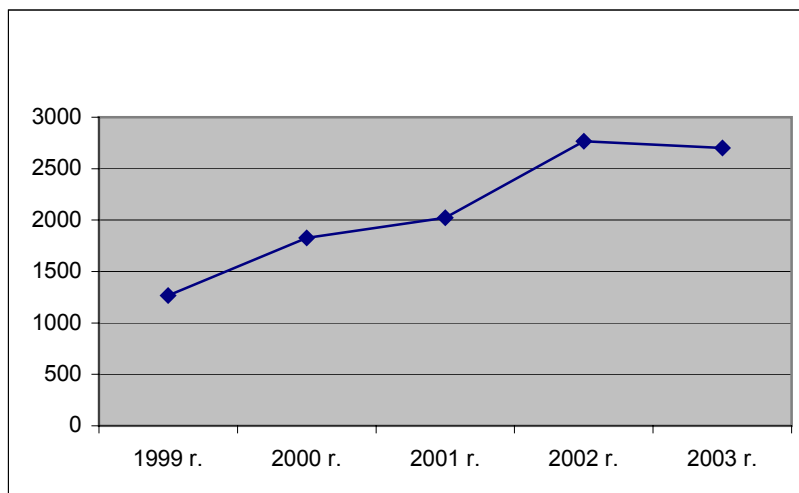
RODZAJ ZAGROŻENIA	LICZBA STWIERDZONYCH PRZESTĘPSTW				
	1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.
Zabójstwa	1	1	1	1	3
Zgwałcenia	7	4	6	8	4
Rozboje i wymuszenia rozbójnicze	37	46	48	48	48
Włamania	639	750	793	620	482
Kradzieże	272	386	445	457	450
Bójki i pobicia	106	122	86	50	43
Inne	204	519	643	538	589
Ogółem	1266	1828	2022	1722	1619

Źródło: dane KM Policji w Nowym Sączu

W 2003 r. na terenie powiatu nowosądeckiego najwięcej zgłoszeń odnotowano w poniedziałki i soboty (po 216), piątki (197) i środy (192).

Wykres 9

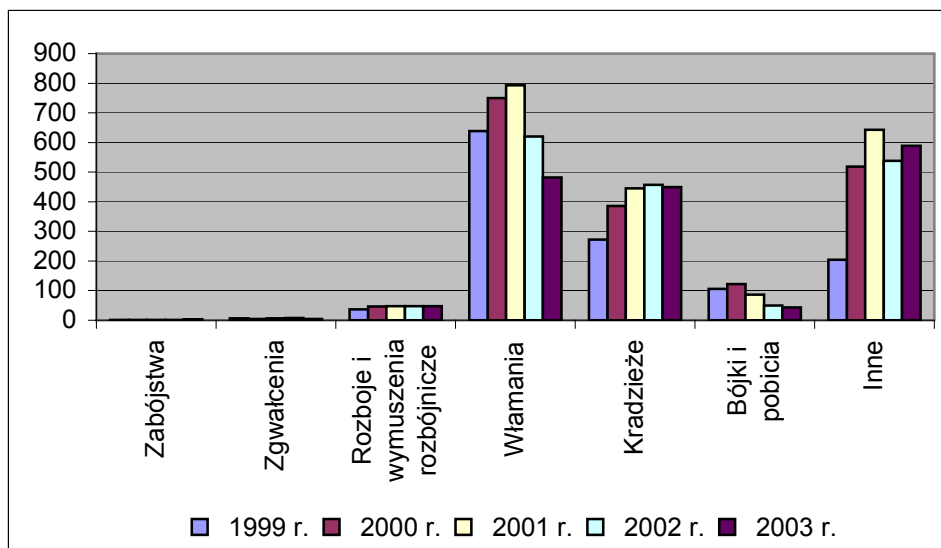
Ogólna liczba przestępstw w latach 1999 - 2003

Źródło: dane KM Policji w Nowym Sączu.

Wykres 10

Przestępstwa popełnione w latach 1999-2003 z podziałem na kategorie

Źródło: dane KM Policji w Nowym Sączu.

Z danych statystycznych KM Policji w Nowym Sączu wynika, że na terenie powiatu nowosądeckiego ogólna liczba przestępstw od 1999 r. do 2002 r. rosła. Natomiast w 2003 r. zanotowano spadek przestępstw stwierdzonych.

Tabela 38

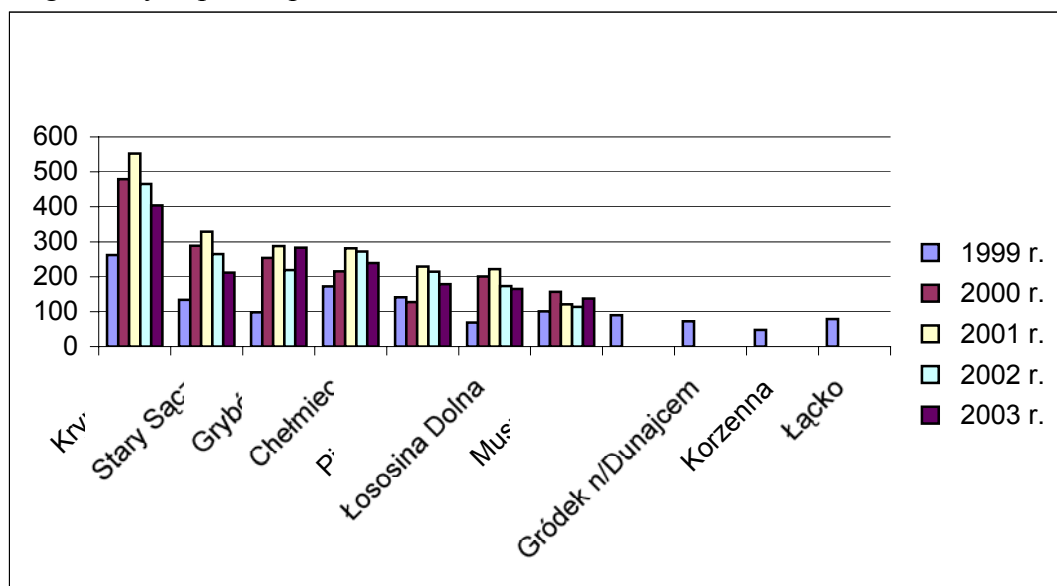
Ilość zgłoszonych przestępstw na terenie poszczególnych komisariatów.

KOMISARIAT	LICZBA ZGŁOSZONYCH PRZESTĘPSTW				
	1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.
Krynica	262	479	552	465	404
Stary Sącz	134	289	329	265	212
Grybów	98	254	288	219	283
Chełmiec	172	215	281	272	239
Piwniczna	141	127	229	214	179
Łososina Dolna	69	201	222	173	165
Muszyna	101	157	121	114	137
Nawojowa	90	Komisariaty przemianowane na posterunki			
Gródek n/Dunajcem	72				
Korzenna	48				
Łącko	79				

Źródło: dane KM Policji w Nowym Sączu.

Wykres 11

Liczba zgłoszonych przestępstw

Źródło: dane KM Policji w Nowym Sączu.

W roku 2000 w związku z Zarządzeniem Komendanta Głównego Policji nr 3/00 z dnia 20 marca 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji nastąpiła reorganizacja struktur jednostek Policji, w związku z czym zredukowano liczbę komisariatów z 11 do 7 nie naruszając przy tym liczby etatów. Komisariat Policji w Gródku n/ Dunajcem został włączony w ramy organizacyjne Komisariatu Policji w Łososinie Dolnej, Komisariat Policji w Łącku przyłączono do Komisariatu Policji w Starym Sączu, natomiast region gmin Nawojowa i Korzenna obsługuje III Rewir Dzielnicy KM Policji w Nowym Sączu.

W 2003 r. na wniosek powiatu nowosądeckiego i gminy Łącko Komendant Miejski Policji w Nowym Sączu w strukturze organizacyjnej Komisariatu Policji w Starym Sączu utworzył Posterunek Policji w Łącku. W 2004r. utworzono kolejne posterunki tj.: Posterunek Policji w Gródku nad Dunajcem, Posterunek Policji w Korzennej i Posterunek Policji w Nawojowej.

Inną kategorię przestępstw stanowią przestępstwa drogowe.

Tabela 39

Zdarzenia drogowe w Powiecie Nowosądeckim.

RODZAJ ZDARZENIA	ZDARZENIA DROGOWE				
	1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.
Wypadki	353	324	322	331	279
Kolizje	797	782	778	864	916

Źródło: dane KM Policji w Nowym Sączu.

W zdarzeniach tych śmierć poniosło odpowiednio w roku:

1999 – 23 osoby,
 2000 – 20 osób,
 2001 – 27 osób,
 2002 – 27 osób,
 2003 - 24 osoby.

Natomiast ranne zostały:

1999 – 536 osób,
 2000 – 458 osób,
 2001 – 482 osoby,
 2002 – 475 osób,
 2003 – 461 osób.

Głównymi przyczynami powstawania zdarzeń drogowych były:

- nadmierna szybkość,
- nieprawidłowe manewry,
- nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu,
- niezachowanie należytego odstępu.

W roku 2001 zatrzymano 282 nietrzeźwych kierujących, co w stosunku do roku poprzedniego stanowi wzrost o 62%. Od 2002 r. nastąpił spadek ilości zatrzymanych kierowców kierujących pod wpływem alkoholu od 244 osób w 2002r. do 143 osoby w 2003 r.

Na terenie powiatu nowosądeckiego zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej realizuje Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej (KM PSP) w Nowym Sączu, wspomagana przez jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu powiatu. W strukturach organizacyjnych KM PSP funkcjonują 3 Jednostki Ratowniczo – Gaśnicze (2 na terenie Nowego Sącza i 1 w Krynicy Zdroju). Ponadto na terenie powiatu działa 99 Ochotniczych Straży Pożarnych, z których 24 należy do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego. W latach 1999 – 2003 jednostki ochrony przeciwpożarowej brały udział w 6.316 akcjach ratowniczych prowadzonych na terenie powiatu nowosądeckiego. Stanowi to około 60% wszystkich akcji podejmowanych przez KM PSP w Nowym Sączu.

Tabela 40

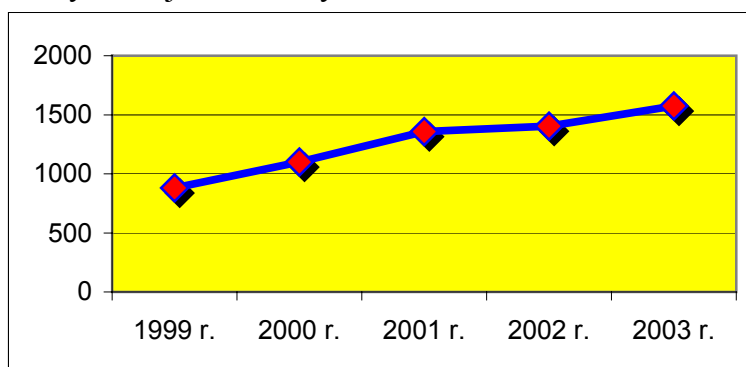
Akcje ratownicze w podziale na rodzaj zdarzenia.

RODZAJ AKCJI	ILOŚĆ PODJĘTYCH AKCJI				
	1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.
Požary	332	289	352	449	531
Miejscowe zagrożenia	513	757	915	856	981
Alarmy fałszywe	37	53	90	98	63
Ogółem	882	1099	1357	1403	1575

Źródło: Dane KM PSP w Nowym Sączu.

Wykres 12

Liczba przeprowadzanych akcji ratowniczych w latach 1999 – 2003.

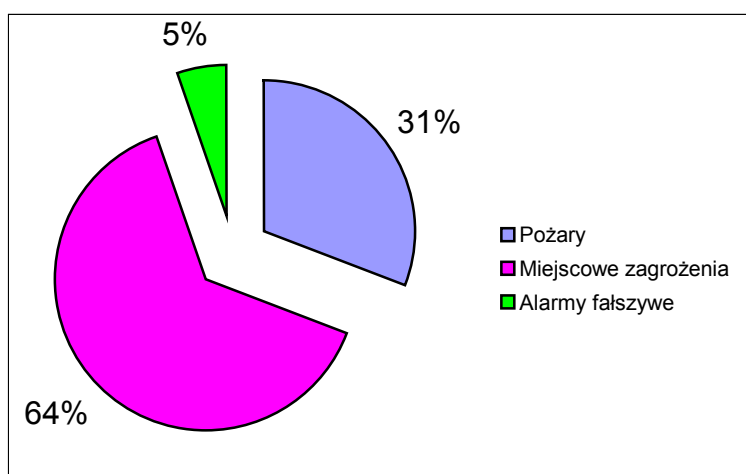

Źródło: Dane KM PSP w Nowym Sączu.

Jak wynika z analizy badań statystycznych, co roku obserwuje się wzrost interwencji podejmowanych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej. W ogólnej liczbie zdarzeń przeważały akcje ratownicze dotyczące usuwania i likwidacji miejscowych zagrożeń, które stanowią co roku około 60 – 70% ogółem podjętych interwencji.

Wykres 13

Procentowy udział poszczególnych rodzajów zdarzeń w ogólnej liczbie przeprowadzanych akcji ratowniczych.

Źródło: Dane KM PSP w Nowym Sączu.

Tabela 41

Ilość zdarzeń na terenie wybranych gmin w latach 1999 - 2003.

GMINA	LICZBA PODJĘTYCH AKCJI					OGÓŁEM
	1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.	
Krynica	198	261	258	287	267	1271
Stary Sącz	145	138	231	158	170	842
Chelmic	117	127	163	177	173	757
Piwniczna	88	104	87	189	111	579

Źródło: KM PSP w Nowym Sączu.

W analizowanym okresie w prowadzonych przez Komendę Miejską Państwowej Straży Pożarnej w Nowym Sączu akcjach udział brało 18.368 załóg oraz 72.338 strażaków.

Tabela 42

Udział poszczególnych jednostek w podejmowanych akcjach.

RODZAJ	ILOŚĆ				
	1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.
Załogi	2.942	2.965	4.626	3.942	3.893
Strażacy	11.609	11.077	18.202	15.905	15.545

Źródło: dane KM PSP w Nowym Sączu.

W analizowanym okresie w wyniku zaistniałych zdarzeń wśród osób poszkodowanych zanotowano:

- ofiary śmiertelne:
  - 1999 r. – 25 osób
  - 2000 r. – 14 osób
  - 2001 r. – 28 osób
  - 2002 r. – 21 osób
  - 2003 r. – 27 osób
- osoby ranne:
  - 1999 r. – 123 osoby
  - 2000 r. – 125 osób
  - 2001 r. – 219 osób
  - 2002 r. – 263 osoby
  - 2003 r. – 327 osób

Straty materialne wyniosły wg szacunków:

- 1999 r. – 43.655.000,60 zł
- 2000 r. – 4.500.000,00 zł
- 2001 r. – 136.113.000,60 zł
- 2002 r. – 10.986.000,00 zł
- 2003 r. – 11.439.000,00 zł

Tabela 43

Podejmowane akcje ratownicze

RODZAJ AKCJI	ILOŚĆ PODJĘTYCH AKCJI		
	1999 r.	2000 r.	2001 r.
Ogółem akcji	1599	1828	2085
Sekcje	849	432	1926
Strażacy	4654	4260	9231

Źródło: dane ZOSP w Nowym Sączu.

W 1999 r. z inicjatywy Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu (jako jeden z pierwszych w kraju) powstał Powiatowy Komitet Zapobiegania Przestępczości. Stanowił on dobrowolną

koalicję lokalnych podmiotów podejmujących działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz profilaktyki na obszarze powiatu nowosądeckiego. Swoje zadania realizowała poprzez wdrażanie różnorodnych programów zapobiegających przestępczości. W 2002r. Komitet zgodnie z ustawą o samorządzie powiatowym przekształcił się w Komisję Bezpieczeństwa i Porządku a w roku 2003 we wspólną Komisję Bezpieczeństwa i Porządku dla powiatu nowosądeckiego i Miasta Nowego Sącza.

Programem wiodącym dla prac Komisji jest przyjęty przez Radę Powiatu Nowosądeckiego „Powiatowy Program Poprawy Bezpieczeństwa na terenie powiatu nowosądeckiego w latach 1999 – 2004”. W ramach tego Programu realizowane są następujące programy:

- 1) Bezpieczna Szkoła,
- 2) Bezpieczne Wakacje,
- 3) Bezpieczne Miasto,
- 4) Bezpieczny Biznes,
- 5) Bezpieczne Ferie,
- 6) Program działań prewencyjnych Policji na wsi,

W 2001r. we współpracy z Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną w Starym Sączu, Starostwo Powiatowe w Nowym Sączu przeprowadziło badania ankietowe we wszystkich szkołach średnich z terenu powiatu nowosądeckiego i miasta Nowego Sącza na podstawie których opracowany został „Raport o zagrożeniach związanych z alkoholizmem, narkotykami, przemocą i sektami” – tych szkołach. W 2003r. badania zostały powtórzone i powstał kolejny „Raport”, na podstawie którego szkoły mogą opracowywać swoje programy przeciwdziałania patologiom.

W roku szkolnym 2003/2004r. Starostwo Powiatowe w Nowym Sączu wspólnie z gminami oraz Ministerstwem Infrastruktury wprowadziło na terenie całego powiatu program „Bezpieczna droga do szkoły”. Programem zostało objętych 3107 uczniów ze 133 szkół podstawowych. W ramach programu każdy uczeń klasy II otrzymał książkę pt. „Bezpieczna droga do szkoły” oraz opaskę odblaskową. Program będzie realizowany corocznie.

Ponadto co roku we współpracy z PCK organizowane są zawody Powiatowych Drużyn Sanitarnych, które mają na celu edukację młodzieży w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w stanach zagrożenia życia.

Grupy społeczne wymagające wsparcia

W powiecie nowosądeckim zamieszkiwało w roku 2002 38.378 osób niepełnosprawnych oznacza to, iż co piąty mieszkaniec nowosądeckizny zalicza się do tej kategorii. Udział niepełnosprawnych kobiet wynosi 52,71% (jest ich w skali powiatu 20.228), natomiast mężczyzn – 47,29% (jest ich 18.150). Najwyższy odsetek osób niepełnosprawnych zamieszkuje gminy: Korzenna (22,53% wszystkich mieszkańców gminy), Podegrodzie (22,19%), Piwniczna-Zdrój (22,05%) oraz Łososina Dolna (22,04%). Z kolei najmniej niepełnosprawnych mieszka w gminach: Łabowa (17,40% wszystkich mieszkańców), Kamionka Wielka (17,49%) oraz Rytro (17,84%).

Pomijając w analizie osoby niepełnosprawnie biologiczne (jest ich w powiecie 3.717) liczba osób posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, wydanych przez uprawniony do tego organ, wynosi 34.661. Udział osób niepełnosprawnych prawnie w ogólnej liczbie ludności powiatu wynosi 17,98%. Niepełnosprawnych prawnie kobiet jest w powiecie 18.052 (52,08% wszystkich niepełnosprawnych), mężczyzn zaś – 16.609 (47,92%). Rozkład osób niepełnosprawnych prawnie w poszczególnych gminach powiatu jest bardzo zbliżony do rozkładu charakteryzującego niepełnosprawnych ogółem.

Tabela 44

Osoby niepełnosprawne prawnie w powiecie nowosądeckim, 2002 r.

	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Aktywni zawodowo	Udział osób niepełnosprawnych w ludności ogółem	Udział aktywnych zawodowo niepełnosprawnych w niepełnosprawnych ogółem
Powiat nowosądecki	34 661	16 609	18 052	5 286	17,98%	15,25%
Grybów – miasto	1 246	581	665	186	19,88%	14,93%
Krynica-Zdrój	2 828	1 366	1 462	354	16,48%	12,52%
Muszyna	1 737	833	904	164	15,82%	9,44%
Piwniczna-Zdrój	2 084	997	1 087	141	20,42%	6,77%
Stary Sącz	3 697	1 785	1 912	470	17,04%	12,71%
Chelmec	3 952	1 872	2 080	744	17,14%	18,83%
Gródek nad Dunajcem	1 941	976	965	263	22,14%	13,55%
Grybów – gmina	3 713	1 761	1 952	480	17,13%	12,93%
Kamionka Wielka	1 429	700	729	151	16,40%	10,57%
Korzenna	2 736	1 272	1 464	729	20,95%	26,64%
Łabowa	783	376	407	128	15,52%	16,35%
Łącko	2 633	1 244	1 389	397	18,11%	15,08%
Łososina Dolna	1 881	896	985	378	19,93%	20,10%
Nawojowa	1 239	618	621	212	16,93%	17,11%
Podegrodzie	2 182	1 048	1 134	445	19,51%	20,39%
Rytko	580	284	296	44	15,92%	7,59%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Podstawowe informacje ze Spisów Powszechnych w gminach województwa małopolskiego”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2003.

Szczególną uwagę należy zwrócić na współczynnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, gdyż to praca bardzo często stanowi najlepszą formę rehabilitacji dla tych osób. Niestety tylko 15,25% osób niepełnosprawnych prawnie jest aktywnych zawodowo, a nie można ponadto zapominać, iż zasób osób aktywnych zawodowo tworzą oprócz osób pracujących również osoby bezrobotne, co jeszcze obniża liczbę pracujących niepełnosprawnych. Najwyższymi wskaźnikami aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych mogą pochwalić się gminy: Korzenna (26,64%), Podegrodzie (20,39%) oraz Łososina Dolna (20,10%), najmniej niepełnosprawnych aktywnych zawodowo mieszka w Piwnicznej-Zdrój (6,77% wszystkich niepełnosprawnych gminy) oraz Rytko (7,59%).

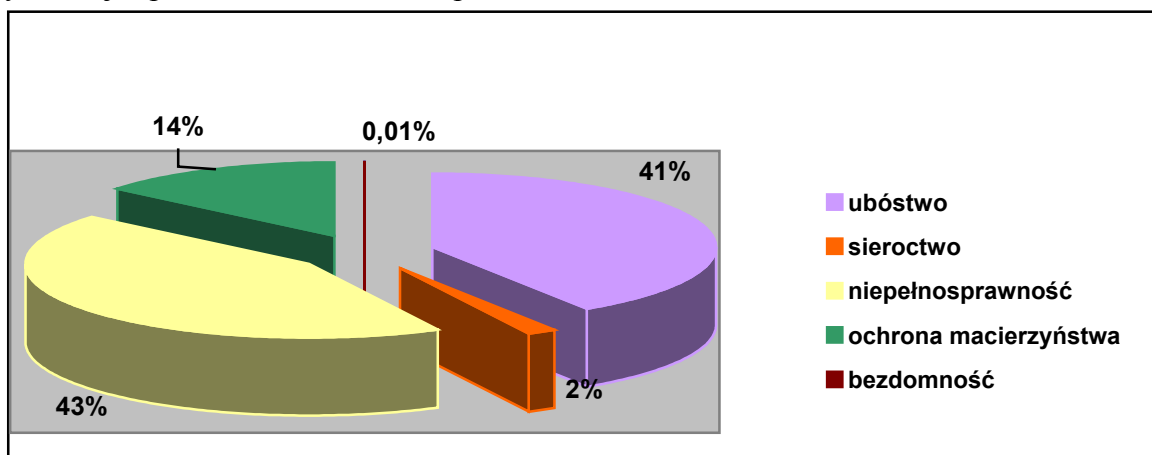
Spśród najczęściej występujących dysfunkcji społecznych pracownicy gminnych ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu nowosądeckiego wymieniają: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność oraz alkoholizm. Szczególnie niepokojącym ze społecznego punktu widzenia na przestrzeni ostatnich lat jest proces utrwalania się ubóstwa. Popadanie w ubóstwo zależy od szeregu czynników zarówno demograficznych jak i społeczno – ekonomicznych. Są to zarówno takie czynniki jak: wzrost kosztów utrzymania, niekorzystna w rodzinie relacja osób posiadających własne źródło utrzymania do liczby osób utrzymywanych, jak i inne czynniki związane z procesem transformacji ustrojowej np. z bezrobociem. Powiat nowosądecki należy do regionów o szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Z danych przekazanych przez ośrodki pomocy społecznej wynika, że w powiecie nowosądeckim ogółem ubóstwem dotkniętych jest około 4 300 rodzin, z czego w większości są to rodziny

wielodzietne. W środowiskach wielodzietnych dotkniętych ubóstwem występują często dodatkowe dysfunkcje, jak np. alkoholizm, bezradność w sprawach życiowych, przemoc, co w konsekwencji doprowadza do głębokiej patologii społecznej i rozkładu rodziny.

Innym niepokojącym zjawiskiem, którego nasilenie obserwuje się od kilku lat jest wzrost liczby osób niepełnosprawnych zwłaszcza w młodszych grupach wiekowych. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w stale pogarszającym się stanie zdrowia mieszkańców, zwłaszcza terenów wiejskich o wysokim poziomie bezrobocia.

Wykres 14

Dysfunkcje społeczne mieszkańców powiatu

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Sączu na podstawie informacji rocznej złożonej przez gminne ośrodki pomocy społecznej, 2000 r.

Tabela 45

Zestawienie najczęściej występujących dysfunkcji społecznych w poszczególnych gminach powiatu nowosądeckiego wg stanu na dzień 31.12.2000 r.

Lp.	Gmina	Ubóstwo		Sieroctwo		Bezdomność w liczbach bezwzględnych	Ochrona macierzyństwa		Niepełnospraw ność	
		W liczbach bezwzględ nych	w % do ogółu mieszkań ców	w liczbach bezwzględ nych	w % do ogółu mieszkań ców		w liczbach bezwzględ nych	w % do ogółu mieszka ńców		
1.	Chelmiec	84	0,38	3	0,01	-	188	0,86	491	2,25
2.	Rytro	11	0,30	-	-	-	28	0,76	87	2,38
3.	Kamionka Wielka	131	1,60	2	0,02	-	84	1,03	142	1,74
4.	Piwniczna	540	5,46	62	0,62	-	80	0,80	403	4,07
5.	Stary Sącz	158	0,64	-	-	-	123	0,57	382	1,79
6.	Muszyna	30	0,27	1	0,009	-	25	0,23	202	1,86
7.	Krynica	476	2,62	5	0,02	1	113	0,62	364	2,00
8.	Łososina Dolna	27	0,28	-	-	-	26	0,27	163	1,74
9.	Grybów miasto	199	3,24	1	0,01	-	20	0,32	189	3,08
10.	Grybów gmina	926	4,39	62	0,29	-	149	0,70	287	1,36
11.	Łabowa	87	1,78	1	0,02	1	52	1,06	63	1,29
12.	Podegrodzie	360	3,32	1	0,009	-	97	0,89	279	2,58
13.	Gródek	565	6,98	27	0,33	-	74	0,91	83	1,02
14.	Korzenna	135	1,04	5	0,03	-	126	0,97	680	5,27

15.	Nawojowa	156	2,22	-	-	-	67	0,95	67	0,95
16.	Łącko	64	0,44	-	-	-	104	0,73	330	2,31
17.	RAZEM	3 949	2,18	170	0,09	2	1 356	0,73	4 212	2,23

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Sączu na podstawie rocznej informacji złożonej przez gminne ośrodki pomocy społecznej, 2000 r.

Tabela 46

Główne przyczyny korzystania z usług ośrodków pomocy społecznej wg stanu na 31 grudnia 2000 r.

Lp.	Gmina	Długotrwała choroba		Bezradność w sprawach opiekuńczych		Narkomania w liczbach bezwzględnych	Alkoholizm		Przystosowanie po zakładzie karnym	
		w liczbach bezwzględnych	w % do ogółu mieszkańców	w liczbach bezwzględnych	w % do ogółu mieszkańców		w liczbach bezwzględnych	w % do ogółu mieszkańców	w liczbach bezwzględnych	w % do ogółu mieszkańców
1.	Chełmiec	397	1,82	199	0,91	-	20	0,09	-	-
2.	Rytro	23	0,62	9	0,24	-	4	0,10	-	-
3.	Kamionka Wielka	166	2,03	165	2,02	-	15	0,18	1	0,01
4.	Piwniczna	481	4,86	309	3,12	-	73	0,73	3	0,03
5.	Stary Sącz	145	0,68	210	0,98	-	12	0,05	-	-
6.	Muszyna	175	1,61	29	0,26	-	12	0,11	-	-
7.	Krynica	407	2,24	78	0,42	-	37	0,20	12	0,06
8.	Łososina Dolna	49	0,52	9	0,09	-	10	0,10	-	-
9.	Grybów miasto	117	1,90	5	0,08	-	26	0,42	-	-
10.	Grybów gmina	133	0,63	280	1,32	-	48	0,22	-	-
11.	Łabowa	61	1,25	26	0,53	-	20	0,41	1	0,02
12.	Podegrodzie	324	2,99	56	0,51	-	16	0,14	3	0,02
13.	Gródek	111	1,37	246	3,04	-	11	0,13	5	0,06
14.	Korzenna	292	2,26	342	2,65	-	6	0,04	5	0,03
15.	Nawojowa	149	2,12	64	0,91	-	12	0,17	1	0,01
16.	Łącko	196	1,37	209	1,46	-	3	0,02	-	-
17.	RAZEM	3 226	1,77	2 236	1,16	-	325	0,19	31	0,015

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Sączu na podstawie informacji rocznej złożonej przez gminne ośrodki pomocy społecznej, 2000 r.

W skali województwa małopolskiego największy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, udzielonej przez powiatowe centra pomocy rodzinie i ośrodki pomocy społecznej w gminach (łącznie), w stosunku do ogółu mieszkańców powiatu utrzymuje się w powiatach:

- limanowskim - 32,4 %
- nowosądeckim – 29,8 %
- dąbrowskim – 24,4 %
- tarnowskim – 23,9 %

Najmniejszy, w skali województwa małopolskiego odsetek korzystających za wsparcia pomocy społecznej wystąpił w powiatach:

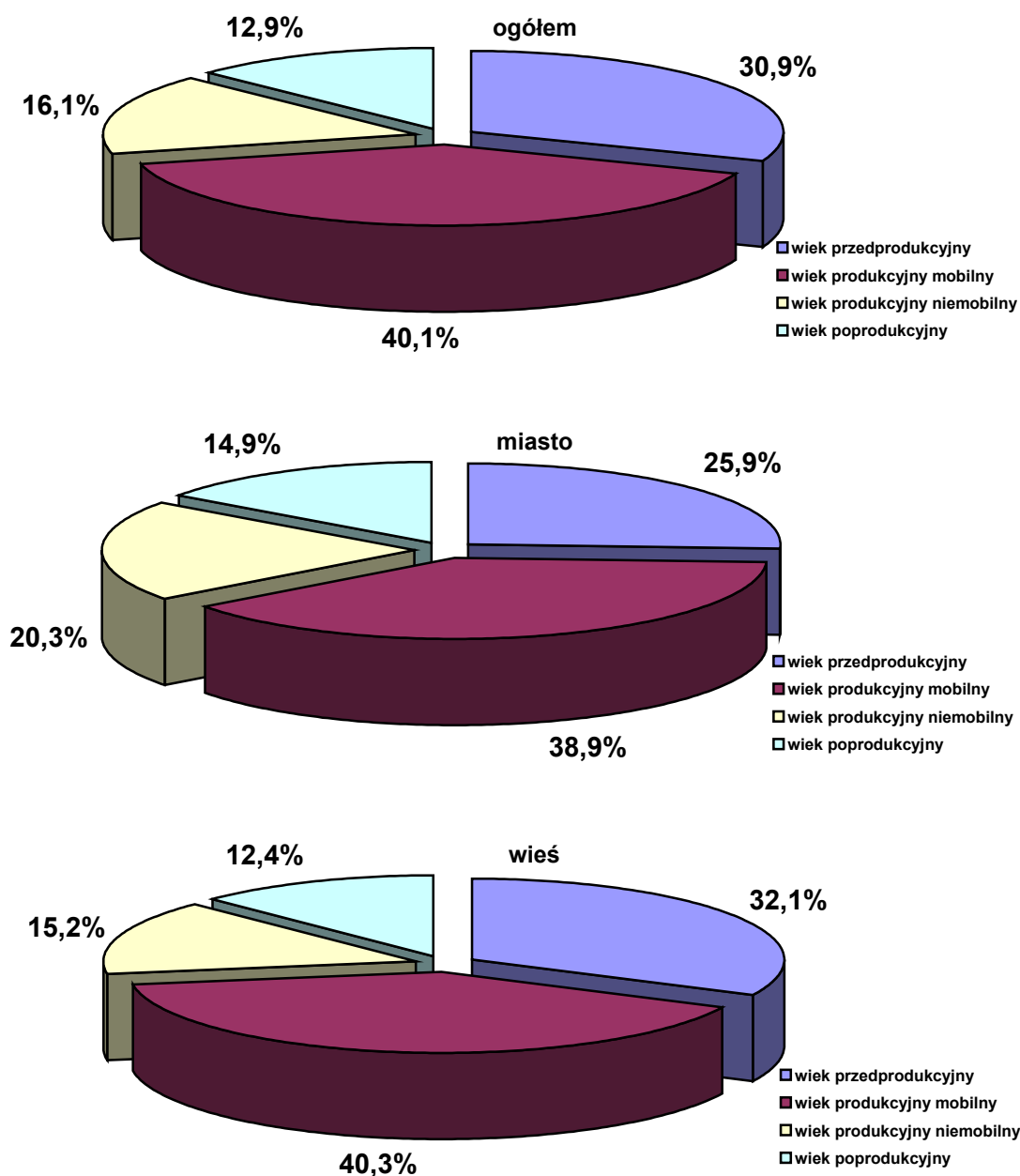
- krakowskim (grodzkim) – 6,8 %
- krakowskim - 8,9 %
- oświęcimskim - 9,3 %
- wadowickim - 9,3 %

Rynek pracy

W wieku przedprodukcyjnym znajduje się 30,9% populacji. W wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lat) jest ponad 40% populacji powiatu, a około 16% populacji jest w wieku produkcyjnym niemobilnym (45-59/64 lat). Z kolei 12,9% ludności osiągnęło wiek poprodukcyjny (powyżej 59/64 lat). Poszczególne gminy powiatu dysponują zbliżonym potencjałem – nie ma dużych odchyłeń od średniej. Porównując poszczególne wskaźniki dla gmin wiejskich i miejskich należy stwierdzić, iż bardziej prężną strukturą ludności dysponują gminy wiejskie.

Wykres 15

Struktura wiekowa ludności powiatu nowosądeckiego, 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002, dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Według danych Spisu Powszechnego 59,49% mieszkańców Sądeczyny utrzymuje się z dochodów z pracy. Dochody z pracy najemnej są źródłem utrzymania dla 43,76% mieszkańców, natomiast 15,73% pracuje na własny rachunek (w tym w swoim gospodarstwie rolnym/działce rolnej – 9,95% wszystkich mieszkańców). Ponad 40% mieszkańców utrzymuje się z pozostałych źródeł (w tym z emerytur – 10,65%, oraz z rent – 21,46%). Nie udało się ustalić źródeł utrzymania ok. 0,5% wszystkich mieszkańców powiatu.

Spośród gmin sądeckich najwyższy odsetek utrzymujących się z pracy zamieszkuje gminy Muszyna (62,22% mieszkańców) oraz Kamionka Wielka (62,18%). Najmniej osób utrzymujących się z pracy jest w Piwnicznej Zdrój (49,80%) oraz Rytro (52,57%).

Tabela 47

Ludność powiatu według głównego źródła utrzymania (w %), 2002 r.

	Ogółem	Utrzymująca się							nie ustalono
		z pracy				z pozostałych źródeł			
		razem	najemnej	na rachunek własny		razem	w tym		
				razem	w tym w swoim gosp. rolnym		z emerytury	z rent	
Powiat nowosądecki	100,00	59,49	43,76	15,73	9,95	40,02	10,65	21,46	0,49
Grybów –miasto	100,00	59,16	50,53	8,63	3,22	40,84	13,32	20,11	0,00
Krynica-Zdrój	100,00	58,83	45,86	12,97	4,69	39,68	15,60	16,66	1,49
Muszyna	100,00	62,22	53,00	9,22	3,45	37,20	10,94	18,51	0,58
Piwniczna-Zdrój	100,00	49,80	40,85	8,96	2,24	49,62	10,11	29,24	0,58
Stary Sącz	100,00	60,15	47,25	12,90	5,27	39,74	10,80	20,53	0,11
Chełmiec	100,00	61,88	46,73	15,14	8,17	38,02	9,80	19,56	0,10
Gródek nad Dunajcem	100,00	54,09	33,60	20,49	15,81	42,36	7,96	27,33	3,55
Grybów – gmina	100,00	58,95	42,08	16,87	12,78	40,66	12,35	20,64	0,39
Kamionka Wielka	100,00	62,18	51,86	10,32	5,89	37,82	10,36	18,61	0,00
Korzenna	100,00	60,91	36,25	24,66	21,33	39,09	9,40	23,38	0,00
Łabowa	100,00	59,88	46,14	13,74	8,82	40,12	7,02	22,68	0,00
Łącko	100,00	59,94	37,15	22,78	17,42	39,59	10,67	22,00	0,47
Łososina Dolna	100,00	61,85	36,73	25,13	19,94	38,08	8,90	23,24	0,06
Nawojowa	100,00	59,22	46,14	13,08	7,09	40,10	7,71	23,29	0,68
Podegrodzie	100,00	61,81	41,92	19,88	14,70	38,19	8,73	22,80	0,01
Rytro	100,00	52,57	46,94	5,63	1,56	47,38	10,68	25,28	0,05

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Podstawowe informacje ze Spisów Powszechnych w gminach województwa małopolskiego”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2003.

W powiecie ponad połowa mieszkańców (53,86%) posiada własne źródło utrzymania, natomiast 45,65% osób jest utrzymywanych przez innych. Gmina Łabowa jest jedynym przypadkiem w skali powiatu, gdzie liczba osób posiadających własne źródło utrzymania (48,40% mieszkańców) jest mniejsza od liczby osób utrzymywanych (51,60%), w pozostałych gminach przeważają osoby posiadające własne źródło utrzymania.

Tabela 48

Ludność powiatu posiadająca własne źródło utrzymania (w %), 2002 r.

	Udział w ludności ogółem	Utrzymująca się						
		z pracy				z pozostałych źródeł		
		razem	najmniej	na rachunek własny		razem	w tym	
				razem	w tym w swoim gosp. rolnym		z emerytur y	z rent
Powiat nowosądecki	53,86	51,14	36,51	14,63	10,27	48,86	15,45	25,60
Grybów –miasto	56,88	48,88	41,08	7,80	3,81	51,12	18,26	24,09
Krynica-Zdrój	57,72	49,90	38,82	11,07	4,24	50,10	22,20	20,80
Muszyna	54,51	53,19	44,74	8,45	3,71	46,81	15,32	23,39
Piwniczna-Zdrój	50,35	42,84	34,66	8,17	2,59	57,16	14,66	32,78
Stary Sącz	53,18	51,72	40,73	10,98	5,44	48,28	15,55	24,31
Chelmiec	53,64	54,03	39,67	14,36	9,26	45,97	13,99	23,65
Gródek nad Dunajcem	49,73	46,12	27,45	18,67	14,91	53,88	12,96	32,16
Grybów – gmina	53,76	50,00	33,27	16,72	13,69	50,00	17,46	25,12
Kamionka Wielka	53,44	52,93	43,27	9,66	6,53	47,07	14,22	23,73
Korzenna	56,47	51,93	28,71	23,22	21,11	48,07	13,79	27,95
Łabowa	48,40	53,44	39,27	14,17	10,52	46,56	10,40	27,40
Łącko	53,56	51,84	31,04	20,80	17,20	48,16	15,91	25,92
Łososina Dolna	54,29	52,78	30,44	22,34	18,40	47,22	13,60	27,94
Nawojowa	52,59	52,13	39,73	12,40	8,03	47,87	12,34	26,59
Podegrodzie	55,75	53,83	33,77	20,06	15,97	46,17	12,44	27,21
Rytko	50,34	45,26	40,73	4,53	1,47	54,74	15,05	27,97

Wartości nie zawsze sumują się do 100% z powodu osób o nieustalonym źródle utrzymania.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Podstawowe informacje ze Spisów Powszechnych w gminach województwa małopolskiego”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2003.

Tabela 49

Ludność powiatu nieposiadająca własnego źródła utrzymania, 2002r. (w %)

	Udział w ludności ogółem	Utrzymująca się						
		z pracy				z pozostałych źródeł		
		razem	najmniej	na rachunek własny		razem	w tym	
				razem	w tym w swoim gosp. rolnym		z emerytur y	z rent
Powiat nowosądecki	45,65	69,98	52,79	17,20	9,68	30,02	5,10	16,79
Grybów –miasto	43,12	72,73	63,00	9,73	2,44	27,27	6,81	14,87
Krynica-Zdrój	40,79	73,61	57,49	16,13	5,50	26,39	6,83	11,41
Muszyna	44,91	73,99	63,71	10,28	3,18	26,01	5,76	12,83
Piwniczna-Zdrój	49,07	57,54	47,67	9,87	1,92	42,46	5,57	25,96
Stary Sącz	46,71	69,90	54,79	15,11	5,10	30,10	5,41	16,27
Chelmiec	46,26	71,12	55,03	16,09	6,94	28,88	4,98	14,85
Gródek nad Dunajcem	46,73	66,68	42,69	23,99	17,96	33,32	3,25	24,26
Grybów – gmina	45,85	69,96	52,77	17,19	11,83	30,04	6,47	15,57
Kamionka Wielka	46,56	72,79	61,73	11,06	5,15	27,21	5,94	12,74
Korzenna	43,53	72,57	46,04	26,53	21,60	27,43	3,71	17,45
Łabowa	51,60	65,92	52,59	13,33	7,22	34,08	3,84	18,25
Łącko	45,96	69,99	44,66	25,33	17,85	30,01	4,68	17,65
Łososina Dolna	45,65	72,73	44,26	28,48	21,79	27,27	3,32	17,68
Nawojowa	46,73	68,06	54,02	14,04	6,14	31,94	2,60	19,92

Podegrodzie	44,24	71,87	52,20	19,66	13,10	28,13	4,04	17,24
Rytko	49,60	60,04	53,29	6,75	1,66	39,96	6,25	22,58

Wartości nie zawsze sumują się do 100% z powodu osób o nieustalonym źródle utrzymania.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Podstawowe informacje ze Spisów Powszechnych w gminach województwa małopolskiego”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2003.

W powiecie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada aż 76 osób w wieku nieprodukcyjnym (jest to jednak spowodowane szczególnie wysokim udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym). Z pozostałych powiatów województwa tylko powiat limanowski posiada wskaźnik wyższy (78 osób). W gminach powiatu nowosądeckiego najniższe wskaźniki występują w gminach Muszyna (68 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) i Krynica-Zdrój (71 osób), natomiast najwyższe w gminach Korzenna (83 osoby) i Grybów (82 osoby).

Współczynnik aktywności zawodowej w powiecie wynosi 53,6%, natomiast wskaźnik zatrudnienia 40,5%. Wskaźniki dla województwa małopolskiego wynoszą odpowiednio 54,1% oraz 43,7%, są więc nieco wyższe.

Osób pracujących w gospodarce narodowej jest w powiecie 16.457 (2,8% wszystkich pracujących w gospodarce narodowej w województwie małopolskim). Na 1.000 mieszkańców przypada więc 85 pracujących w gospodarce narodowej, daje to powiatowi 20 pozycję w całym województwie. W sektorze publicznym zatrudnionych jest 10.114 osób (61,46%), natomiast w sektorze prywatnym – 6.343 osoby (38,54%).

Tabela 50

Pracujący w gospodarce narodowej, 2002 r.

	Ogółem	Sektor rolniczy	Sektor przemysłowy	Usługi rynkowe	Usługi nierynkowe
Powiat nowosądecki	16 457	327	4 291	4 922	6 917
Grybów –miasto	890	1	228	243	418
Krynica-Zdrój	3 308	7	427	1 079	1 795
Muszyna	1 505	1	427	500	577
Piwniczna-Zdrój	758	77	228	235	218
Stary Sącz	1 660	91	374	529	666
Chelmiec	1 737	6	905	291	535
Gródek nad Dunajcem	593	2	171	90	330
Grybów – gmina	1 983	40	720	782	441
Kamionka Wielka	392	6	104	73	209
Korzenna	585	2	120	134	329
Łabowa	295	48	65	32	150
Łącko	697	4	83	252	358
Łososina Dolna	648	1	165	224	258
Nawojowa	574	23	121	217	213
Podegrodzie	617	18	78	205	316
Rytko	215	-	75	36	104

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej wynosiło w 2002 r. 1.733,30 zł (ponad 300 zł mniej, niż średnia wojewódzka). Analizując ostatnie dostępne dane statystyczne (październik 2002 r.) dotyczące wynagrodzeń pracowników pełnozatrudnionych zwraca uwagę znaczna różnica pomiędzy średnim wynagrodzeniem w sektorze publicznym (1.866,53 zł) a wynagrodzeniem w sektorze prywatnym (1.250,43 zł).

Wart podkreślenia jest fakt, iż poziom przeciętnego wynagrodzenia brutto w tym miesiącu (1.640,49 zł) został osiągnięty wyłącznie przez pracowników legitymujących się wykształceniem wyższym (2.431,55 zł). Pracownicy pełnozatrudnieni z wykształceniem policealnym zarabiali przeciętnie 1.617,30 zł, ze średnim zawodowym – 1.613,74 zł, ze średnim ogólnokształcącym – 1.510,26 zł, z zasadniczym (zawodowym) – 1.183,84 zł oraz z podstawowym – 1.162,32. Widać więc bardzo silną korelację pomiędzy poziomem wykształcenia a uzyskiwanym wynagrodzeniem.

Niestety porównanie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia osiąganego w powiecie nowosądeckim do średniej wojewódzkiej (2.090,61) jest bardzo niekorzystne. Tylko 23,6% pracowników powiatu nowosądeckiego uzyskuje wynagrodzenie większe od średniej wojewódzkiej. Największa grupa, bo 35,5% uzyskuje wynagrodzenie w granicach 50-75% średniej wojewódzkiej (1.045,32-1.567,96 zł).

Identyfikacja problemów

Jak już wskazano jedną z głównych, o ile nie najważniejszą determinantą rozwoju lokalnego społeczności jest jej kondycja społeczna – demograficzna, infrastrukturalna, edukacyjna itp. W przypadku powiatu nowosądeckiego stan tej kondycji jest zadowalający, przy czym można wskazać na szereg problemów, z jakimi muszą uporać się lokalne społeczności, by móc jak najpełniej realizować misję podniesienia jakości życia w regionie.

Na podstawie zaprezentowanej analizy można określić następujące główne problemy w szeroko definiowanej sferze społecznej:

w zakresie czynników społecznych:

- niedostateczna opieka nad dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną
- mała dostępność do specjalistycznej opieki medycznej i rehabilitacji

w zakresie czynników ekonomicznych:

- niskie dochody
- wysoki poziom bezrobocia
- trudna sytuacja materialna ludności rolniczej
- mała oferta alternatywnych miejsc pracy dla mieszkańców wsi

w zakresie czynników infrastrukturalnych (infrastruktura „mięka”):

- brak dróg rowerowych przy głównych ciągach komunikacyjnych
- mała różnorodność ofert dotyczących imprez kulturalnych
- małe zainteresowanie osób dorosłych życiem kulturalnym

W zakresie czynników środowiskowych:

- niebezpieczne drogi
- zagrożenia silnymi wiatrami i powodzią
- zagrożenia ze strony użytkowników dróg (stan techniczny pojazdów, alkoholizm)

w zakresie czynników edukacyjnych:

- niska świadomość ekologiczna mieszkańców
- niski poziom rozwoju fizycznego
- niewystarczające wyposażenie szkół w pomoce dydaktyczne
- zły stan techniczny bazy szkół.

III. PLANOWANE ZADANIA I PROJEKTY

Poniżej zestawiono najważniejsze zadania i projekty, podzielone według obszarów tematycznych. Przy wybranych, tych których stopień przygotowania do realizacji jest znaczny podano krótką charakterystykę wyjściową. Hierarchia zadań oraz grup zadań została ustalona w oparciu o konsultacje społeczne, przeprowadzane w czasie konstruowania dokumentu. Hierarchia zawiera także te projekty, które zostały zgłoszone w czasie konsultacji społecznych.

III.1 Zadania i projekty z zakresu potencjału gospodarczego i zmian w strukturze gospodarczej terenu

1.1. Utworzenie Nowosądeckiego Parku Przemysłowego zlokalizowanego na terenie powiatu nowosądeckiego

Celem przedsięwzięcia jest wzrost konkurencyjności gospodarczej powiatu nowosądeckiego poprzez stworzenie warunków do lokalizacji działalności gospodarczej przyczyniającej się do wzrostu liczby nowych miejsc pracy oraz rozwoju przedsiębiorstw nowoczesnych technologii.

Stworzenie parku przemysłowego w powiecie nowosądeckim daje możliwość rozwoju na jego terenie przedsiębiorstw z branż wysokich technologii, priorytetowych z punktu widzenia polskiej gospodarki. Bliskość zaplecza naukowego (Nowy Sącz, Kraków, Tarnów), możliwość zatrudnienia wysoko kwalifikowanej kadry pozwoli na stworzenie atrakcyjnych warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej w tym zakresie oraz zacieśniania powiązań nauki z praktyką gospodarczą. Jednocześnie występuje potrzeba stworzenia odpowiednich warunków i udogodnień (organizacyjnych, prawnych, podatkowych oraz administracyjnych) dla otwierania, prowadzenia i rozwoju przedsiębiorstw.

W ramach realizacji programu należy:

- przeprowadzić analizę potencjalnych lokalizacji parku oraz dokonać wyboru terenu dobrze skomunikowanego, na obszarze przeznaczonym na tego typu inwestycje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- zapewnić uregulowanie statusu prawnego terenów włączonych do parku,
- powołać zespół ds. utworzenia Nowosądeckiego Parku Przemysłowego,
- przygotować koncepcję funkcjonowania parku (w tym ulgi w podatkach i opłatach lokalnych),
- przygotować listy intencyjnych do przyszłych udziałowców spółki oraz zawrzeć porozumienie w sprawie zakresu zadań i harmonogramu utworzenia parku,
- opracować studium wykonalności dla Nowosądeckiego Parku Przemysłowego,
- pozyskać i przeszkolić kadrę konieczną dla funkcjonowania spółki,
- powołać spółkę koordynującą (akcyjną lub z o.o.), której udziałowcami będą: samorząd powiatowy, samorządy gminne, agencja rozwoju regionalnego fundusze regionalne, przedsiębiorcy lokalni, itp.,
- powołać w ramach spółki jednostkę administrującą parkiem, realizującą zadania z zakresu:
  - obrotu i administracji, świadczenia usług najmu nieruchomości,
  - zabezpieczenia mienia,
  - świadczenia usług logistycznych,
  - obsługi prawnej i księgowo-finansowej,
  - prowadzenia negocjacji z potencjalnymi inwestorami,

- transferu technologii,
- świadczenia usług doradztwa biznesowego (opracowywanie biznes planów, pomoc przy sporządzaniu wniosków kredytowych oraz wniosków o uzyskanie środków z Unii Europejskiej).

1.2. Rozwój i wzmocnienie lokalnych instytucji otoczenia biznesu, poprzez stworzenie platformy współpracy istniejących instytucji

Działalność instytucji otoczenia biznesu jest czynnikiem decydującym o atrakcyjności gospodarczej jednostki samorządowej. Instytucje te wspierają rozwój sieci kooperacyjnych, pozyskiwanie środków zewnętrznych, transfer technologii, itp. Wspieranie lokalnych instytucji otoczenia biznesu jest ważnym zadaniem dla władz lokalnych, gdyż ich dobre funkcjonowanie jest ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój gospodarczy regionu.

Etapy:

1. Inwentaryzacja instytucji otoczenia biznesu działających na terenie powiatu.
2. Przygotowanie koncepcji platformy współpracy władz powiatu i gmin z instytucjami otoczenia biznesu.
3. Zaproszenie do współpracy przedstawicieli IOB

1.3. Usprawnienie obsługi inwestorów

Dla inwestorów szukających terenów dla lokalizacji przedsiębiorstw ważne jest szybkie i sprawne załatwienie niezbędnych formalności, kompetencja urzędników odpowiadających za kontakt z inwestorami oraz posiadanie przez nich aktualnych informacji dotyczących możliwości inwestowania na terenie powiatu, itp.

W wyniku realizacji zadania w ramach struktury starostwa powstanie komórka zajmująca się kompleksową obsługą przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów. Pracownicy zajmujący się ich obsługą będą posiadali pełną i aktualną informację dotyczącą możliwości inwestowania na obszarze powiatu, w tym przygotowane oferty inwestycyjne. Wszelkie sprawy dotyczące inwestowania w powiecie inwestor będzie mógł załatwiać w jednym miejscu (zasada „jednego okienka”). Dodatkowo, zostanie utworzone w starostwie stanowisko, w ramach którego pracownik starostwa będzie pomagał przedsiębiorcom w wypełnianiu wniosków o dofinansowanie inwestycji.

Etapy:

1. Analiza istniejących procedur i mechanizmów obsługi inwestorów wewnętrznych pod kątem jej usprawnienia.
2. Opracowanie kompleksowego systemu obsługi inwestorów.
3. Specjalistyczne szkolenia dla urzędników zaangażowanych w obsługę przedsiębiorców i inwestorów zewnętrznych.
4. Sporządzenie rocznego planu działań dla osób/komórek odpowiadających za współpracę z inwestorami zewnętrznymi

1.4. Stworzenie systemu ofert dla inwestorów

Zadanie polega na rozpoznaniu zasobów terenu, obiektów i lokali oferowanych inwestorom na terenie gmin powiatu nowosądeckiego, także w kontekście ustaleń planistycznych (przeznaczenia gruntów w planach) i określenie pożądanej wielkości zasobu wraz z ustaleniem jego przeznaczenia (cel ewentualnego inwestowania, branże itp.) oraz warunków, które należy spełnić, ażeby oferta była możliwie dobra (inwestycje infrastrukturalne). Także warunków na jakich dany zasób może zostać wykorzystany (ustalenia planistyczne i/lub warunki użytkowania – wynajmu, dzierżawy).

System ofert dla inwestorów jest narzędziem wspierającym rozwój gospodarczy oraz niezbędnym dla promocji gospodarczej powiatu.

Oferty będą zawierać:

- informacje o możliwościach inwestowania i rozwoju,
- ogólne informacje geograficzne, komunikacyjne, surowcowe, ludnościowe i infrastrukturalne,
- wykazy obiektów nadających się do wykorzystania przez inwestorów, informacje o stanie prawnym, infrastrukturze technicznej, dane dotyczące przedsiębiorstw do przejęcia i tych, które są zainteresowane kooperacją,
- informacje o prowadzonej polityce rozwoju i ulgach, przywilejach czy preferencjach.

Opracowanie i wdrożenie systemu informacji dla inwestorów polegało będzie na przygotowaniu zestawu narzędzi służących przedstawianiu aktualnej oferty inwestycyjnej powiatu (strona internetowa, informacja na targach, aktualizowany biuletyn).

1.5. Wzmocnienie polityki promocyjnej, gospodarczej powiatu (np. wortal internetowy dla podmiotów zainteresowanych inwestycjami)

Kompleksowa polityka promocyjna atrakcyjności inwestycyjnej powiatu zwiększy konkurencyjność powiatu nowosądeckiego, a co za tym idzie ułatwi inwestorom dotarcie do informacji o oferowanych przez władze gmin terenach pod inwestycje. Opracowanie wspólnej, kompleksowej polityki promocyjnej (przy wykorzystaniu już istniejących doświadczeń i zapisów) stanowić będzie nową jakość nie tylko w zakresie współpracy, ale również wypracowania konkretnych produktów promocji i grup ich odbiorców. W wyniku opracowania programu promocji zostaną określone produkty powiatu do promowania – z uwzględnieniem specyfiki i potrzeb poszczególnych gmin – oraz nastąpi zdefiniowanie i określenie odbiorców promocji tak, aby była ona jak najbardziej skuteczna. Wypracowanie wspólnego wizerunku (np. logo, szata graficzna) pozwoli w dłuższym okresie na stworzenie i ugruntowanie w świadomości inwestorów wizerunku powiatu. Ponadto, wspólne podejmowanie działań (od publikacji poprzez imprezy o charakterze targowym czy wystawowym po organizację np. misji gospodarczych) pozwoli nie tylko na ograniczenie kosztów jednostkowych, ale także na uczestnictwo w takich imprezach, których koszty przekraczają możliwości pojedynczych gmin.

Etapy:

1. Powołanie powiatowego zespołu ds. opracowania polityki promocji gospodarczej powiatu nowosądeckiego.
2. Zapoznanie się z postanowieniami w zakresie promocji zawartych w strategiach gmin i powiatu, strategii regionalnej oraz programach sektorowych.
3. Opracowanie polityki promocji gospodarczej (wraz z określeniem zasad wdrażania).
4. Formalna akceptacja dokumentu przez samorządy.
5. Rozpoczęcie realizacji polityki promocji gospodarczej powiatu nowosądeckiego.

III.2 Zadania i projekty zmierzające do zmiany w sposobach użytkowania terenu

2.1. Opracowanie spójnego programu gospodarowania przestrzenią powiatu (opartego między innymi na planach zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin)

Ustalenie polityki w zakresie miejscowego planowania przestrzennego jest konieczne dla właściwego rozdysponowania przestrzeni na cele związane z zainwestowaniem. Brak regulacji przestrzennych dotyczących zasad zagospodarowania terenów jest zagrożeniem dla kształtowania porządku przestrzennego i ochrony wartości środowiska. Zatem konieczne jest zaprojektowanie takiego procesu sporządzania planów miejscowych, aby były one autentycznym instrumentem realizacji przyjętej w Strategii rozwoju powiatu nowosądeckiego

wizji, a równocześnie zapewniły możliwe skuteczne warunki dla realizacji procesów inwestycyjnych.

Konieczne jest opracowanie programów w zakresie gospodarowania gruntami gmin i powiatu, przede wszystkim uwzględniając utworzenie zwartych kompleksów dla potrzeb inwestycyjnych (zbywanie małych działek stanowiących barierę inwestycyjną, scalanie lub nabywanie dużych).

III.3 Zadania i projekty podnoszące stan komunikacji i infrastruktury lokalnej

3.1. Realizacja niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych dla pozyskania inwestorów

Jednym z najważniejszych czynników branych pod uwagę przez inwestorów przy ocenie lokalizacji inwestycji są wydzielone, w pełni uzbrojone tereny pod inwestycje. Dlatego też istotne jest, aby władze powiatu koordynowały działania władz gminnych w przygotowaniu terenów pod inwestycje. Inwestycje infrastrukturalne będą realizowane partycypacyjnie przez władze powiatu oraz władze gmin. Etap realizacji będzie poprzedzony przygotowaniem *Programu inwestycyjnego* tworzonego wspólnie przez władze powiatu i gmin zlokalizowanych na jego terenie. Do prac nad przygotowaniem Programu zaproszone zostaną instytucje gospodarcze, przedsiębiorcy oraz lokalni liderzy.

Program będzie zawierał:

- Identyfikację zasobów inwestycyjnych zlokalizowanych na terenie powiatu,
- Konfrontację z planami zagospodarowania terenu – pod względem formalnym,
- Listę czynników wpływających na ocenę lokalizacji inwestycji przez inwestora,
- Priorytetyzację inwestycji w infrastrukturę transportową i techniczną (m.in. strefy przemysłowe),
- Możliwości montażu finansowego,
- Harmonogram realizacji inwestycji.

3.2. Opracowanie i wdrożenie programu pozyskiwania i wykorzystania funduszy na inwestycje drogowe

Stan dróg w powiecie nie odpowiada wymaganiom technicznym jak i wymogom mieszkańców powiatu. Dlatego też należy przedsięwziąć działania dotyczące rozwoju i modernizacji infrastruktury drogowej. Ponieważ środki będące w posiadaniu jednostek samorządu terytorialnego nie są wystarczające, należy wypracować praktykę pozyskiwania środków zewnętrznych w celu współfinansowania inwestycji w infrastrukturę drogową.

Podstawę sporządzenia zestawienia w części opisu zadań jest *Program zamierzeń inwestycyjnych w zakresie powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2004 - 2006* przyjęty przez Radę Powiatu Nowosądeckiego w dniu 11 września 2003 r., który stanowi załącznik do Planu Rozwoju Lokalnego.

III.4 Zadania i projekty przyczyniające się do poprawy stanu środowiska naturalnego

Powiat nowosądecki charakteryzuje się nadmiernymi zanieczyszczeniami komunikacyjnymi i ponadnormatywnym zanieczyszczeniem wód powierzchniowych. Gospodarczy i społeczny rozwój powiatu musi uwzględniać stan i możliwości środowiska przyrodniczego, czyli służyć zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej poprzez zharmonizowanie działalności gospodarczej z trwałym zachowaniem walorów i zasobów tego środowiska oraz czynną jego ochroną. Konieczne jest w tych działaniach konsekwentne ograniczenie emisji

zanieczyszczeń powietrza, kompleksowe uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami, zabezpieczenie terenów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych oraz utrzymanie różnorodności przyrodniczej. Ważna jest również edukacja ekologiczna wpływająca na podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców

4.1. Koordynacja zadań służących poprawie stanu środowiska naturalnego ujętych w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2004 – 2011”

4.2. Edukacja ekologiczna mieszkańców powiatu nowosądeckiego

4.3. Realizacja „Programu usuwania odpadów zawierających azbest z terenu Powiatu Nowosądeckiego”

4.4. Koordynacja prac związanych z budową Zakładu Zagospodarowania Odpadów dla Powiatu Nowosądeckiego

4.5. Opracowanie rejestru terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi, terenów na których ruchy te występują oraz obserwacja tych terenów

III.5 Zadania i projekty przyczyniające się do poprawy stanu środowiska kulturowego i potencjału turystycznego oraz sportowego

5.1. Realizacja niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych zwiększających atrakcyjność turystyczną powiatu

Potencjał turystyczny powiatu nowosądeckiego nie jest w pełni wykorzystywany. Do zwiększenia wykorzystania przyczyni się stworzenie odpowiednich warunków materialnych i instytucjonalnych dla rozwoju kultury oraz aktywna promocja powiatu (wydarzenia kulturalne, zabytki) na rynkach krajowych i zagranicznych. Atrakcyjność turystyczna powiatu zostanie także zwiększona przez zapewnienie odpowiedniej bazy noclegowej i poprawę wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej. Postawić należy na dynamiczny rozwój turystyki oraz rozwój sfery związanych z tym usług. Przesłaniem powinno być potraktowanie turystyki jako kategorii ekonomicznej oraz dochodowej dziedziny gospodarki Sądeckizny, w którą można i trzeba inwestować.

Etapy:

1. Diagnoza istniejącego stanu zainwestowania w infrastrukturę turystyczną.
2. Priorytetyzacja zadań inwestycyjnych koniecznych do zwiększenia atrakcyjności turystycznej.
3. Przygotowanie planu inwestycji oraz źródeł ich finansowania.
4. Realizacja inwestycji.

5.2. Przygotowanie kompleksowej i aktualnej oferty turystycznej

Etapy:

1. Analiza atrakcyjności turystycznej powiatu nowosądeckiego.
2. Inwentaryzacja zasobów, ofert podmiotów gospodarczych branży turystycznej oraz instytucji wspierających turystykę w powiecie.
3. Przygotowanie koncepcji systemu zbierania, grupowania, udostępniania i aktualizacji ofert turystycznych w powiecie nowosądeckim.
4. Funkcjonowanie systemu

5.3. Stworzenie systemu promocji i informacji turystycznej powiatu (rezerwacje itp.)

Tworzenie produktu turystycznego na poziomie powiatu oraz szukanie możliwości wsparcia rozwoju turystyki z funduszy Unii Europejskiej jest ważnym zadaniem władz powiatowych. Działania na rzecz promocji turystycznej są jednym z najważniejszych czynników wpływających na ruch turystyczny na danym terenie. Współpraca władz lokalnych, instytucji oraz przedsiębiorców z branży turystycznej pozwala zaktualizować społeczność lokalną do wspólnych działań pobudzających turystykę w regionie.

Etapy:

1. Analiza oferty turystycznej w powiecie nowosądeckim.
2. Przygotowanie zestawu instrumentów promocyjnych przydatnych do realizacji polityki promocyjnej.
3. Tworzenie nowych produktów turystycznych.
4. Przygotowanie koncepcji spójnego systemu promocji turystycznej powiatu nowosądeckiego.
5. Realizacja polityki promocyjnej.

5.4. Wspieranie instytucji kulturalnych zlokalizowanych na terenie powiatu oraz imprez kulturalnych

Powiat nowosądecki posiada bogate dziedzictwo i zasoby kulturowe, które stanowią jego duży atut. Należy podejmować działania, które z jednej strony przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności powiatu dla przybywających z zewnątrz turystów, a z drugiej zwiększą tożsamość kulturową jego mieszkańców. Konieczne jest więc wspieranie instytucji i placówek kultury, tak by realizowane przez nie działania stały się istotnym elementem promującym powiat na zewnątrz. Istotne są w tym obszarze różnorodne działania; po pierwsze rewaloryzacja i rewitalizacja istniejących obiektów/zespołów zabytkowych; po drugie materialne wsparcie instytucji kultury (kin, muzeów, bibliotek, centrów kultury, itd.); po trzecie realizowanie szeregu przedsięwzięć kulturalnych i artystycznych tworzących komplementarną ofertę kulturalną dla turystów oraz mieszkańców powiatu. Bardzo istotną rolę wspierającą rozwój kultury powinna być szeroka promocja tych zabytków, instytucji, wydarzeń, które mogą przyciągnąć duże rzesze turystów. Kontakty z zagranicznymi jednostkami partnerskimi również mogą służyć promowaniu walorów Sądecczyzny jako terenu o bogatym dziedzictwie kulturowym, obfitującego w atrakcyjne miejsca i wydarzenia.

5.5. Realizacja kluczowych inwestycji w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej

Istniejące w powiecie instytucje działające w obszarze sportu i rekreacji mają ograniczone możliwości pełnego realizowania swoich zadań głównie z powodu niewystarczająco rozwiniętej i zdekapitalizowanej bazy materialnej. Konieczna jest więc rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej powiatu, zwłaszcza w takich miejscach, które umożliwią korzystanie z nich jak największej liczbie mieszkańców. Władze powiatowe i gminne powinny wspólnie stworzyć listę priorytetowych inwestycji oraz znaleźć możliwości ich sfinansowania (przy jak największym udziale środków zewnętrznych). Bardzo ważne jest także odpowiednie wykorzystanie istniejących terenów zieleni (będących cennym zasobem powiatu) do celów rekreacyjnych.

5.6. Organizacja cyklu imprez sportowo-rekreacyjnych promujących zdrowy tryb życia

Wszelkie inicjatywy służące utrzymaniu i poprawie stanu zdrowia mieszkańców powiatu powinny być traktowane przez władze samorządowe jako priorytetowe. Cykl imprez sportowych organizowanych z myślą o dzieciach i młodzieży (ale i o dorosłych) może być przykładem tego rodzaju działań. Odbywające się pod patronatem powiatu różnego rodzaju zajęcia, zawody i imprezy sportowo-rekreacyjne powinny wejść na stałe w kalendarz atrakcji

oferowanych przez powiat nowosądecki. Elementem każdego festynu, święta powinna być część sportowo-rekreacyjna, dzięki temu zdrowy tryb życia, aktywne spędzanie wolnego czasu staną się promowanym modelem. Istotne jest, by jak najwięcej tego rodzaju imprez miała charakter powiatowy, przez to wzmocnieniu powinno ulec poczucie przynależności do jednej jednostki samorządowej.

III.6 Zadania i projekty poprawiające sytuację na rynku pracy, w sektorze edukacji oraz w zakresie polityki społecznej

6.1. Przystosowanie lokalnych zasobów ludzkich do lokalnego rynku pracy

Władze powiatu skupić powinny się na stworzeniu mechanizmu ułatwiającego przyciąganie inwestycji zewnętrznych (jak i generowanie inwestycji wewnętrznych na bazie lokalnych zasobów) i powstawanie nowych podmiotów gospodarczych. Dzięki temu możliwe będzie wykreowanie nowych miejsc pracy, dających zatrudnienie osobom bezrobotnym.

Równie istotne są także działania ukierunkowane na tworzenie subsydiowanych miejsc pracy (dzięki środkom Powiatowego Urzędu Pracy). Zagwarantowanie czasowego nawet zatrudnienia osobom, które nie mogą go same znaleźć pozwoli na zwiększenie ich poziomu samooceny, ułatwi im wykorzystanie (oraz poszerzenie) ich kwalifikacji, ograniczy wreszcie zagrożenie marginalizacją.

6.2. Rozwój kształcenia ustawicznego

Specyfika współczesnego rynku pracy uwidacznia się m.in. w fakcie, iż raz zdobyte wykształcenie, kwalifikacje czy też umiejętności nie wystarczają w ciągu całej kariery zawodowej. Konieczne jest ciągle aktualizowanie swojej wiedzy, poszerzanie swojego kierunkowego wykształcenie, ale i coraz częściej zdobywanie całkiem nowych umiejętności, zawodów. Osoby już pracujące muszą mieć więc możliwość dostępu do szeregu instytucji, które im w tym mogą pomóc. Kształceniem ustawicznym/permanentnym zająć się powinna sieć szkół, placówek zarówno publicznych, jak i prywatnych, odpowiednio wspierana i stymulowana przez władze samorządowe. Ich oferta musi odpowiadać potrzebom miejscowych pracodawców oraz potencjalnych inwestorów poszukujących pracowników do swoich firm. Tylko wtedy bowiem odczuwalne będą pozytywne efekty ich pracy (przez jednostki oraz cały region).

6.3. Kształcenie modułowe – dominujący model na etapach edukacji ponadgimnazjalnej

Kształcenie o charakterze modułowym powinno stać się modelem obowiązującym na wszystkich etapach edukacji. Nauka na poziomie podstawowym, średnim i wyższym, jak również oferta edukacyjna skierowana do osób dorosłych powinna być ściśle skorelowana z sytuacją panującą na rynku pracy. Służyć temu ma właśnie kształcenie modułowe, czyli zapewnienie z jednej strony niezbędnej wiedzy teoretycznej, a drugiej natomiast poszerzenie jej o bezpośrednie kontakty z firmami, urzędami i innymi podmiotami mogącymi być w przyszłości zainteresowanych zatrudnieniem u siebie absolwentów określonych typów szkół, specjalności, kierunków itp. Zwiększony nacisk położony zatem powinien być na zaoferowanie możliwości odbywania praktyk/stażów zawodowych przez uczniów, jeszcze podczas trwania ich edukacji. Dzięki temu koszty szkoleń potencjalnych pracowników mogłyby być znacząco ograniczane, pracodawcy uzyskiwaliby pracowników już znających specyfikę danego zawodu czy też instytucji/firm, a absolwenci zyskiwaliby satysfakcjonujące ich miejsce pracy. Kształcenie modułowe oznacza również wprowadzanie nowoczesnych standardów nauczania, gdzie bardzo duże znaczenie posiada nauka języków obcych oraz technik informatycznych, jak i wspieranie współpracy na poziomie krajowym oraz

międzynarodowym prowadzonej przez szkoły oraz inne placówki edukacyjne, instytucje szkoleniowe i doradcze. Władze samorządowe powinny wspierać tego rodzaju działania, gdyż poszerzenie zakresu i dostępności edukacji dla wszystkich chętnych oraz podnoszenie jej jakości, przy równoczesnym ukierunkowaniu tych zmian na bieżącą oraz prognozowaną sytuację na rynku pracy jest najlepszym sposobem na szybki rozwój gospodarczy regionu zdecydowane ograniczającym przy tym liczbę osób pozostających bez pracy.

6.4. Wspieranie rozwoju ośrodka akademickiego na Sądecczyźnie

Pojawienie się w ofercie edukacyjnej skierowanej do mieszkańców powiatu nowosądeckiego możliwości studiowania w szkole wyższej zlokalizowanej w pobliżu miejsca ich zamieszkania zwiększy potencjał lokalnych zasobów ludzkich oraz szansę na znalezienie zatrudnienia przez jej absolwentów. Dużą barierą uniemożliwiającą zdobywanie przez młodzież wykształcenia wyższego jest stosunkowo duża odległość od ośrodków akademickich (Kraków, Rzeszów, Warszawa), co wiąże się z koniecznością ponoszenia określonych nakładów finansowych. Wyższa uczelnia da szansę tym osobom, które nie mogą sobie pozwolić ze względów ekonomicznych na opuszczenie miejsca swojego zamieszkania. Odpowiednie wyprofilowanie oferowanych przez uczelnie kierunków do potrzeb lokalnego rynku pracy będzie w rezultacie profitowało zmniejszeniem bezrobocia i dynamicznym rozwojem powiatu. Dobrze rozwinięta baza naukowo-badawcza, ścisła współpraca uczelni z miejscowymi firmami i instytucjami, kontakty z potencjalnymi inwestorami zainteresowanymi działalnością na terenie powiatu (dzięki stosowaniu kształcenia profilowanego), będą stanowić podstawę stworzenia konkurencyjnej gospodarki powiatu.

6.5. Rozwój potencjału edukacyjnego i dydaktycznego

Realizacja tego zadania obejmować będzie w szczególności:

6.5.1. Wymiana doświadczeń kadr edukacyjnych z krajami partnerskimi

6.5.2. Współpraca międzynarodowa młodzieży

6.5.3. Modernizacja infrastruktury oświatowej i bazy dydaktycznej

6.5.4. Wspieranie realizacji programów profilaktyczno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży

6.6. Realizacja programów profilaktyki zdrowia (z określonym planem)

Skutecznie realizowana polityka profilaktyki jest najskuteczniejszym, i co ważne, najtańszym sposobem ograniczania w społeczeństwie występowania chorób oraz uzależnień. W obliczu perturbacji występujących w ostatnich latach w systemie opieki zdrowotnej rola i znaczenie działań profilaktycznych znacząco osłabło. Należy więc uruchomić wszelkie możliwe sposoby i mechanizmy, by to właśnie na działania profilaktyczne, promujące zachowania prozdrowotne, przeznaczać o wiele większe nakłady finansowe. Instytucjami, które świetnie mogą nadać się do prowadzenia szeroko rozumianych działań profilaktycznych są placówki oświatowe. Mają one możliwość dotarcia do dzieci i młodzieży w ramach tzw. medycyny szkolnej, przez co wśród najmłodszych mieszkańców powiatu, stanowiących w przyszłości o jego możliwościach rozwojowych, upowszechnione i zaszczepione zostaną określone postawy i zachowania, ograniczające później koszty leczenia chorób czy też uzależnień. Jeżeli właściwa i przystępnie podana informacja o tym, jak istotną wartością jest zdrowie, zostanie podana młodym ludziom odpowiednio wcześnie, zwiększą się szanse to, by w przyszłości koszty leczenia chorób, alkoholizmu, narkomani, były zdecydowanie mniejsze.

Nie mniej istotne jest docieranie z taką ofertą również do dorosłych mieszkańców powiatu, poprzez rozmaitego rodzaju akcje informacyjne, badania profilaktyczne, „białe weekendy” itd.

6.7. Zwiększenie dostępności i polepszenie jakości usług medycznych dla mieszkańców powiatu

Do podstawowych zadań władz samorządowych, mających wyjątkowo duże znaczenie dla wszystkich mieszkańców, jest skuteczne funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia. By usługi medyczne były dostępne dla wszystkich potrzebujących, a ich poziom odpowiadał rozwojowi i możliwość współczesnej medycyny należy skupić się na usprawnieniu przepływu informacji medycznej, zwłaszcza pomiędzy władzami powiatu a władzami gmin, wchodzącymi w jego skład. Realizowanie wspólnych działań i inwestycji w obszarze opieki zdrowotnej w oparciu o szczegółową analizę rzeczywistych potrzeb i możliwości ich finansowania powinno być jednym z głównych elementów działań samorządu na rzecz ochrony zdrowia mieszkańców powiatu.

Bardzo istotną kwestią jest ponadto maksymalne wykorzystanie istniejącej infrastruktury (rzeczowej i osobowej) służącej ochronie zdrowia, jak i uzupełnianie jej w tych miejscach, gdzie istnieje jej znaczny deficyt.

Zadanie między innymi obejmuje realizację zadania pn. :Modernizacja i termomodernizacja obiektów Sąddeckiego Pogotowia Ratunkowego wraz z dostosowaniem do współczesnych standardów”, oraz modernizację SPOZZ Szpital im. J. Dietla w Krynicy Zdroju..

6.8. Stworzenie „Programu przystosowania społecznego osób dotkniętych i zagrożonych wykluczeniem” (niepełnosprawni, mieszkańcy terenów peryferyjnych, słabo wykształceni, bezrobotni, osoby starsze, mniejszości etniczne i narodowe itp.)

Odsetek osób zamieszkujących powiat nowosądecki i zagrożonych, bądź też już dotkniętych wykluczeniem społecznym z roku na rok rośnie. Świadczyć o tym może chociażby zwiększająca się liczba osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej. Pragnąc zagwarantować tym osobom skuteczne instrumenty powrotu do społeczeństwa należy pamiętać o dwutorowym podejściu do problemu wykluczenia społecznego. Jak najwięcej działań i nakładów poświęcić należy tej części wykluczonych, którzy mają szanse na powrót do normalnego funkcjonowania w społeczeństwie (uzyskanie zatrudnienia, posiadanie miejsca zamieszkania itd.). Władze samorządowe oprócz działań podejmowanych przez podległe mu instytucje powinny także bardzo mocno wspierać funkcjonowanie istniejących i powstawanie nowych instytucji organizacji pozarządowych oferujących pomoc w wyrwaniu się ze stanu ubóstwa, bezrobocia, bezdomności, czy też ułatwiających walkę z patologiami typu narkomania, czy też alkoholizm. Z racji tego, iż w powiecie nowosądeckim kluczowym czynnikiem zwiększającym zagrożenie wykluczeniem społecznym jest bezrobocie, do Powiatowego Urzędu Pracy powinno należeć przewodzenie instytucjom samorządowym i organizacjom pozarządowym w podejmowaniu i koordynowaniu działań ograniczających liczbę osób pozostających bez pracy.

Koniecznymi działaniami ochronnymi muszą być objęte także te grupy, które z racji swoich psycho-fizycznych ułomności nie będą nigdy w stanie w pełni uczestniczyć w procesie rozwoju społeczno-ekonomicznego.

Tworzenie warunków do pełnej integracji społecznej dla licznej grupy osób niepełnosprawnych zamieszkujących powiat nowosądecki powinno być kolejnym priorytetem władz samorządowych. Ułatwienie im dostępu do rehabilitacji, wspieranie zatrudniania takich osób, usuwanie barier architektonicznych może skutecznie zreintegrować tę grupę mieszkańców ze społeczeństwem.

Działania w tym zakresie mogą dotyczyć realizacji zadań z obszaru rehabilitacji zawodowej oraz z obszaru rehabilitacji społecznej.

6.9. Tworzenie i realizacja programów profilaktycznych ukierunkowanych na wzrost bezpieczeństwa w powiecie

Poczucie bezpieczeństwa to bardzo ważne kryterium oceny warunków życia. Władze samorządowe mają więc obowiązek podejmowania takich działań, które umocnią i utrzymają wśród mieszkańców powiatu poczucie własnego bezpieczeństwa, bezpieczeństwa swojej rodziny oraz całego otoczenia. Powiat nowosądecki z racji swojego specyficznego charakteru (typowo wiejskiego) do zapewnienia takiego stanu użyć powinien szczególnego rodzaju mechanizmów i środków. Niewątpliwie szczególne znaczenie będzie miało skupienie się na zapewnieniu ochrony przeciwpowodziowej całemu powiatu przez wyznaczone do tego instytucje. Jak pokazały bowiem nieodległe wydarzenia zarówno istniejąca infrastruktura, jak i poziom wykształcenia, przygotowania służb za tę ochronę odpowiedzialnych nie jest satysfakcjonujący. Zapobieganiu w przyszłości takim sytuacjom, oprócz zrealizowania koniecznych inwestycji infrastrukturalnych, służyć powinna także akcja informacyjna związana ze skutkami osiedlania się na terenach powodziowych. Skuteczne egzekwowanie zakazu budowy domów mieszkalnych na terenach zagrożonych (nie tylko powodzią, ale i osuwaniem się gruntów – co jest zjawiskiem często występującym na terenie powiatu) pozwoli na skuteczne eliminowanie zagrożenia dobytku, zdrowia, życia.

W pozostałych obszarach związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego (działalność Policji, Straży Pożarnej, służb drogowych) również należy skupić się przede wszystkim na wzmocnieniu profilaktyki. Akcje o charakterze prewencyjno-wychowawczym, czy też promocyjno-informacyjnym są o wiele bardziej skuteczniejsze i mniej kosztowne, niż usuwanie już zaistniałych szkód i zjawisk.

Władze samorządowe muszą mieć ponadto świadomość istnienia sytuacji wyjątkowych, kryzysowych, które zagrażają bezpieczeństwu publicznemu i na opanowanie których muszą być przygotowane. Skuteczna koordynacja działań i wymiana informacji między wszystkimi instytucjami zajmującymi się sytuacjami kryzysowymi również przyczyni się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa na terenie powiatu.

6.10. Wspieranie instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo

Władze samorządowe (zarówno powiatowe, jak i gminne) powinny opracować zasady współdziałania wszystkich swoich służb i instytucji odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. By mieszkańcy byli stale i skutecznie chronieni przed przestępczością, powodzią, pożarami, by zapewniony był odpowiedni poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym konieczne jest finansowe wsparcie wspomnianych instytucji. Skupić należy się z jednej strony na pozyskaniu i utrzymaniu kompetentnej oraz wystarczającej kadry, a z drugiej na zapewnieniu koniecznego wyposażenia, sprzętu specjalistycznego, niezbędnego do wykonywania bardzo często skomplikowanych technicznie/technologicznie czynności.

Wzmocnienia instytucjonalnego wymagają niewątpliwie służby kryzysowe. Zagrożenia związane z siłami natury, a również z działalnością człowieka (np. terroryzm) stają się coraz mocniejsze i częstsze. Odpowiednio wyszkolone i wyposażone w sprzęt służby mogą ograniczać społeczne i ekonomiczne koszty takich nieoczekiwanych zjawisk i sytuacji.

III.7 Zadania i projekty zmierzające do zwiększenia współuczestnictwa mieszkańców w życiu lokalnym

7.1. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego

Stworzenie warunków dla inicjowania oraz wspieranie rozmaitych form i instytucji sprzyjających partycypacji społecznej (czy też tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego) powinno być fundamentalnym celem rozwojowym powiatu. Działalność licznych organizacji pozarządowych jest bowiem sposobem za zapewnienie mieszkańcom powiatu

satysfakcjonującego poziomu dóbr i usług o charakterze publicznym. Instytucje trzeciego sektora (funkcjonujące w sferze edukacji, zdrowia, walki z ubóstwem, bezrobociem, patologiami społecznymi itd.) mogą niejednokrotnie skuteczniej i taniej od instytucji publicznych gwarantować dostęp do określonych świadczeń. Wsparcie (o charakterze instytucjonalnym, finansowym, prawnym) dla organizacji pozarządowych skutkować będzie także tworzeniem dodatkowych możliwości, szans rozwojowych dla mieszkańców powiatu (zwłaszcza tych zagrożonych wykluczeniem społecznym).

7.2. Poprawa informowania mieszkańców o działaniach władz powiatu i innych instytucji publicznych

By mieszkańcy powiatu odczuwali mocną więź z terenem, na którym żyją, by identyfikowali się z działaniami podejmowanymi przez władze samorządowe musi zostać im dostarczona odpowiednia informacja. Służyć temu może intensyfikowanie współpracy ze wszystkimi lokalnymi mediami (prasa, radio, telewizja). Bieżące i obszernie informowanie mieszkańców o prowadzonych działaniach oraz zamierzonych inicjatywach wzmacnia poczucie lokalnego patriotyzmu i przywiązanie do miejsca, w którym się mieszka i pracuje. Wymiana informacji powinna mieć charakter dwustronny, tzn. zarówno pojedynczy mieszkańcy, jak i tworzone przez nich organizacje, wspólnoty muszą mieć możliwość wypowiedzenia się, a czasami i wpływania na podejmowanie pewnych decyzji. Medium, jakim jest internet może stać się skuteczną platformą wymiany informacji pomiędzy władzami samorządowymi a mieszkańcami powiatu. Ponadto wszystkie samorządowe instytucje, urzędy, służby powinny w swoich działaniach uwzględniać konieczność prowadzenia odpowiedniej polityki informacyjnej. Dzięki temu mieszkańcy dostrzegą troskę administracji i sami bardziej zaangażują się w rozwiązywanie konkretnych problemów.

Realizacji tego zamierzenia służyć może *Powiatowy System Teleinformatyczny*. Projekt zakłada stworzenie elektronicznej platformy, dzięki której mieszkańcy powiatu uzyskają dostęp do informacji publicznych oraz szybką, wysokiej jakości obsługę drogą elektroniczną. To przedsięwzięcie umożliwi zapewnienie i utrzymanie warunków niezbędnych do funkcjonowania nowoczesnego centrum przetwarzania danych i informacji w formie elektronicznej. Koncepcja projektu zakłada utworzenie bezpiecznego, spójnego technologicznie, organizacyjnie i funkcjonalnie - w skali powiatowej - systemu teleinformatycznego.

7.3. Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy powiatu

Najważniejszym potencjałem rozwojowym powiatu nowosądeckiego są bez wątpienia jego mieszkańcy. Władze samorządowe powinny dążyć do jak najmocniejszego zaangażowania ich w proces rozwoju. Oprócz ułatwienia funkcjonowania organizacji pozarządowych, czy lepszej polityki informacyjnej należy prowadzić akcje zachęcające mieszkańców do większej aktywności. Powinno być to zadanie realizowane przez wszystkie powiatowe i gminne instytucje. Poprzez akcje promująco-informacyjne prowadzone we współpracy z istniejącymi organizacjami pozarządowymi w placówkach edukacyjnych, w trakcie gminnych, czy powiatowych uroczystości można zaszczerpić poczucie obywatelskiej współodpowiedzialności za losy swojej społeczności. Organizacje kościelne, rolnicze, branżowe również powinny być zaangażowane w ten proces, dzięki temu zwiększa się szansa na szerszy oddźwięk takich działań. Podstawową kwestią, od której należy rozpocząć jest promowanie uczestnictwa w wyborach samorządowych. Poprzez ten proces mieszkańcy powiatu mają największy wpływ na realizowanie ich potrzeb, oczekiwań. Nie zdając sobie niejednokrotnie sprawy z siły swojego głosu rezygnują z pójścia do wyborów przez co tracą możliwość decydowania o kluczowych ze swojego punktu widzenia kwestiach. Uaktywnienie mieszkańców w trakcie wyborów, pokazanie im możliwości wspólnego działania, wsparcie

ich (w miarę możliwości) instytucjonalnie czy finansowo przełoży się na zwiększenia ich zaangażowania w przedsięwzięcia społeczne oraz aktywność gospodarczą.

III.8 Hierarchia ważności zadań

Skuteczna implementacja wszystkich projektów i zadań musi być poprzedzona ich hierarchizacją oraz podziałem na okresy czasowe. Przy hierarchizacji należy się kierować następującymi kryteriami:

- Pilnością zdania/projektu
- Ważnością zadania/projektu – oddziaływaniem na beneficjentów
- Zapotrzebowaniem społecznym na dane zadanie/projekt
- Szansami na współfinansowanie w danym okresie czasowym

1 Zadania i projekty z zakresu potencjału gospodarczego i zmian w strukturze gospodarczej terenu

1.1. Utworzenie Nowosądeckiego Parku Przemysłowego zlokalizowanego na terenie powiatu nowosądeckiego
1.2. Rozwój i wzmocnienie lokalnych instytucji otoczenia biznesu, poprzez stworzenie platformy współpracy istniejących instytucji
1.3. Usprawnienie obsługi inwestorów, szczególnie w urzędach administracji publicznej
1.4. Stworzenie systemu ofert dla inwestorów
1.5. Wzmocnienie polityki promocyjnej, gospodarczej powiatu (np. wortal internetowy dla podmiotów zainteresowanych inwestycjami)
1.6. Tworzenie kooperatywnych przedsięwzięć gospodarczych
1.7. Ujednolicenie systemu preferencji gospodarczych na terenie miast i gmin powiatu nowosądeckiego i miasta Nowego Sącza

2 Zadania i projekty zmierzające do zmiany w sposobach użytkowania terenu

2.1. Opracowanie spójnego programu gospodarowania przestrzenią powiatu (opartego między innymi na planach zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin)
2.2. Opracowanie i wdrożenie planu usprawnienia systemu komunikacyjnego do ośrodków rekreacji i wypoczynku

3 Zadania i projekty podnoszące stan komunikacji i infrastruktury lokalnej

3.1. Realizacja niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych dla pozyskania inwestorów
3.2. Opracowanie i wdrożenie programu pozyskiwania i wykorzystania funduszy na inwestycje drogowe
3.3. Realizacja systemu „osłony przeciwpowodziowej” – małe zbiorniki retencyjne, umocnienia brzegów rzek, tamy itp.
3.4. Opracowanie i wdrożenie zasad współdziałania pomiędzy zarządami dróg a administracją zbiorników i cieków wodnych w zakresie ochrony infrastruktury drogowej
3.5. Poprawa infrastruktury drogowej przy przejściach granicznych

4 Zadania i projekty przyczyniające się do poprawy stanu środowiska naturalnego

4.1. Koordynacja zadań służących poprawie stanu środowiska naturalnego ujętych w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2004 – 2011”
4.2. Edukacja ekologiczna mieszkańców powiatu nowosądeckiego
4.3. Realizacja „Programu usuwania odpadów zawierających azbest z terenu Powiatu Nowosądeckiego”
4.4. Koordynacja prac związanych z budową Zakładu Zagospodarowania Odpadów dla Powiatu Nowosądeckiego

4.5. Opracowanie rejestru terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi, terenów na których ruchy te występują oraz obserwacja tych terenów

5 Zadania i projekty przyczyniające się do poprawy stanu środowiska kulturowego i potencjału turystycznego oraz sportowego

5.1. Realizacja niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych zwiększających atrakcyjność i dostępność turystyczną powiatu

5.2. Przygotowanie kompleksowej i aktualnej oferty turystycznej

5.3. Stworzenie systemu promocji i informacji turystycznej powiatu (rezerwacje itp.)

5.4. Wspieranie instytucji kulturalnych zlokalizowanych na terenie powiatu oraz imprez kulturalnych

5.5. Realizacja kluczowych inwestycji w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej

5.6. Organizacja cyklu imprez sportowo-rekreacyjnych promujących zdrowy tryb życia

5.7. Usystematyzowanie działań organizacji turystycznych, działających w regionie

5.8. Opracowanie i wdrożenie planu ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

5.9. Opracowanie priorytetów inwestycyjnych zgodnych z popytem na produkt turystyczny

5.10. Opracowanie koncepcji uatrakcyjnienia oferty wczasów leczniczych

5.11. Opracowanie koncepcji uatrakcyjnienia oferty wypoczynku letniego i zimowego

6 Zadania i projekty poprawiające sytuację na rynku pracy, w sektorze edukacji oraz w zakresie polityki społecznej

6.1. Przystosowanie lokalnych zasobów ludzkich do lokalnego rynku pracy

6.2. Rozwój kształcenia ustawicznego

6.3. Kształcenie modułowe – dominujący model na etapach edukacji ponadgimnazjalnej

6.4. Wspieranie rozwoju ośrodka akademickiego na Sądecczyźnie

6.5. Rozwój potencjału edukacyjnego i dydaktycznego

6.6. Realizacja programów profilaktyki zdrowia (z określonym planem)

6.7. Zwiększenie dostępności i polepszenie jakości usług medycznych dla mieszkańców powiatu

6.8. Stworzenie „Programu przystosowania społecznego osób dotkniętych i zagrożonych wykluczeniem” (niepełnosprawni, mieszkańcy terenów peryferyjnych, słabo wykształceni, bezrobotni, osoby starsze, mniejszości etniczne i narodowe itp.)

6.9. Tworzenie i realizacja programów profilaktycznych ukierunkowanych na wzrost bezpieczeństwa w powiecie

6.10. Wspieranie instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo

6.11. Zmniejszenie migracji populacji młodzieży

6.12. Opracowane wspólnie z gminami programu ulg podatkowych, zmierzającego do stworzenia nowych miejsc pracy

6.13. Utworzenie systemu informacyjno-doradczego dla uczniów, studentów, osób bezrobotnych, pracodawców oraz innych osób zainteresowanych tematyką edukacji, pracy, przedsiębiorczości

6.14. Rozwiązanie spraw lokalowych PUP w celu zapewnienia odpowiednich standardów funkcjonowania urzędu i obsługi osób bezrobotnych oraz pracodawców

7 Zadania i projekty zmierzające do zwiększenia współuczestnictwa mieszkańców w życiu lokalnym

7.1. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego

7.2. Poprawa informowania mieszkańców o działaniach władz powiatu i innych instytucji publicznych – Powiatowy System Teleinformatyczny

7.3. Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy powiatu
7.4. Poprawa dialogu społecznego oraz mechanizmów właściwego odbioru potrzeb mieszkańców przez władze powiatu

Hierarchia grup zadań i projektów

Ranga	Grupa zadań i projektów
1	6 Zadania i projekty poprawiające sytuację na rynku pracy, w sektorze edukacji oraz w zakresie polityki społecznej
2	3 Zadania i projekty podnoszące stan komunikacji i infrastruktury lokalnej
3	4 Zadania i projekty przyczyniające się do poprawy stanu środowiska naturalnego
4	1 Zadania i projekty z zakresu potencjału gospodarczego i zmian w strukturze gospodarczej terenu
5	5 Zadania i projekty przyczyniające się do poprawy stanu środowiska kulturowego i potencjału turystycznego oraz sportowego
6	2 Zadania i projekty zmierzające do zmiany w sposobach użytkowania terenu
7	7 Zadania i projekty zmierzające do zwiększenia współuczestnictwa mieszkańców w życiu lokalnym

IV. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW

IV.1. Horyzont czasowy 2004-2006

6.5.1. Wymiana doświadczeń kadr edukacyjnych z krajami partnerskimi								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
1	2004-2006 zadanie ciągłe	Podniesienie poziomu nauczania Nawiązanie współpracy międzynarodowej szkół	Samorządy partnerskie z Niemiec, Francji, Słowacji, Bułgarii, Ukrainy	150 000	50 000	50 000	50 000	

6.5.2. Współpraca międzynarodowa młodzieży								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
1	2004-2006 zadanie ciągłe	Podniesienie poziomu nauczania Nawiązanie współpracy międzynarodowej szkół	Samorządy partnerskie z Niemiec, Francji, Słowacji, Bułgarii, Ukrainy	200 000	40 000	160 000		

6.5.3. Modernizacja infrastruktury oświatowej i bazy dydaktycznej								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	

Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego

1	2004-2006 zadanie ciągłe	Termomodernizacja obiektów oświatowych Poprawa warunków dydaktycznych (sale gimnastyczne) Poprawa wyposażenia w sprzęt dydaktyczny		4 300 000	3 000 000		1 300 000	
---	--------------------------------	--	--	-----------	--------------	--	-----------------	--

6.5.4. Wsparcie realizacji programów profilaktyczno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
1	2004-2006 zadanie ciągłe	Podniesienie świadomości edukacyjnej wśród dzieci i młodzieży	Szkoły, placówki edukacyjne,	10 000	10 000			

6.7. Zwiększenie dostępności i polepszenie jakości usług medycznych dla mieszkańców powiatu SPZOZ Szpital im. J. Dietla w Krynicy Zdroju								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
1	2004-2006	Modernizacja poszczególnych oddziałów szpitala Modernizacja Oddziału Intensywnej Terapii Zakup aparatu USG Zakup aparatu RTG Modernizacja instalacji CO i termoizolacja zespołu budynków szpitala	SPZOZ Szpital im. J. Dietla w Krynicy Zdroju	3 601 995	900 498,75	2 701 496,25		

6.7 Zwiększenie dostępności i polepszenie jakości usług medycznych dla mieszkańców powiatu SPOZZ Sądeckie Pogotowie Ratunkowe								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	

Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego

1	2004-2006	Modernizacja i termomodernizacja obiektów Sądeckiego Pogotowia Ratunkowego Dostosowanie do współczesnych standardów	SP ZOZ Sądeckie Pogotowie Ratunkowe w Nowym Sączu	3 000 000	700 000	2 300 000	-	
---	-----------	--	---	-----------	---------	-----------	---	--

6.8. Stworzenie „Programu przystosowania społecznego osób dotkniętych i zagrożonych wykluczeniem”

Zadania z obszaru rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
1	2004	Zwiększenie zatrudnienia osób niepełnosprawnych Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych	PFRON Powiatowy Urząd Pracy w Nowym Sączu organizacje społeczne	514 071				

6.8. Stworzenie „Programu przystosowania społecznego osób dotkniętych i zagrożonych wykluczeniem”

Zadania z obszaru rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
1	2004	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym Aktywizacja społeczna osób niepełnosprawnych	PFRON Powiatowy Urząd Pracy w Nowym Sączu organizacje społeczne	2 995 340				

3.2. Opracowanie i wdrożenie programu pozyskiwania i wykorzystania funduszy na inwestycje drogowe

Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	

Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego

2	2005 - 2006	Drogi poprawiające dostęp do sieci dróg krajowych i/lub do regionalnych centrów gospodarczych ważnych z punktu widzenia rozwoju społeczno - gospodarczego regionu	Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Sączu	56 287 229	14 071 811	42 215 418		
2	2005 - 2006	Przebudowa dróg o charakterze lokalnym - zapewnienie dostępności sołectw do układu komunikacyjnego powiatu i siedzib administracji rządowej i samorządowej	Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Sączu	7 775 000	1 943 800	5 831 200		
<i>razem</i>				64 062 229	16 015 611	48 046 618		

podział na źródła finansowania przyjęto jak w ZPORR

4.1. Koordynacja zadań służących poprawie stanu środowiska naturalnego ujętych w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2004 – 2011”								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
.3	2005-2007	Poprawa stanu środowiska naturalnego	Gminy z terenu powiatu nowosądeckiego	bkd				

4.2. Edukacja ekologiczna mieszkańców powiatu nowosądeckiego								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
3	2005-2007	Wykształcenie wśród mieszkańców powiatu nowosądeckiego nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska	gminy powiatu nowosądeckiego, nadleśnictwa, Zarząd PPK, ODR, LOP stowarzyszenia „ekologiczne”	205 000	15 000		190 000	

Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego

4.3. Opracowanie rejestru terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi, terenów na których ruchy te występują oraz obserwacja tych terenów								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne (EBI)	
3	2005-2007	1. Wskazanie obszarów osuwiskowych na który inwestowanie jest niedopuszczalne 2. Bieżąca obserwacja terenów osuwiskowych 3. Dokładna inwentaryzacja obszarów zagrożonych ruchami masowymi	gminy powiatu nowosądeckiego, PIG	183 000	36 400		146 400	

4.4. Realizacja „Programu usuwania odpadów zawierających azbest z terenu Powiatu Nowosądeckiego”								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	Inne PFOŚiGW	
3	2005-2007	1. Zmniejszenie ilości odpadów niebezpiecznych nagromadzonych na terenie powiatu 2. Kontrolowane usuwanie odpadów zawierających azbest 3. Ograniczenie zjawiska pozbywania się odpadów zawierających azbest na „dzikich wysypiskach”		180 000			180 000	

1.1. Utworzenie Nowosądeckiego Parku Przemysłowego zlokalizowanego na terenie powiatu nowosądeckiego								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
4	2005-2007	Zwiększenie potencjału inwestycyjnego Zwiększenie ilości firm działających a terenie Zmniejszenie bezrobocia	organizacje i zrzeszenia gospodarcze, firmy, samorząd gminny	400 000	40 000	300 000	60 000	

Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego

1.2. Rozwój i wzmocnienie lokalnych instytucji otoczenia biznesu, poprzez stworzenie platformy współpracy istniejących instytucji								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
4	2004-2006	Rozwój gospodarczy regionu Wzrost atrakcyjności instytucji Rozwój kultury przedsiębiorczości Platforma współpracy władz powiatu z IOB	lokalne instytucje otoczenia biznesu, władze gminy, organizacje i zrzeszenia gospodarcze	20 000	5 000	15 000		

5.3. Stworzenie systemu promocji i informacji turystycznej powiatu (rezerwacje itp.)								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
5	2005-2006	Wzrost ruchu turystycznego na terenie Aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz wspólnych działań pobudzających turystykę w regionie Wykreowanie nowych produktów turystycznych	władze gminy, instytucje, przedsiębiorstwa z branży turystycznej, organizacje turystyczne, fundacje	500 000	125 000	375 000		

5.6. Organizacja cyklu imprez sportowo-rekreacyjnych promujących zdrowy tryb życia								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
5	2005-2006	Utrzymanie i poprawa stanu zdrowia mieszkańców powiatu Organizowanie festynów promujących zdrowy tryb życia Wzmocnienie poczucia przynależności do jednostki samorządowej	samorządy gminne, służby i instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo publiczne	200 000	50 000		150 000	

7.2 Poprawa informowania mieszkańców o działaniach władz powiatu i innych instytucji publicznych – Powiatowy System Teleinformatyczny								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
7	2005-2006	Poprawa dostępu mieszkańców powiatu do informacji Łatwość załatwiania spraw Wzrost podstaw społeczeństwa informacyjnego	Urzędy miast i gmin	1 000 000	250 000	750 000		

IV.2. Horyzont czasowy 2007-2013

3.2. Opracowanie i wdrożenie programu pozyskiwania i wykorzystania funduszy na inwestycje drogowe								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
2	2007 - 2013	Przebudowa obiektów mostowych - Dostosowanie nośności i parametrów mostów do potrzeb i wymogów ruchu	Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Sączu	14 522 000	3 630 500	10 891 500		
2	2007 - 2013	Przebudowa dróg powiatowych o charakterze lokalnym - zapewnienie dostępności sołectw do układu komunikacyjnego powiatu i siedzib administracji rządowej i samorządowej	Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Sączu	56 173 000	14 043 250	42 129 750		w tym 9 mostów
2	2007 -2013	Dostosowanie nośności nawierzchni dróg powiatowych do obowiązujących wymagań	Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Sączu	36 930 000	9 232 500	27 697 500		
<i>razem</i>				70 695 000	17 673 750	53 021 250		

podział na źródła finansowania przyjęto jak w ZPORR

4.5. Budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów dla Powiatu Nowosądeckiego								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	

Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego

3	2008 - 2012	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzenie kompleksowego systemu gospodarki odpadami 2. Zamknięcie i rekultywacja istniejących składowisk odpadów 3. Ograniczeni składowania odpadów nie przetworzonych 	gminy powiatu nowosądeckiego lub związek gmin powiatu nowosądeckiego	24 500 000	7 350 000	14 700 000	2 450 000	
---	-------------	--	--	------------	-----------	------------	-----------	--

1.4. Stworzenie systemu ofert dla inwestorów								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
4	2007-2008	Wzrost rozwoju gospodarczego powiatu Promocja sfery gospodarczej powiatu Stymulowanie lokalizacji nowych przedsiębiorstw Zwiększenie poziomu inwestycji	samorządy gminne, inwestorzy, firmy o charakterze lokalnym	50 000	12 500	37 500		

1.5. Wzmocnienie polityki promocyjnej, gospodarczej powiatu (np. portal internetowy dla podmiotów zainteresowanych inwestycjami)								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
4	2007-2009	Wzrost konkurencyjności powiatu Wypracowanie mocnych produktów promocji Wypracowanie dobrego wizerunku powiatu Rozbicie kosztów jednostkowych Wzrost liczby inwestorów	inwestorzy, władze gminy, stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju i Promocji Gmin, Powiatu, organizacje gospodarcze	700 000	175 000	525 000		

5.1. Realizacja niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych zwiększających atrakcyjność i dostępność turystyczną powiatu								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	

Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego

5	2006-2013	Wzrost potencjału turystycznego powiatu Wzrost roli kultury stymulującej rozwój społeczny i gospodarczy Poprawa dostępności komunikacyjnej Wzrost potencjału inwestycyjnego Zwiększenie wizerunku powiatu	samorządy gminne, organizacje turystyczne	2 000 000	200 000	1 500 000	300 000	
---	-----------	---	--	-----------	---------	-----------	---------	--

5.4. Wspieranie instytucji kulturalnych zlokalizowanych na terenie powiatu oraz imprez kulturalnych								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
5	2006-2008	Zwiększenie atrakcyjności powiatu dla turystów Zwiększenie tożsamości kulturowej mieszkańców Kontakty z zagranicznymi jednostkami partnerskimi	samorządy gminne, instytucje kultury i ochrony dóbr kultury (kina, muzea, biblioteki, centra kultury), szkoły publiczne,	500 000	125 000	375 000		

5.5. Realizacja kluczowych inwestycji w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej								
Ranga	Czas realizacji	Przewidywane orientacyjne efekty realizacji	Instytucje i podmioty zaangażowane obok Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu	Koszt zadania				Uwagi
				całkowity	w tym JST	wkład UE	inne	
5	2005-2013	Rozbudowana baza sportowo-rekreacyjna powiatu Różnorodność form wypoczynku dla większej liczby mieszkańców Pełne wykorzyst. istniejących terenów zieleni	władze gminy, szkoły publiczne, instytucje działające w obszarze sportu i rekreacji	1 800 000	180 000	1 350 000	270 000	

Pozostałe zadania i projekty na obecnym etapie są trudne do oszacowania finansowego lub mają charakter bardziej koncepcyjno-organizacyjny.

V. POWIĄZANIE ZADAŃ I PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE WOJEWÓDZTWA

Rozwiązania celów strategicznych	Zadanie/projekt dla powiatu nowosądeckiego wraz z numerem identyfikacyjnym	Stopień powiązania z celem strategicznym województwa
Pole: Mieszkańcy – postawy, kwalifikacje, aktywność		
Cel nadrzędny A. Lepiej wykształceni, aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy		
Cel strategiczny A.1. Elastyczny, łatwo dostosowujący się do zmian społeczno-gospodarczych system edukacji		
A.1.1. Tworzenie lokalnych centrów edukacyjnych (z bibliotekami)	6.3. Kształcenie modułowe – dominujący model na etapach edukacji ponadgimnazjalnej 6.4. Wspieranie rozwoju ośrodka akademickiego na Sądecczyźnie 6.5. Rozwój potencjału edukacyjnego i dydaktycznego 6.13. Utworzenie systemu informacyjno-doradczego dla uczniów, studentów, osób bezrobotnych, pracodawców oraz innych osób zainteresowanych tematyką edukacji, pracy, przedsiębiorczości	znaczny
A.1.3. Rozwój szkolnictwa wyższego poza Krakowem w oparciu o środowisko naukowe Krakowa.		
A.1.4. Zwiększenie potencjału krakowskiego ośrodka naukowego.		
A.1.5. Tworzenie ośrodków podnoszenia i zmiany kwalifikacji dorosłych.		
A.1.6. Regionalny system stypendiów i nagród dla młodzieży.		
Cel strategiczny: A.2. Środowisko promujące przedsiębiorczość i aktywność obywateli.		
A.2.1. Promocja postaw i osiągnięć w dziedzinie przedsiębiorczości.	6.1. Przystosowanie lokalnych zasobów ludzkich do lokalnego rynku pracy 6.2. Rozwój kształcenia ustawicznego 7.1. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego 7.3. Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy powiatu	znaczny
A.2.2. Rozwój edukacji w zakresie przedsiębiorczości.		
A.2.3. Rozwój edukacji obywatelskiej.		
A.2.4. Rozszerzenie współpracy organizacji pozarządowych z partnerami publicznymi i gospodarczymi.		
Cel strategiczny: A.3. Spójne, solidarne i bezpieczne społeczności.		
A.3.1. Poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego.	6.8. Stworzenie „Programu przystosowania społecznego osób dotkniętych i zagrożonych wykluczeniem” (niepełnosprawni, mieszkańcy terenów peryferyjnych, słabo wykształceni, bezrobotni, osoby starsze,	znaczny

A.3.2. Łagodzenie społecznych skutków bezrobocia.	mniejszości etniczne i narodowe itp.) 6.9. Tworzenie i realizacja programów profilaktycznych ukierunkowanych na wzrost bezpieczeństwa w powiecie 6.10. Wspieranie instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo 6.12. Opracowane wspólnie z gminami programu ulg podatkowych, zmierzającego do stworzenia nowych miejsc pracy 6.11. Zmniejszenie migracji populacji młodzieży	
A.3.3. Wyrównanie szans życiowych dla osób niepełnosprawnych.		
A.3.4. Przeciwdziałanie patologiom społecznym.		
Cel strategiczny A.4. Silna rodzina i zdrowy styl życia.		
A.4.1 Prorodzinne rozwiązywanie problemów społecznych.	6.8. Stworzenie „Programu przystosowania społecznego osób dotkniętych i zagrożonych wykluczeniem” (niepełnosprawni, mieszkańcy terenów peryferyjnych, słabo wykształceni, bezrobotni, osoby starsze, mniejszości etniczne i narodowe itp.)	średni
A.4.2. Skuteczna edukacja zdrowotna oraz promocja zdrowia.		
A.4.3. Rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna.		
Cel strategiczny A.5. Sprawny i przyjazny pacjentowi system ochrony zdrowia.		
A.5.1. Rozwój regionalnego systemu rolnictwa medycznego.	6.6. Realizacja programów profilaktyki zdrowia (z określonym planem) 6.7. Zwiększenie dostępności i polepszenie jakości usług medycznych dla mieszkańców powiatu	znaczny
A.5.2. Rozwój różnorodnych form wczesnej diagnostyki i terapii.		
A.5.3. Wdrożenie systemu funkcjonalnych powiązań jednostek organizacyjnych ochrony zdrowia.		
A.5.4. System elastyczny, dopasowany do potrzeb społecznych.		
Pole: Pejzaż - środowisko i krajobraz		
Cel nadrzędny B Wysoka jakość środowiska przyrodniczego i kulturowego		
Cel strategiczny: B.1. Zlikwidowanie zaniedbań w ochronie środowiska.		
B.1.1. Poprawa jakości wód.	4.1. Koordynacja zadań służących poprawie stanu środowiska naturalnego ujętych w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2004 – 2011” 4.4. Koordynacja prac związanych z budową Zakładu Zagospodarowania Odpadów dla Powiatu Nowosądeckiego	znaczny
B.1.2. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń.		
B.1.3. Uporządkowanie gospodarki odpadami.		
B.1.4. Rewaloryzacja obszarów zdegradowanych.		
Cel strategiczny: B.2. Racjonalne gospodarowanie środowiskiem.		

B.2.1. Minimalizacja zużycia zasobów naturalnych racjonalizacji zużycia energii.	3.3. Realizacja systemu „osłony przeciwpowodziowej” – małe zbiorniki retencyjne, umocnienia brzegów rzek, tamy itp. 4.3. Realizacja „Programu usuwania odpadów zawierających azbest z terenu Powiatu Nowosądeckiego” 4.5. Opracowanie rejestru terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi, terenów na których ruchy te występują oraz obserwacja tych terenów	znacznego
B.2.2. Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii.		
B.2.3. Minimalizacja wytwarzania odpadów.		
B.2.4 Zwiększanie stopnia powtórnego wykorzystania i bezpieczne składowanie odpadów.		
B.2.5. Podnoszenie retencyjności dorzeczy i zwiększenie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.		
B.2.6 Zalesienie nieużytków i słabych użytków rolnych		
Cel strategiczny: B.3. Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej.		
B.3.1. Zwiększenie obszaru objętego różnorodnymi formami ochrony przyrody.	4.1. Koordynacja zadań służących poprawie stanu środowiska naturalnego ujętych w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2004 – 2011”	średni
B.3.2. Rozwój zagospodarowania turystycznego w harmonii z ochroną przyrody.		
Cel strategiczny: B.4. Kształtowanie krajobrazu kulturowego.		
B.4.1. Stworzenie systemu ochrony krajobrazu kulturowego.	2.1. Opracowanie spójnego programu gospodarowania przestrzenią powiatu (opartego między innymi na planach zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin) 4.2. Edukacja ekologiczna mieszkańców powiatu nowosądeckiego	średni
B.4.2. Zapobieganie rozproszaniu osadnictwa.		
B.4.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich.		
B.4.4. Ochrona tradycyjnych form gospodarowania, szczególnie na terenach górskich.		
B.4.5. Ochrona zabytków i rewitalizacja starej zabudowy.		
B.4.6. Humanizacja blokowisk.		
Pole: Gospodarstwo- kapitał, kreatywność, technologie		
Cel nadrzędny: C. Trwały rozwój gospodarczy		
Cel strategiczny: C.1. Restrukturyzacja i podniesienie konkurencyjności tradycyjnych działów przemysłu.		

C.1.1. Wspieranie dostosowania firm przemysłów tradycyjnych do wymogów rynku.	1.3. Usprawnienie obsługi inwestorów, szczególnie w urzędach administracji publicznej	średni
C.1.2. Przyspieszenie prywatyzacji firm państwowych i części firm komunalnych.		
Cel strategiczny: C.2. Konkurencyjne rynkowe rolnictwo.		
C.2.1 Wspieranie modernizacji gospodarstw rolnych z uwzględnieniem specjalizacji i standaryzacji produkcji rolniczej, szczególnie w sadownictwie, warzywnictwie i produkcji zwierzęcej.	4.1. Koordynacja zadań służących poprawie stanu środowiska naturalnego ujętych w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2004 – 2011” 4.2. Edukacja ekologiczna mieszkańców powiatu nowosądeckiego	średni
C.2.2. Podniesienie jakości produkcji rolnej.		
C.2.3. Rozwój instytucji i organizacji rynku rolnego.		
C.2.4. Rozwój rolnictwa ekologicznego .		
Cel strategiczny: C.3. Innowacje firmy.		
C.3.1.Regionalne partnerstwo dla innowacji.	1.1. Utworzenie Nowosądeckiego Parku Przemysłowego zlokalizowanego na terenie powiatu nowosądeckiego 1.2. Rozwój i wzmocnienie lokalnych instytucji otoczenia biznesu, poprzez stworzenie platformy współpracy istniejących instytucji 1.7. Ujednolicenie systemu preferencji gospodarczych na terenie miast i gmin powiatu nowosądeckiego i miasta Nowego Sącza	znaczny
C.3.2. Wspieranie rozwoju potencjału naukowego i badawczego w regionie.		
C.3.3 Wspieranie tworzenia oraz rozwoju przedsiębiorstw nowatorskich i zaawansowanych technologicznie.		
Cel strategiczny: C.4. Rozwinięte przemysły „regionalnej szansy”		
C.4.1. Wspieranie rozwoju sektora wysokich technologii.	2.2. Opracowanie i wdrożenie planu usprawnienia systemu komunikacyjnego do ośrodków rekreacji i wypoczynku 5.1. Realizacja niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych zwiększających atrakcyjność i dostępność turystyczną	znaczny
C.4.2. Wspieranie rozwoju „przemysłu czasu wolnego”		
C.4.3. Wspieranie rozwoju „przemysłu kulturowego”		

<p>C.4.4 Wspierania rozwoju uzdrowisk.</p>	<p>powiatu 5.2. Przygotowanie kompleksowej i aktualnej oferty turystycznej 5.3. Stworzenie systemu promocji i informacji turystycznej powiatu (rezerwacje itp.) 5.4. Wspieranie instytucji kulturalnych zlokalizowanych na terenie powiatu oraz imprez kulturalnych 5.5. Realizacja kluczowych inwestycji w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej 5.6. Organizacja cyklu imprez sportowo-rekreacyjnych promujących zdrowy tryb życia 5.7. Usystematyzowanie działań organizacji turystycznych, działających w regionie 5.8. Opracowanie i wdrożenie planu ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego 5.9. Opracowanie priorytetów inwestycyjnych zgodnych z popytem na produkt turystyczny 5.10. Opracowanie koncepcji uatrakcyjnienia oferty wczasów leczniczych 5.11. Opracowanie koncepcji uatrakcyjnienia oferty wypoczynku letniego i zimowego</p>	
<p>Cel strategiczny: C.5. Rozwinięte otoczenie biznesu.</p>		
<p>C.5.1. Wspieranie rozwoju MSP.</p>	<p>1.2. Rozwój i wzmocnienie lokalnych instytucji otoczenia biznesu, poprzez stworzenie platformy współpracy istniejących instytucji 6.14. Rozwiązanie spraw lokalowych PUP w celu zapewnienia odpowiednich standardów funkcjonowania urzędu i obsługi osób bezrobotnych oraz pracodawców</p>	<p>średni</p>
<p>C.5.2. Rozwijanie instytucji i firm otoczenia rolnictwa.</p>		
<p>C.5.3. Wspieranie rozwoju usług finansowych i konsultingowych.</p>		
<p>C.5.4. Rozwój centrów targowych i giełd.</p>		
<p>Cel strategiczny: C.6. Wysoki poziom inwestycji.</p>		
<p>C.6.1. Efektywny system pozyskiwania inwestorów komercyjnych.</p>	<p>1.4. Stworzenie systemu ofert dla inwestorów 1.5. Wzmocnienie polityki promocyjnej, gospodarczej powiatu (np. wortal internetowy dla podmiotów zainteresowanych inwestycjami) 1.6. Tworzenie kooperatywnych przedsięwzięć gospodarczych 3.1. Realizacja niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych dla pozyskania inwestorów</p>	<p>znaczny</p>
<p>C.6.2. Pozyskiwanie do regionu inwestycji publicznych.</p>		
<p>C.6.3. Poprawa wydolności systemów infrastruktury technicznej.</p>		

Pole: Więzi – Komunikacja i współpraca		
Cel nadrzędny: D. Lepsza dostępność komunikacyjna całego regionu		
Cel strategiczny: D.1. Dobrze rozwinięty system powiązań komunikacyjnych regionu z otoczeniem.		
D.1.1. Modernizacja i przebudowa układu dróg głównych.	3.5. Poprawa infrastruktury drogowej przy przejściach granicznych	średni
D.1.2. Modernizacja przejść granicznych i dróg dojazdowych do przejść granicznych.		
D.1.3. Modernizacja sieci kolejowej.		
D.1.4. Tworzenie centrów logistycznych.		
D.1.5. Rozwój Międzynarodowego Portu Lotniczego Kraków- Balice.		
Cel strategiczny: D.2. Sprawny system transportu wewnętrznego.		
D.2.1. Modernizacja dróg regionalnych i lokalnych w tym budowa obwodnic miast.	3.2. Opracowanie i wdrożenie programu pozyskiwania i wykorzystania funduszy na inwestycje drogowe 3.4. Opracowanie i wdrożenie zasad współdziałania pomiędzy zarządami dróg a administracją zbiorników i cieków wodnych w zakresie ochrony infrastruktury drogowej	znaczny
D.2.2. Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.		
D.2.3. Przebudowa regionalnego systemu transportu zbiorowego.		
Cel strategiczny: D.3. Infrastruktura konieczna dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego		
D.3.1. Rozbudowa infrastruktury służącej korzystaniu z Internetu.	7.2. Poprawa informowania mieszkańców o działaniach władz powiatu i innych instytucji publicznych – <i>Powiatowy System Teleinformatyczny</i>	znaczny
D.3.2. Wsparcie rozwoju telekomunikacji na obszarach wiejskich i małych miast.		
Pole: Więzi – Komunikacja i współpraca		
Cel nadrzędny: E. Lepsza współpraca wewnątrzregionalna		
Cel strategiczny: E. 1. Rozwinięta sieć powiązań gospodarczych		
E.1.1. Stała współpraca przedsiębiorców oraz organizacji otoczenia biznesu z całego województwa.	1.2. Rozwój i wzmocnienie lokalnych instytucji otoczenia biznesu, poprzez stworzenie platformy współpracy istniejących instytucji 1.6. Tworzenie kooperatywnych przedsięwzięć gospodarczych	średni
E.1.2. Wspieranie kooperacji firm działających w regionie.		
Cel strategiczny: E.2. Regionalny Obieg kultury.		

E.2.1. Efektywne zarządzanie ofertą kulturalną regionu.	5.4. Wspieranie instytucji kulturalnych zlokalizowanych na terenie powiatu oraz imprez kulturalnych 5.8. Opracowanie i wdrożenie planu ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	znaczny
E.2.2. Stworzenie regionalnego systemu promocji kultury.		
E.2.3. Rozwój edukacji regionalnej.		
E.2.4. Wspieranie przedsięwzięć kulturalnych o randze ponadlokalnej.		
E.2.5. Włączenie dorobku mniejszości narodowych i grup etnicznych w regionalny obieg kultury.		
Cel strategiczny: E.3. Regionalny wspólny rynek informacji.		
E.3.1. Wspieranie rozwoju mediów regionalnych.	7.2. Poprawa informowania mieszkańców o działaniach władz powiatu i innych instytucji publicznych – <i>Powiatowy System Teleinformatyczny</i> 7.4. Poprawa dialogu społecznego oraz mechanizmów właściwego odbioru potrzeb mieszkańców przez władze powiatu	średni
E.3.2. Wspieranie tworzenia i rozwoju regionalnych serwisów informacyjnych.		

Stopień powiązania z celami strategicznymi województwa sformułowano na podstawie relacji treści zadania lub projektu w stosunku do danego pola i celu strategicznego w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego.

VI. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Aby skutecznie wdrożyć a następnie ocenić stopień realizacji zamierzonych zadań i projektów konieczne jest określenie ogólnych i w miarę możliwości szczegółowych wskaźników osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego. Wskaźniki te winny być przede wszystkim obiektywne zarówno względne (wzrost, spadek cechy danego zjawiska, będącego efektem danego projektu) jak i bezwzględne (konkretne efekty policzalne).

Obok obiektywności wskazane wskaźniki powinny się charakteryzować:

- prostotą stosowania
- adekwatnością w stosunku do mierzonych zjawisk
- oparciem na konkretnych, rzeczywistych danych bazowych
- celowością ich zastosowania.

Tak zdefiniowane wskaźniki mogą służyć do oceny osiągnięć Planu, przy czym każdy projekt/zadanie winien w zasadzie zawierać szczegółowy opis wskaźników w ujęciu:

- **produkty**, które określają produkty wdrożenia działania lub całego projektu
- **rezultaty**, określające bezpośrednie efekty realizacji projektu, osiągnięte natychmiast lub w krótkim okresie po wdrożeniu programu
- **oddziaływania**, służące określeniu długoterminowego efektu, uchwytne po dłuższym czasie od wdrożenia projektu.

Ze względu na szczegółowość projektów dokładne określenie wskaźników jest częścią przygotowywanej dokumentacji, wymaganej przy aplikowaniu o fundusze zewnętrzne. Takimi dokumentami są na przykład studia wykonalności projektów, wnioski o grant czy inne specyficzne opracowania. Warto w tym miejscu zaprezentować wybrane najważniejsze wskaźniki osiągnięć o charakterze długoterminowym, które pokazują efekt realizacji najważniejszych zadań w perspektywie czasowej 2004-2006 oraz 2007-2013.

Tabela 51

Zakładane wskaźniki oddziaływania w wybranych, najważniejszych obszarach zadaniowych

Obszar zadaniowy	Zakładane wskaźniki oddziaływania
Remont i modernizacja dróg powiatowych	1. Zmniejszenie nakładów na utrzymanie bieżące dróg o 1% rocznie
Postanie i wspieranie działalności parku przemysłowego oraz wspieranie sektora MSP i lokalnej przedsiębiorczości	1. Stworzenie nowych miejsc pracy na terenie parku przemysłowego w okresie 2 lat. 2. Stworzenie nowych miejsc pracy w sektorze MŚP 3. Wzrost liczby małych przedsiębiorstw (w tym mikroprzedsiębiorstw)
Modernizacja bazy oświatowej (szkoły ponadgimnazjalne)	1. Udział osób pozostałych na miejscu celem edukacji (%), w tym udział osób, które ukończyły na miejscu szkołę średnią oraz udział osób, które ukończyły na miejscu szkół wyższą
Infrastruktura społeczna (modernizacja bazy i podnoszenie standardu instrumentów opieki społecznej)	1. Zmniejszenie nakładów na modernizację ośrodków/domów pomocy społecznej (%)
Unowocześnienie systemu i bazy ochrony zdrowia	1. Udział osób korzystających z usług służby zdrowia na miejscu (%)
Promocja historii, kultury, sportu	1. Dochody z kultury (%)
Rozwój bazy turystycznej	1. Dochody z turystyki w powiecie (%)
Przedsięwzięcia inwestycyjne w zakresie ochrony środowiska	1. Ilość przetworzonych odpadów (m ³ /miesiąc) 2. Ilość ścieków odprowadzonych i/lub oczyszczonych
Ochrona zasobów naturalnych	1. Wzrost poziomu inwestycji własnych placówki (%)

Rozwój administracji i sprawnego zarządzania	1. Usprawnienie przekazu informacji publicznej
--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Plan Rozwoju Lokalnego – podstawą aplikowania o środki z funduszy Unii Europejskiej”, Centrum Funduszy Europejskich, lipiec 2004

Można w tym miejscu pokusić się o kwantyfikowanie wskaźników w wybranych najważniejszych obszarach zadaniowych.

W obszarze zadań, obejmującym zakres potencjału gospodarczego i zmian w strukturze gospodarczej będą to:

- liczba tworzonych firm
10% więcej niż w roku 2003
- liczba bankrutujących firm
20% mniej niż w 2003
- dynamika wzrostu liczby inwestycji
zwiększenie inwestycji kwotowych o 10% w stosunku do roku 2003
- ilość stanowisk pracy utworzona w wyniku inwestycji (pośrednio i bezpośrednio),
stworzenie minimum 25 stanowisk pracy w wyniku inwestycji rocznie

W obszarze zadań, obejmującym poprawę sytuacji na rynku pracy będą to:

- liczba bezrobotnych, wskaźnik bezrobocia
spadek o 2%, w stosunku do roku 2003
- kształtowanie się wskaźnika bezrobocia w stosunku do trendów krajowych,
zmniejszenie dystansu do średniej krajowej o 50% dotychczasowej dysproporcji
- liczba zatrudnianych pracowników
wzrost liczby zatrudnianych pracowników o 10% w stosunku do roku 2003
- liczba zwalnianych pracowników
zmniejszenie o 10% liczby zwalnianych pracowników w stosunku do roku 2003
- wzrost dochodu na jednego mieszkańca
zwiększenie dochodów na jednego mieszkańca o 5% w stosunku do 2003

W obszarze zadań obejmującym poprawę dostępności turystycznej regionu będzie to:

- liczba turystów odwiedzających powiat nowosądecki
wzrost 3% więcej niż w 2003 r.

W obszarze obejmującym sektor edukacji będzie to:

- wskaźnik migracji absolwentów miejscowych szkół
osiągnięcie dodatniego salda migracji wśród absolwentów

W obszarze obejmującym poprawę inwestycyjności będzie to:

- ilość inwestycji obsługiwanych
rozpoczęcie minimum trzech, nowych inwestycji rocznie
- średni czas obsługi jednej inwestycji
obsługa średniej inwestycji przez powiat wyniesie 9 miesięcy.

Wskaźnikiem dodatkowym może być:

- przyrost liczby mieszkańców powiatu
1% wskaźnik wzrostu liczby mieszkańców, dodatnie saldo migracji

Poziom wskaźników, ich ewentualne zmiany i uszczegółowienia powinny być na bieżąco monitorowane. Ta analiza winna przebiegać według planu zakreślonego w dokumentach, dotyczących danego projektu czy zadania.

VII. ANALIZA SYTUACJI FINANSOWEJ POWIATU - PLAN FINANSOWY NA LATA 2004 – 2006 ORAZ 2007 - 2009

VII.1 Sytuacja finansowa powiatu nowosądeckiego w latach 1999 – 2004

Poddając analizie dochody powiatu nowosądeckiego w latach 1999-2004 warto przede wszystkim zwrócić uwagę na strukturę tych dochodów i zmiany, jakie zachodziły w obrębie tej struktury na przestrzeni analizowanych lat. Z punktu widzenia konstrukcji systemu dochodów istotnym wydaje się przede wszystkim udział w strukturze poszczególnych źródeł dochodów, co przedstawione zostało poniżej.

Tabela 52

Struktura dochodów powiatu nowosądeckiego (w %) w latach 1999-2004.

	Dochody własne	Subwencje ogólne	Dotacje celowe*
1999	13,70	57,80	28,50
2000	11,00	61,80	27,20
2001	12,00	62,10	25,90
2002	15,00	60,90	24,10
2003	12,60	62,60	24,80
2004	21,20	61,30	17,40

wielkości uzyskane po pomniejszeniu dochodów ogółem o udział dochodów własnych i subwencji ogólnej
Źródło: obliczenia własne

Jak wynika z powyższych danych udziały poszczególnych komponentów różniły się od siebie w sposób znaczący. Po pierwsze należy zwrócić uwagę na dysproporcję, która występuje pomiędzy dochodami własnymi (11,00%-21,20%) a dochodami pozostałymi, które powinny mieć zasadniczo charakter uzupełniający. Sytuacja taka jest jednakże standardem w odniesieniu do średniego szczebla polskiego samorządu. Jeżeli przyjmiemy udział dochodów własnych w dochodach globalnych za wskaźnik samodzielności danej jednostki samorządu – sytuacja powiatu nowosądeckiego wskazuje na stosunkowo niski poziom samodzielności niemniej jednak należy podkreślić, że dochody te w ostatnim roku wykazują znaczny wzrost. Jednak ta tendencja wzrostowa w roku 2004 spowodowana jest przede wszystkim zwiększeniem udziałów we wpływach z podatku dochodowego.

Obserwując zmiany, jakie dokonały się w okresie 1999-2004 w zakresie dochodów własnych, trudno jednoznacznie wskazać tendencję wzrostową. Okres ten charakteryzuje się na przemian występującymi okresami wzrostu i spadku wielkości udziału dochodów własnych w powiatowych dochodach globalnych. Porównując lata graniczne można mówić o znacznym wzroście omawianego udziału, jednak wykazany dochód własny za 2004 rok jest dochodem planowanym co nie pozwala nam ostatecznie stwierdzić, że zostanie utrzymana tendencja wzrostowa. Jak zostało już wspomniane – sama wielkość udziału jest stosunkowo niska. Jednym z elementów tworzących kategorię dochodów własnych, będącym jedynym – w przypadku średniego szczebla samorządu – źródłem dochodowym o charakterze podatkowym jest udział w podatku dochodowym od osób fizycznych. Znaczenie wpływów z tego tytułu w wewnętrznej strukturze dochodów własnych na przestrzeni lat 1999-2004 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 53

Struktura dochodów własnych (w %) powiatu nowosądeckiego w latach 1999-2004.

Kategoria dochodu	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT)	14,80	14,64	10,57	9,33	9,80	54,69

Źródło: obliczenia własne

Jak widać z powyższego wpływy te stanowią niewielką część dochodów własnych, co oznacza, iż udział dochodów o charakterze podatkowym w strukturze dochodów powiatu nowosądeckiego kształtuje się na poziomie 1,50 % w okresie 1999-2003 roku. W roku 2004 nastąpił znaczący wzrost i kształtuje się na poziomie 11,61%. Wielkość dochodów własnych – w przypadku powiatu nowosądeckiego, oprócz wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych kształtują przede wszystkim takie elementy jak wpływy z opłaty komunikacyjnej oraz odsetek od środków finansowych powiatu zgromadzonych na rachunkach bankowych gospodarki mieszkaniowej.

Obserwując natomiast zmiany, jakie – w przypadku powiatu nowosądeckiego w latach 1999-2004 – miały miejsce w zakresie transferów zewnętrznych – łatwo zauważyć, iż w odniesieniu do subwencji ogólnej można mówić o systematycznym wzroście do 2001 roku (57,80%-62,10%), natomiast na przestrzeni 2002-2004- nastąpiła pewna stabilizacja, w odniesieniu do dotacji celowych – o tendencji spadkowej (28,50%-17,40%). Z punktu widzenia samodzielności finansowej ograniczenie dochodów o charakterze dotacyjnym postrzegane może być przede wszystkim jako przejaw wzrostu tej samodzielności. Z drugiej strony trzeba jednakże mieć na uwadze, iż wielkość dotacji celowych, które zasadniczo przyznawane są uznaniowo świadczyć może również o zdolnościach władz lokalnych do pozyskiwania dodatkowych środków.

W przypadku dotacji celowych przekazanych powiatowi nowosądeckiemu, istotnym wydaje się zaobserwowanie zmian dokonujących się w ich wewnętrznej strukturze. Uzyskane wyniki przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 54

Struktura dotacji celowych przekazanych powiatowi nowosądeckiemu w latach 1999-2004.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Na zadania własne	65,71	61,51	61,44	87,78	72,87	55,21
Na zadania realiz. na podst. porozum. z org. administracji rządowej	0,32	12,49	0,00	0,00	0,00	0,00
Na zadania realiz. na podst. porozum. jednostek samorządu terytorialnego	3,63	0,83	3,36	0,00	0,00	0,00
Na zadania z zakr. administr. rządowej	30,34	25,13	10,97	12,22	13,94	14,50
z innych źródeł	0,00	0,00	24,23	0,00	13,19	30,29

Źródło: obliczenia własne

W przypadku powiatu nowosądeckiego dominującą grupą dotacji celowych są dotacje na zadania własne (55,21% - 87,78%), które w dużym stopniu przeznaczone są na realizowane przez powiat inwestycje związane z poprawą stanu środowiska, w zakresie

edukacji, kultury, sportu ochrony zdrowia, oraz poprawy infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej. Na drugim miejscu plasują się dotacje przekazywane powiatowi na sfinansowanie zadań z zakresu administracji rządowej (10,97% - 30,34%). Pozostałe dwie grupy (dotacje na zadania realizowane na podstawie zawartych przez powiat porozumień – tak z organami administracji publicznej, jak i innymi jednostkami samorządu terytorialnego) mają znaczenie marginalne. W zakresie środków pochodzących z innych źródeł (w tym zagranicznych) w bieżący rok budżetowym udział dotacji otrzymanych z innych źródeł w dotacjach ogółem kształtuje się na poziomie sięgającym prawie 30% (stanowiące 5,3% dochodu ogółem), z tego:

- a) ze źródeł zagranicznych nie podlegające zwrotowi – z programu SAPARD na dofinansowanie własnych inwestycji powiatu
- b) środki pozyskane ze Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego Województwa Małopolskiego

Charakterystyka strony dochodowej powiatu nowosądeckiego w przyjętej perspektywie czasowej byłaby z pewnością niepełna, gdyby zabrakło analizy zmian wielkości tych dochodów. Istotnym więc wydaje się zaobserwowanie dynamiki zmian omawianych wielkości wyrażonych zarówno w cenach bieżących, jak i stałych.

Oprócz danych procentowych, obrazujących udziały poszczególnych kategorii dochodów w dochodach globalnych powiatu nowosądeckiego, istotnym wydaje się także zaobserwowanie zmian, jakie zachodziły w dochodach powiatu – ujętych zarówno w cenach stałych, jak i bieżących. Uzyskane wyniki zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 55

Dynamika zmian dochodów ogółem i dochodów własnych powiatu nowosądeckiego w latach 1999-2004.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>Dochody ogółem*</i>	40 572 302	40 560 366	58 158 957	52 791 173	58 906 563	57 684 910
<i>Dochody ogółem**</i>	49 374 950	44 832 346	60 933 139	54 277 772	60 084 694	57 684 910
Rok 1999 = 100 (%)	100,00	90,80	123,41	109,93	121,69	116,83
Rok poprzedni = 100 (%)	100,00	90,80	135,91	89,08	110,70	96,01
<i>Dochody własne*</i>	5 561 448	5 383 351	6 894 709	7 930 100	7 166 621	12 252 600
<i>Dochody własne**</i>	6 768 071	5 950 347	7 223 587	8 153 412	7 309 953	12 252 600
Rok 1999 = 100 (%)	100,00	87,92	106,73	120,47	108,01	181,04
Rok poprzedni = 100 (%)	100,00	87,92	121,40	112,87	89,66	167,62

* w cenach bieżących (w zł)

** w cenach stałych (w zł)

Źródło: obliczenia własne

Zmiany dochodów globalnych powiatu nowosądeckiego – ujętych zarówno w cenach stałych, jak i bieżących na przestrzeni lat 1999-2004 ulegają w pierwszym okresie (1999-2001) systematycznemu wzrostowi który niestety w późniejszych latach zostaje wyraźnie zahamowany. W latach 2002-2004 następuje istotny (kilkuprocentowy) spadek wolumenu dochodów. Porównując wielkości charakteryzujące okresy graniczne można mówić o pewnym wzroście wielkości dochodów, ale wzrost ten ma charakter nieznaczny. Obserwując

ostatnie trzy lata budżetowe można mówić o nieznacznej (w ujęciu realnym) tendencji wzrostowej, która z punktu widzenia powiatu jest zdecydowanie korzystna. Ten nieznaczny wzrost dochodów spowodowany jest bardzo niekorzystnymi wynikami z roku 2002.

W przypadku dochodów własnych dynamika zmian jest znacznie zróżnicowana od tej zaobserwowanej w przypadku dochodów ogółem. Zarówno w ujęciu cen bieżących, jak i stałych prawie w każdym okresie poddanym analizie dochody te wykazują wyraźną tendencję wzrostową. Wyjątek stanowi 2003 rok budżetowy, w którym mamy do czynienia ze znacznym zmniejszeniem wielkości dochodów własnych. Porównując dynamikę zmian w zakresie dochodów globalnych i dochodów własnych, można stwierdzić, iż w większości przypadków jest ona porównywalna (przy czym większa jest w przypadku dochodów własnych). Wyjątek stanowią trzy ostatnie okresy budżetowe.

Osobne zagadnienie stanowi tempo zmian w zakresie wydatków budżetowych, które miało miejsce w przypadku powiatu nowosądeckiego w latach 1999-2004. Uzyskane wyniki zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 56

Dynamika zmian wydatków ogółem oraz wydatków inwestycyjnych powiatu nowosądeckiego w latach 1999-2004.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Wydatki ogółem*	40 152 000	50 562 364	59 808 115	56 692 121	61 097 239	62 058 110
Wydatki ogółem**	48 863 491	55 887 794	62 660 962	58 288 571	62 319 184	62 058 110
Rok 1999 = 100 (%)	100	114,38	128,24	119,29	127,54	127,00
Rok poprzedni = 100 (%)	100	114,38	112,12	93,02	106,91	99,58
Wydatki inwestycyjne*	4 084 507	4 881 658	9 639 581	8 361 162	6 887 834	7 084 028
Wydatki inwestycyjne**	4 970 690	5 395 814	10 099 389	8 596 612	7 025 591	7 084 028
Rok 1999 = 100 (%)	100	108,55	203,18	172,95	141,34	142,52
Rok poprzedni = 100 (%)	100	108,55	187,17	85,12	81,73	100,83

* w cenach bieżących (w zł)

** w cenach stałych (w zł)

Źródło: obliczenia własne

W przypadku wydatków realizowanych przez powiat nowosądecki w latach 1999-2001 można mówić – podobnie jak w odniesieniu do dochodów ogółem – o początkowym okresie wzrostu wolumenu wydatków i okresie spadkowym 2002 oraz późniejszej tendencji wzrostowej w roku 2003-2004. Porównując natomiast tempo zmian dochodów i wydatków budżetowych – można zauważyć, iż dynamika ta praktycznie w każdym roku budżetowym jest porównywalna, przy czym nieznacznie większe zmiany mają miejsce w przypadku wydatków ogólnych.

Osobną grupę stanowią – wyodrębnione w powyższej tabeli wydatki inwestycyjne. W przypadku tej grupy wydatków – podobnie jak w odniesieniu do wydatków ogółem – w okresie początkowym (1999-2001) można zaobserwować wyraźną tendencję wzrostową (dynamika zmian „in plus” jest znacznie większa niż w przypadku wydatków ogółem). Wzrost ten zostaje jednak bardzo wyraźnie zahamowany w roku 2003, kiedy to wielkość wydatków inwestycyjnych ulegają znacznemu zmniejszeniu. W bieżącym roku budżetowym wielkość wydatków została zaplanowana na wyższym poziomie niż w roku wcześniejszym, jednakże nie zrekompensowało to wcześniejszego spadku (wielkość wydatków inwestycyjnych w roku 2001 porównywalna jest z wielkością wygenerowaną w roku 2002).

Interesującą kwestię – w odniesieniu do strony wydatkowej – stanowi także wewnętrzna struktura wydatków uwzględniająca podział na wydatki bieżące oraz wydatki inwestycyjne. Otrzymane w przypadku powiatu nowosądeckiego wyniki przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 57

Udział wydatków bieżących i wydatków inwestycyjnych (w %) w wydatkach ogółem powiatu nowosądeckiego w latach 1999-2004.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Wydatki bieżące	90,69	90,43	84,86	85,25	87,62	88,03
Wydatki inwestycyjne	9,31	9,57	15,14	14,75	12,38	11,97

Źródło: obliczenia własne

Jak widać z powyższego w każdym z analizowanych okresów budżetowych wydatki inwestycyjne stanowiły w całości wydatków ok. 10 %. Taka struktura wydatków jest raczej typowa dla średniego szczebla samorządu w Polsce, w przypadku którego wydatki inwestycyjne stanowią z reguły kilka procent wydatków globalnych co również ma miejsce w powiecie nowosądeckim.

Analizując wydatki budżetowe powiatu nowosądeckiego w latach 1999-2004 warto także odnieść się do zagadnienia kształtowania się udziałów poszczególnych – wyodrębnionych zgodnie z obowiązującą klasyfikacją budżetową – kategorii tych wydatków. Uzyskane wyniki przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 58

Wydatki budżetowe powiatu nowosądeckiego (w %) według działów klasyfikacji budżetowej w latach 1999-2004.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Oświata i wychowanie	39,10	39,32	37,37	40,02	42,15	37,89
Administracja publiczna	15,30	14,76	13,74	16,07	15,21	16,32
Opieka społeczna	17,40	16,94	12,92	14,42	12,00	14,48
Transport	16,00	13,92	22,92	16,56	18,69	16,40
Bezpieczeństwo publiczne*	0,10	0,26	0,28	0,24	0,35	0,70
Eduk. opieka wychowaw.**	9,50	8,48	8,72	8,75	9,57	6,31
Obsługa długu publicznego	0	0	0,10	0,41	0,77	2,72
Ochrona zdrowia	0,90	3,99	1,23	1,26	1,26	0,16
Pozostałe***	1,70	2,33	2,72	2,27	0,00	5,02

* Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa

** w latach 1999-2000 włączona w pozycję oświata i wychowanie

*** gospodarka mieszkaniowa, działalność usługowa, obrona narodowa, turystyka, kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, kultura fizyczna i sport, rolnictwo i łowiectwo, leśnictwo oraz różne rozliczenia

Źródło: obliczenia własne

Analizując dane zawarte w powyższej tablicy zasadniczo wyodrębnić można dwie grupy wydatków, w zależności od tego, czy udział tych wydatków w wydatkach ogółem na

przestrzeni lat 1999-2004 wykazywał tendencję wzrostową, czy też był względnie stały (ewentualnie wykazywał bardzo silne zróżnicowanie). I tak do pierwszej grupy zaliczyć można wydatki realizowane w ramach działów: administracja publiczna, oświata i wychowanie, transport. Grupę drugą stanowią natomiast pozostałe wyszczególnione w tabeli kategorie wydatków, przede wszystkim realizowane w ramach działów opieka społeczna, bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa, czy też ochrona zdrowia. Swoistym „liderem” są w przypadku powiatu nowosądeckiego są wydatki realizowane w dziale oświata i wychowanie, których wielkość w niektórych latach budżetowych przekracza podstawowe dla jednostek samorządu terytorialnego w Polsce wydatki na oświatę i wychowanie. Swoistym osiągnięciem powiatu nowosądeckiego jest realizowanie powyższych zadań bez zaciągania kredytu. Sytuacja ta się zmienia dopiero w roku 2001.

VII.2 Sytuacja finansowa powiatu nowosądeckiego w roku 2004

Na mocy uchwały budżetowej podjętej przez Radę Powiatu Nowosądeckiego w dniu 12 lutego 2004 roku dochody powiatu ustalone zostały na kwotę 57 684 910 złotych, natomiast wydatki – na kwotę 62 058 110 złotych.. Różnica między dochodami i wydatkami stanowi deficyt budżetu powiatu nowosądeckiego w kwocie 4 373 200 zł. który zostanie pokryty przychodami z zaciągniętych kredytów. Ustala się przychody budżetu w kwocie 7 053 552 zł. i rozchody w kwocie 2 680 352 zł.

Przyjmując za wiążący wprowadzony przez ustawodawcę podstawowy podział dochodów jednostek samorządu terytorialnego, strukturę dochodów powiatu nowosądeckiego w roku 2004 – uwzględniającą procentowy udział poszczególnych dochodów w dochodach ogółem – można przedstawić tak, jak poniżej:

- dochody własne – 21,20 %,
- subwencja ogólna – 61,30 %,
- dotacje celowe – 17,40 %.

Jak widać z powyższego udział dochodów własnych w strukturze dochodów ogółem wzrósł w stosunku do lat ubiegłych. Ze względu jednak na znaczenie, jakie te dochody odgrywają – z punktu widzenia samodzielności – w systemie zasilania finansowego danej jednostki samorządu terytorialnego, warto wskazać najważniejsze elementy składowe tworzące omawianą kategorię dochodową. Tak więc w przypadku powiatu nowosądeckiego dochody własne pochodzą z kilku podstawowych źródeł, którymi są:

- wpływy z usług (w większości stanowiących wpływy z opłat pensjonariuszy za pobyt w domu pomocy społecznej) w wysokości 1.130.000 zł, co w strukturze dochodów własnych stanowi 11 %,
- wpływy z opłaty komunikacyjnej (wydawanie prawa jazdy, dowodów rejestracyjnych, tablic rejestracyjnych, etc.) w wysokości 2 600.000 zł, stanowiących 21 % dochodów własnych, oraz
- wpływy z tytułu udziałów w podatku dochodowym od osób fizycznych w kwocie 6. 601.389 zł, co stanowi 54 % dochodów własnych.

W odniesieniu do drugiej kategorii dochodowej, czyli subwencji ogólnej, której udział w dochodach ogółem kształtuje się na poziomie około 61 %, warto zauważyć, iż w jej strukturze wewnętrznej podstawową rolę odgrywa jej część oświatowa stanowiąca 81 % całej subwencji. Pozostałe części subwencji stanowią, odpowiednio w subwencji ogólnej i dochodach ogółem, udziały na poziomie w przypadku części wyrównawczej 18% i 1%.

Ostatnim elementem systemu dochodów powiatu nowosądeckiego są dotacje celowe, których udział w dochodach globalnych powiatu w roku 2004 kształtuje się na poziomie 17 %.

Struktura wewnętrzna dotacji celowych, które w obecnym roku budżetowym mają zostać przekazane powiatowi nowosądeckiemu przedstawia się w następujący sposób:

- dotacje na zadania własne powiatu (finansowanie lub dofinansowanie) – 55 %,
- dotacje na zadania z zakresu administracji rządowej – 14 %,
- środki pochodzące z innych źródeł w tym zagranicznych 30 %.

Takie, jak powyższe rozłożenie dotacji jest dosyć nietypowe dla jednostki średniego szczebla samorządu terytorialnego w Polsce, gdzie najczęściej grupę podstawową stanowią dotacje na zadania z zakresu administracji publicznej. Istniejąca w powiecie nowosądeckim sytuacja jest wynikiem przede wszystkim przekazania powiatowi z budżetu państwa znaczących dotacji celowych na realizację własnych zadań w zakresie ochrony zdrowia, utrzymania placówek opiekuńczo wychowawczych i domów pomocy społecznej, wielkość których to dotacji w ogóle przekazanych powiatowi środków o charakterze celowym stanowi prawie 55 %.

Drugim – po dochodach – niezmiernie ważnym elementem mającym podstawowe znaczenie dla oceny kondycji finansowej powiatu nowosądeckiego są jego wydatki. Struktura wydatków przedstawia się w sposób następujący:

- wydatki bieżące – 88 %,
- wydatki inwestycyjne – 12 %.

Wydatki te w rozbiciu na działy klasyfikacji budżetowej prezentują się natomiast następująco:

- Ochrona zdrowia – 0,16%,
- Oświata i wychowanie – 37,89 %,
- Opieka społeczna – 14,48 %,
- Edukacyjna opieka wychowawcza – 6,31%,
- Transport – 16,40 %,
- Administracja publiczna – 16,32 %,
- Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa – 0,70 %,
- Obsługa długu publicznego – 2,72 %,
- Pozostałe (gospodarka mieszkaniowa, działalność usługowa, kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, rolnictwo i łowiectwo, leśnictwo oraz różne rozliczenia) – 5,02%.

Analizując strukturę wydatków powiatu nowosądeckiego – wynikającą z obowiązującej klasyfikacji budżetowej – warto zwrócić uwagę na pewną istotną kwestię. Z reguły – w doniesieniu zarówno do jednostek samorządu terytorialnego szczebla podstawowego, jak i szczebla średniego – największe środki finansowe przeznaczane są na finansowanie zadań z zakresu oświaty i wychowania. Ta sytuacja ma również miejsce w powiecie nowosądeckim. Jednym z istotnych kryteriów oceny sytuacji finansowej mającym także istotne znaczenie dla prognozowania przyszłej sytuacji jest zadłużenie powiatu.

Obowiązujące przepisy wymagają, aby łączna kwota przypadających do spłaty w danym roku zobowiązań kredytowych, zobowiązań z tytułu pożyczek, potencjalnych spłat kwot poręczeń wraz z należnymi odsetkami od tych zobowiązań oraz kwota przypadających do wykupu w danym roku papierów wartościowych wyemitowanych przez powiat nie przekroczyła 15% planowanych dochodów budżetu gminy. Kolejnym ograniczeniem wynikającym z ustawy o finansach publicznych jest to, że poziom zadłużenia powiatu (wartość kredytów, pożyczek czy obligacji komunalnych) nie może przekroczyć 60% planowanych rocznych dochodów.

Łączna kwota wydatków zaplanowanych na obsługę długu publicznego w przypadku powiatu nowosądeckiego w roku 2004 kształtuje się na poziomie 2,72% planowanych rocznych dochodów.

Poziom zadłużenia powiatu nowosądeckiego utrzymywany jest na stabilnym i bezpiecznym poziomie. Podsumowując można stwierdzić, że sytuacja finansowa powiatu nowosądeckiego nie budzi większych zastrzeżeń. Kontrolowany deficyt budżetowy, zadłużenie oraz obciążenie budżetu obsługą długu publicznego pozwalają optymistycznie patrzeć na realizację przyszłych planów inwestycyjnych.

Tabela 59

Pozycje w budżecie powiatu na rok 2004 z zaplanowanymi następującymi zadaniami inwestycyjnymi z zakresu drogownictwa

Lp.	Zadanie inwestycyjne	Łączne nakłady finansowe	Wysokość wydatków w roku budżetowym w tym:			
			dochody własne	dotacje	kredyty i pożyczki	środki z innych źródeł
1	Odbudowa drogi powiatowej Ropa-	866.056	866.056	-	-	433.028

	Wawrzka-Florynka					
2	Odbudowa drogi powiatowej Ropa-Gródek-Biała Niżna	1.282.020	1.282.020	-	-	630.000
3	Przebudowa drogi powiatowej Żegiestów -Muszyna	1.277.300	1.277.300	-	-	630.000
4	Przebudowa drogi powiatowej Tęgorzecz-Chomranice I etap	1.800.000	1.800.000	-	-	1.350.000
5	Wykup gruntów	168.100	168.100	-	-	-
6	Pomoc finansowa dla województwa Małopolskiego (na dokumentację i wykup gruntów pod połączenie drogi krajowej Nowy Sącz-Piwniczna-Granica Państwa z drogą powiatową Chelmie- Gołkowice)	405.000	405.000	-	-	-
7	Zakupy inwestycyjne	80.000	80.000	-	-	-

Źródło: obliczenia własne

Podsumowując powyższe warto zwrócić uwagę na kilka istotnych kwestii. Po pierwsze w odniesieniu do strony dochodowej zaobserwowana została tendencja spadkowa (jeżeli chodzi o dochody w ujęciu realnym), która utrzymuje się począwszy od roku 2001. Równocześnie, w związku z niewystarczającymi często środkami na sfinansowanie określonych zadań, powiat nowosądecki zmuszony jest sięgać do źródeł o charakterze nadzwyczajnym (zaciąganie kredytów bankowych na przestrzeni analizowanych lat związane było przede wszystkim z koniecznością sfinansowania skutków nowelizacji Karty Nauczyciela). Pojawienie się w systemie zasilania finansowego przychodów o charakterze zwrotnym pociąga za sobą jednakże konieczność spłaty tych zobowiązań. Znajduje to swoje bezpośrednie przełożenie na pojawienie się w strukturze wydatków nowej kategorii, a mianowicie wydatków na obsługę długu publicznego, których to wydatków udział procentowy w wydatkach ogółem wykazuje tendencję wzrostową.

Odnosząc się do problematyki podjęcia przez powiat nowosądecki realizacji szerszego zakresu zadań, które wynikają między innymi ze strategii rozwoju, wydaje się wskazanym dążenie do pozyskania jak największych środków spoza budżetu. Stąd pozyskanie środków zewnętrznych zawsze będzie dla tego budżetu korzystne.

VII.3 Prognoza budżetowa powiatu na lata 2004 - 2009

PROGNOZA BUDŻETU POWIATU NOWOSĄDECKIEGO NA LATA 2004 - 2009

w złotych

Wyszczególnienie	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.
I. Dochody budżetu ogółem, z tego:	57 684 910	58 614 000	60 204 000	64 086 000	67 461 000	70 544 000
1) Dochody własne, w tym;	12 252 612	14 833 000	15 230 000	16 200 000	17 060 000	17 840 000
a) udział we wpływach z podatku dochodowego	6 701 389	7 700 000	7 900 000	8 400 000	8 840 000	9 240 000
b) dochody z mienia	644 729	700 000	710 000	750 000	790 000	820 000
2) Subwencja ogólna	35 382 043	36 544 000	37 530 000	39 900 000	42 010 000	43 940 000
3) Dotacje celowe z budżetu państwa, w tym;	7 007 227	7 237 000	7 444 000	7 986 000	8 391 000	8 764 000
a) na zadania z zakresu administracji rządowej	1 457 027	1 441 000	1 480 000	1 570 000	1 650 000	1 725 000
b) na zadania własne powiatu	5 547 200	5 796 000	5 964 000	6 416 000	6 741 000	7 039 000
4) Środki pochodzące z innych źródeł (w tym zagranicznych)	3 043 028					
II. Przychody budżetu	7 053 552	0	0	0	0	0
2.1. Kredyty bankowe	7 000 000					
2.2. Wolne środki	53 552					
Ogółem (poz. I i II)	64 738 462	58 614 000	60 204 000	64 086 000	67 461 000	70 544 000
III. Wydatki budżetu	62 058 110	54 775 948	56 599 328	60 673 889	64 935 400	69 144 000
3.1. Wydatki bieżące, w tym:	54 634 082	53 775 948	54 599 328	56 673 889	59 935 400	62 144 000
3.2. - koszty obsługi długu	685 000	1 083 565	692 142	477 816	275 034	108 943
- wydatki na ewentualną spłatę poręczenia	1 000 000					
- rezerwa celowa na zabezpieczenie poręczenia		1 000 000	1 000 000	2 000 000	0	0
3.3 Wydatki majątkowe	7 424 028	1 000 000	2 000 000	4 000 000	5 000 000	7 000 000
w tym: inwestycyjne	7 084 028	900 000	1 800 000	3 700 000	4 500 000	6 400 000
IV. Rozchody budżetu	2 680 352	3 838 052	3 604 672	3 412 111	2 525 600	1 400 000
4.1. Spłata kredytów	2 680 352	3 838 052	3 604 672	3 412 111	2 525 600	1 400 000
Ogółem: spłata kredytów wraz z odsetkami i ew. poręczeniem	4 365 352	5 921 617	5 296 814	5 889 927	2 800 634	1 508 943
V. Łączne zadłużenie na koniec roku budżetowego	21 417 935	15 496 318	10 199 504	4 309 577	1 508 943	0
5.1. Raty kredytów	14 780 435	10 942 383	7 337 711	3 925 600	1 400 000	

Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego

5.2. Odsetki od zaciągniętych kredytów	2 637 500	1 553 935	861 793	383 977	108 943	
5.3. Z tytułu poręczenia kredytu	4 000 000	3 000 000	2 000 000	0	0	0
5.4. Inne rodzaje zadłużenia (np. zobowiązania wymagalne)						
VI. Wskaźniki zadłużenia						
6.1. Wskaźnik procentowy zadłużenia z art. 113 ustawy o finansach publicznych (< 15 %)	7,6%	10,1%	8,8%	9,2%	4,2%	2,1%
6.2. Wskaźnik procentowy zadłużenia z art. 114 ustawy o finansach publicznych (< 60 %)	32,6%	23,8%	15,5%	6,1%	2,1%	0

VIII. SYSTEM WDRAŻANIA

Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego został przyjęty w formie uchwały przez Radę Powiatu Nowosądeckiego. Rada upoważnia w uchwale Zarząd Powiatu do realizacji zamierzeń i zadań wynikających z Planu.

Odpowiedzialnym za wdrożenie Planu Rozwoju Lokalnego jest Zarząd Powiatu Nowosądeckiego. W częściach dotyczących poszczególnych zadań z obszaru - infrastruktury komunikacyjnej, bazy edukacyjnej, kulturalnej, turystycznej czy potencjału gospodarczego w realizację zadań zostaną zaangażowane odpowiednie jednostki i placówki.

Planuje się powołanie zespołu ds. koordynacji wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego. Zespół ten składałby się

W Starostwie Powiatowym w Nowym Sączu wydział merytoryczny najbliższy zagadnieniom rozwoju lokalnego powinien poszerzyć zakres obowiązków o koordynację realizacji postanowień Planu Rozwoju Lokalnego. Zadaniem szczegółowym będą tutaj:

- bieżąca kontrola i monitoring wdrażania zadań/projektów
- upowszechnianie informacji o Planie Rozwoju Lokalnego oraz promocja źródeł finansowania
- przygotowywanie rocznych i końcowych raportów ze stanu wdrożenia Planu Rozwoju Lokalnego i ich przedstawienie ich Zarządowi Powiatu oraz Radzie Powiatu Nowosądeckiego

Realizacja wszystkich zadań odbywać się będzie poprzez realizację i nadzór zadań przez poszczególne wydziały i jednostki organizacyjne Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu.

Przyjęte i zatwierdzone zadania posiadają układ hierarchiczny, określający kolejność wykonania poszczególnych zadań wynikających po pierwsze z potrzeb, ale także uwzględniające zależność wykonawczą poszczególnych zadań. System wdrażania zadań, określony w rozdziałach 3 i 4, zawiera także krótki opis prac. Jest to zestawienie celów projektu, prac do wykonania, proponowanego terminu rozpoczęcia i zakończenia, budżetu.

Każde zadanie w fazie przygotowania do wykonania będzie parametryzowane pod względem ryzyka wykonania. Szczególnie chodzić będzie o ewentualny negatywny wpływ na realizację zadania w trzech następujących kategoriach:

- jakości lub funkcji (niepowodzenia w osiągnięciu celu),
- kosztów (niepowodzenia w realizacji założeń budżetowych),
- czasu (niepowodzenia w osiągnięciu celów projektu w ramach przyjętego harmonogramu).

IX. SPOSÓB MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

System monitorowania „Planu Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego”

Monitorowanie jest to proces systematycznego zbierania, raportowania i interpretowania danych opisujących postęp i efekty programu (wskaźniki). Monitoring spełnia m.in. rolę systemu wczesnego ostrzegania o ewentualnych nieprawidłowościach.

System monitorowania dostosowany zostanie do zasad monitorowania projektów realizowanych w ramach funduszy strukturalnych, a w szczególności monitorowane będą zakładane wskaźniki zgodne z niniejszym dokumentem oraz z Uzupełnieniem Zintegrowanego Programu Operacyjny Rozwoju Regionalnego – co dotyczy projektów realizowanych w ramach ZPORR oraz Uzupełnieniami Sektorowych Programów Operacyjnych. System ten będzie miał głównie na celu nadzór nad racjonalnym, sprawnym i efektywnym wykorzystaniem środków strukturalnych.

W monitorowaniu biorą udział wszystkie podmioty zaangażowane we wdrażanie programu. W szczególności system monitorowania polegać będzie na zbieraniu w ustalonym okresie czasu danych o poszczególnych zadaniach (programach, projektach), porównaniu ich z zakładanymi wskaźnikami oraz podejmowaniu przy udziale partnerów samorządowych, gospodarczych i społecznych decyzji o ewentualnych korektach.

Monitoring rzeczowy realizować będzie przygotowany do tego pracownik Starostwa Powiatowego przy współpracy dodatkowej osoby (zasada „dwóch par oczu”). Monitoring rzeczowy dostarczy danych obrazujących postęp we wdrażaniu programu oraz umożliwi ocenę jego wykonania w odniesieniu do ustalonych celów. Monitoring finansowy realizowany będzie w Wydziale Finansowym Starostwa Powiatowego przy udziale partnerów społecznych. Monitoring finansowy dostarczy danych dotyczących finansowych aspektów realizacji programu, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania przeznaczonych na niego środków. Monitoring wskaźników finansowych jest o tyle istotnym elementem wdrażania programów operacyjnych, iż pełni on podstawową funkcję zarządzania finansowego programami i projektami. W tym przypadku także obowiązywać będzie zasada „dwóch par oczu”. Ponadto Zespół ds. Kontroli i Analiz oraz osoba zatrudniona na stanowisku Audytora Wewnętrznego Starostwa Powiatowego prowadzi coroczną kontrolę nad wydziałami realizującymi poszczególne zadania oraz przygotowuje ocenę wdrażania projektów przedstawianą Zarządowi Powiatu.

Sposoby oceny planu

Oceny wdrażania „Planu Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego” dokonywać będzie Zespół ds. Rozwoju Lokalnego-powołany Uchwałą Zarządu Powiatu Nowosądeckiego (zespół tożsamy z zespołem koordynującym opracowanie niniejszego Planu Rozwoju Lokalnego), który zrealizował to zadanie w okresie rocznym, począwszy od roku 2004. Porównanie uzyskanych rezultatów z zakładanymi wskaźnikami (produktu, rezultatu czy oddziaływania), odbywać się będzie każdorazowo w okresie miesiąca po zakończeniu projektu. Wskaźniki powiązane są ściśle z celami programu. Wartości wskaźników w momencie rozpoczęcia realizacji programu to tzw. dane bazowe. Są one potrzebne w celu liczbowego określenia celów założonych w programie oraz poszczególnych jego priorytetach i działaniach. Te skwantyfikowane cele to właśnie docelowe wartości wskaźników, które mają być osiągnięte po zakończeniu realizacji programu.

Oceny rocznej Zespół dokonywać będzie w lutym roku następującego po roku zakończenia danego projektu/ów. Oceny całości funkcjonowania Planu Rozwoju Lokalnego, jego szerszego wpływu społeczno-gospodarczego Zespół dokona do marca 2006 r., a następnie do

marca 2013 roku. Ocena roczna i końcowa przedstawione zostaną w formie raportu rocznego/końcowego przedkładanego Zarządowi Powiatu w terminie sześciu miesięcy od zakończenia pełnego roku kalendarzowego. Zarząd Powiatu przedstawi ww. ocenę Radzie Powiatu Nowosądeckiego, w okresie kolejnych dwóch miesięcy.

Spółeczna ocena realizacji programu odbywać będzie się poprzez współpracę z partnerami lokalnymi, organizacjami pozarządowymi, a także z władzami samorządowymi wszystkich szczebli w powiecie nowosądeckim. Ponadto konsultacje realizowane będą poprzez prace innych ciał opiniotwórczych, a także poprzez zadania realizowane przez Wydziały Starostwa Powiatowego w Nowym Sączu.

Promocja „Planu Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego”

Instytucjami odpowiedzialnymi za prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych na szczeblu powiatowym są:

- Starostwo Powiatowe w Nowym Sączu-bezpośrednio odpowiedzialne za informację i promocję dotyczącą realizacji planu rozwoju lokalnego w powiecie. Promocja i informacja o projektach współfinansowanych z funduszy strukturalnych w ramach ZPORR odbywać się będzie zgodnie z zapisami „Ogólnego podręcznika wdrażania Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1159/2000 w sprawie środków informacyjnych i promocyjnych stosowanych przez Państwa Członkowskie odnośnie Funduszy Strukturalnych). W przypadku zadań realizowanych z Sektorowych Programów Operacyjnych (np. SPO Rozwój Zasobów Ludzkich) promocja będzie prowadzona odpowiednio zgodnie z regulaminem zawartym w odpowiednich podręcznikach wdrażania. W przypadku zadań współfinansowanych z Kontraktów Wojewódzkich informacja o projekcie będzie realizowana zgodnie z zapisami umowy, wpisując się równocześnie w Strategię Rozwoju Województwa Małopolskiego.
- Beneficjenci ostateczni (np. jednostki organizacyjne Powiatu)-odpowiedzialni za informowanie społeczeństwa o projektach realizowanych w ramach ZPORR lub wszystkich Sektorowych Programów Operacyjnych.

Wszystkie materiały promocyjne i informacyjne dotyczące „Planu Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Nowosądeckiego” wskazywać będą, jakie są główne cele operacyjne/szczegółowe planu. Informacje przedstawiane będą na łamach dwóch lokalnych gazet oraz w radiu o zasięgu lokalnym i regionalnym, a także na stronach internetowych powiatu i instytucji zaangażowanych w realizację działania. Stroną domową będzie link na stronie <http://www.starostwo.nowy-sacz.pl> o nazwie „Plan Rozwoju Lokalnego”.

Załącznik

Uchwała nr 78/X/2003 Rady Powiatu Nowosądeckiego z dnia 11 września 2003 r. w sprawie Programu zamierzeń inwestycyjnych w zakresie powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2004-2006